

**7188 SAYILI KANUN'LA CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNA
GETİRİLEN SERİ MUHAEME ve BASİT YARGILAMA
USULLERİ**

**(SPEEDY PROCEEDINGS AND SIMPLE TRIAL PROCEDURES
THAT ARE BROUGHT INTO LAW OF CRIMINAL PROCEDURE BY
LAW NUMBERED 7188.)**

ÖZ

Ceza muhakemesi hukuku, gelişme sürecinde, alternatif çözüm yolları üreterek, muhakeme dışı yollarla sorunların çözülmesi konusunda önemli yollar kat etmektedir. Bu süreçte, son olarak 7188 s. Kanunla düzenlenen seri muhakeme ve basit yargılama usulleri, muhakemenin hızlandırılması ve yargıdaki iş yükünün azaltılmasıyla, bireylerin ceza kurumlarına uzun süren hak arayışlarından kurtarılarak hızlı ve daha masrafsız muhakeme yapılabilmesi amacıyla hukuk sistemimize girmiş bulunmaktadır.

Alternatif çözüm yolları konusunda Anglo-Sakson hukukuna her geçen gün daha çok yaklaşan Kara Avrupası hukuk sistemlerinde, bu yeni usullerin uyumunun sağlanabilmesi için, hukukçularda ve toplumda bu konulardaki farkındalığın geliştirilmesi gereklidir. Alternatif yollar denenirken, bireyin savunma hakkı ve adil yargılanmanın diğer ilkelerinin de göz ardı edilmemesi ve orta yol bulunması en doğrusu olacaktır. Çok hızlı adaletin bazen doğru sonuçlar vermeyebileceğine de dikkat çekmek gerekmektedir.

Çalışmamızın konusu, bu yeni usullerin nitelik ve süreçlerinin ceza muhakemesi hukuku genel sistematığı içinde anlatılması ve bu konuda kanunkoyucunun düzenlemelerinin eleştirel bir gözle irdelenmesi hakkındadır.

Anahtar kelimeler;

Ceza muhakemesi, alternatif çözüm yolları, seri muhakeme usulü, basit yargılama usulü, itiraf pazarlığı, ikrar,

ABSTRACT

In the process of development, criminal procedure law takes crucial and considerable steps to solve the problems through the non-judgmental ways and means by generating

alternative solutions. In this process, with the speedy proceedings and simple judicial procedures regulated by Law numbered 7188 have been entered into our legal system in order to accelerate the proceedings and reduce the workload in the judiciary system and to be able to make quick and relatively inexpensive proceedings by rescuing individuals searching for their rights for long-term periods.

In the continental European legal systems, which are increasingly approaching Anglo-Saxon law in terms of alternative solutions, awareness of these issues among law society and public is needed in order to ensure the harmonization of these new procedures. While trying alternative ways, it is best not to ignore the individual's right to defense and other principles of fair trial and to find a proper and acceptable way. It should also be noted that very quick justice sometimes does not give the right results.

The subject of our study is to explain the quality and processes of these new procedures in the general systematic of criminal procedure law and to critically examine the legislator's regulations in this regard.

Keywords;

Criminal procedure, alternative solutions, speedy procedure, simple trial procedure, confession negotiations, confession,

GİRİŞ;

Ceza muhakemesi hukukunda, kovuşturmanın mecburiliği ve ikincillik ilkeleri üzerinde sürekli konuşulan ve birbirlerine zıt ama tamamlayıcı özellikler gösteren ilkelere dir.

Suç olgusunun haber alınması sonrasında, Cumhuriyet savcısının başlatmak zorunda olduğu soruşturma sürecinde, savcının, soruşturmayı yürütmesi ve yapacağı hukuki değerlendirmeyle sonuçlandırması söz konusudur. Bu aşamada, savcıya tanınan takdir yetkisi ile “*maslahata uygunluk ilkesinin*” kapsam ve sınırları, “*kamu davasının mecburiliği*” ilkesinin günümüzde geçerliliği gibi konular, son dönemde en çok dillendirilen konulardandır.

Özellikle, ülkemizde CMK’da “*kovuşturmanın mecburiliği*” ilkesinin kabul edilmiş bulunması¹ ve bu ilkenin katı uygulanması, artan suçlulukla da paralel şekilde, mahkemelerin iş yükünü artırmıştır. Kovuşturma için yeterli delil bulunduğu anlaşılan hallerde, her olayın kovuşturma sürecinin başlaması, özellikle, suçla ilk kez karşılaşmış kişilerin mümkün olduğunca muhakeme mercileriyle karşılaşmamalarının sağlanmasına ve suçla mücadelenin muhakeme süreçlerinden farklı yol ve yöntemlerle sürdürülebilmesine yönelik “*ikincillik ilkesinin*” uygulanamamasına neden olmuştur.²

Ülkemizde, son dönemlerde kanunkoyucu irade, bu sorunların çoğalmasıyla da orantılı şekilde, kovuşturma ve soruşturma yükünü azaltmaya yönelik birtakım çalışmalar içine girmiştir. Bu süreçte, kabahatler 5237 s. Türk Ceza Kanunu’nun bünyesine dahil edilmeyerek, 5326 s. “Kabahatler Kanunu” şeklinde ayrı bir kanunla düzenlenmiş,³ “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına”, “Soruşturmanın Ertelenmesine”, “Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığına İlişkin Karar”⁴, gibi yollarla kovuşturmaları azaltacak ve muhakeme süreçlerini yumuşatacak usullerin uygulanabilmesine imkân tanıyan hukuki düzenlemeler yapılmış, CMK. 253. maddesinde yer alan “uzlaşma” hükümleri geniş bir değişiklik görerek, uzlaşmaya konu suçların sayısı artırılmış, uzlaşma yoluyla ilgili yeni kural ve kurumlar oluşturulmuştur. “Önödeme” muhafaza edilmiş, 7188 s. Kanun’la daha da güçlendirilmiş ve kolaylaştırılmıştır.⁵

Modern ceza ve ceza muhakemesi hukuklarında yaşanan gelişimlerle de uyumlu şekilde, suç olmaktan çıkarma anlayışı güçlenmeye başlamış, ancak bu yeterli seviyeye ulaşamamıştır.

---

¹ YENİSEY Feridun, "Ceza Muhakemesi Süjelerinin İradelerinin Ceza Muhakemesinin Yürüyüşüne Etkisi Sorunu", "Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi", 19/2, Aralık 2013, s.454

² “*Kovuşturmanın kanunla sıkı bir şekilde bağlı olması, yürütmenin keyfiliğini önlemek açısından yararlı ise de modern suç siyaseti açısından zararlı olabilir.*” YENİSEY, "Ceza Muhakemesi Süjelerinin İradelerinin Ceza Muhakemesinin Yürüyüşüne Etkisi", s. 455

³ DEMİRTAŞ, s. 497-498

⁴ Ayrıntılı bilgi için Bkz. KIZILARSLAN Hakan; “Soruşturmaya Yapılmasına Yer Olmadığı Kararları”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Ekim-2019, s. 15-63, ÖZEN Muharrem, Köksal Atacan, "Suçsuzluk Karinesi Bağlamında Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararı". Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 68/1 (Nisan 2019): 261-286, <https://doi.org/10.33629/auhfd.554005>, Erişim Tarihi; 10.10.2019

⁵ Bkz. ÖZBEK, V. Özer, “Önödeme”, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri Sempozyumu-18-20 Mayıs 2017”, Adalet Bakanlığı Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı Yayını, 2018, s. 75-88

Suç olmaktan çıkarma kavramı, üç ek faaliyeti kapsamaktadır. Bunlar, doktrin ve uygulamada, suç olmaktan çıkarma (*decriminalisation*),⁶ ceza durumundan çıkarma (*depenalisation*)⁷ ve kovuşturmadan ayrılma (*diversion*)⁸ olarak belirtilmektedir.⁹

En son olarak ise, “Yargıda Reform Paketi” olarak adlandırılan kanun hazırlığı çalışmasının ilk aşaması, 7188 sayılı “*Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*”¹⁰ şeklinde hukuk sistemimize girmiştir. Hazırlanması sırasında, yönetici irade tarafından sıkça dile getirilen haliyle, bu kanun, yargı sisteminde iş yükünü azaltma ve kovuşturma dışı yollarla da sorunları çözebilmeyi hedefleyen bir metin olarak karşımıza çıkmıştır.

Anlatımlarımız, 7188 s. Kanun’un “Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK)” kapsamında yapmış olduğu “*seri muhakeme (speedy proceedings)*” ve “*basit yargılama usulü (simple trial procedures)*” konularına ilişkin düzenlemelerle sınırlı olacak ve bu yeni hükümlerin ceza muhakemesi hukuku sistematiğimizdeki hukuki nitelikleri aktarılmaya çalışılacaktır. Çalışma konumuzu oluşturan seri muhakeme ve basit yargılama usulleri, henüz hukuk sistemimize yeni girmiş olmaları ve çalışmamızın bu konudaki ilk çalışmalardan birini oluşturmaları nedeniyle, doktrin ve pozitif hukukta bu konularda henüz yeterli çalışma ve argümanlar bulunamamaktadır. Araştırmacılara ve uygulayıcılara yardımcı olabilmek amacıyla, bu konularda bulunabilen tüm kaynaklar çalışmamızda tüketilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, ilgili bölümlerde, çalışma konumuzla ilgili literatür dipnotlar halinde araştırmacıların dikkatine sunulmuştur.

---

⁶ “Suç durumundan çıkarma; ceza müeyyidesine bağlı ve ceza kanunları çerçevesinde bulunan fiil tiplerinin ceza sistemi alanından çıkarılmasını belirlemektedir.” BAYRAKTAR Köksal, “Ceza Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma Akımı”, Journal of Istanbul University Law Faculty, sayı; 50/1-4, Temmuz-2011, s. 197-212, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhfm/issue/9074/113195>, Erişim tarihi; 10.10.2019, s. 198

⁷ “Fiile ilişkin cezayı ortadan kaldırma”, BAYRAKTAR, s. 200

⁸ “Ceza adaletinin işlerliğinin bulunduğu durumlarda kovuşturmayı başlanamayı veya yürütülen kovuşturmayı durdurmaya belirlemektedir.” BAYRAKTAR, s. 200

⁹ DEMİRTAŞ, s. 498

¹⁰ Kabul tarihi, 17.10.2019, RG: 24.10.2019, Sayı: 30928

I- ANA HATLARIYLA CEZA MUHALEMESİ KAVRAM VE SÜRECİ;

A- Kavram;

Ceza muhakemesi; “toplum düzenini bozan ve suç olarak adlandırılan fiilin işlendiğinin haber alınmasından sonra, failin bulunarak, hakkaniyete uygun bir şekilde yargılandıktan sonra, yasayla belirlenen yaptırımların uygulanmasına kadar süren kolektif faaliyet” olarak tanımlanmaktadır.¹¹ Hukukta, “şekli ceza hukuku” olarak da adlandırılan ceza muhakemesi kavramı, geniş anlamıyla mahkemeler teşkilatını belirtirken, dar anlamda ise muhakemenin devlet eliyle yürütülüş usulü¹² kurallarını düzenlemekte, bunu düzenleyen hukuk dalı da “ceza muhakemesi hukuku”¹³ olarak adlandırılmaktadır.

B- Nitelik;

Ceza muhakemesini ve kurallarını yaratan; insanlık tarihinden bu yana süren “toplumsal düzeni sağlama” çabası ve düzeni sarsan olaylarda cezanın verilmesinin¹⁴ hangi kurallara göre yapılması gerektiği arayışıdır. Ceza muhakemesi hukuku, düzenlediği alanın ve ilişkilerin niteliği gereği¹⁵ “kamusal karakterli” bir hukuk dalıdır.

Ceza muhakemesi ilke ve kuralları, insanlık tarihinden bugüne kadar yaşanan olaylardaki milyonlarca insanın kanı, canı ve ıstırapıyla oluşmuş kavram ve ilkeler olup, acıların yaşanarak öğrettiği kurallar halindedir. Devlet cezalandırma yetkisini millettten

¹¹ YENİSEY Feridun, NUHOĞLU Ayşe, “Ceza Muhakemesi Hukuku”, Güncellenmiş 7. Baskı, Seçkin Yayınevi, Eylül-2019, Ağustos-2019, s. 71, “Ceza muhakemesi hukuku, bir kişinin eyleminin suç olduğu şüphesi üzerine yapılan, bu şüpheyi yenmeye kadar süren bir ortak faaliyettir”. YURTCAN, Erdener, “Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi”, 9. Bası, Seçkin Yayınevi, 2019, s. 30, “bir suçun işlenip- işlenmediği, işlenmişse bunun kim tarafından işlenmiş olduğu, ve yaptırımının ne olacağı sorusuna yanıt getirmek amacıyla, kural olarak CMK’ya göre gerçekleştirilen, iddia, savunma ve yargılama niteliğindeki bir dizi faaliyete ceza muhakemesi, bunula ilgilenen hukuku da ceza muhakemesi hukuku denir”, ÖZTÜRK Bahri (Editör); ÖZTÜRK Bahri, TEZCAN Durmuş, ERDEM M. Ruhan, SIRMA Özge, KIRIT Yasemin F. Saygılar, ÖZAYGIN Özdem, AKÇAN Esra Alan, ERDEN Efser, VİLLEMİN Derya ALTINOK, TOK Mehmet Can, “Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku”, 13. Baskı, Seçkin Yayınevi, Temmuz-2019 Ankara, s.29

¹² ÜNER Yener, HAKERİ Hakan, “Ceza Muhakemesi Hukuku, 1. Cilt”, Adalet Yayınevi, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara-2012, s.1

¹³ KUNTER Nurullah, “Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku”, 7. Baskı, İstanbul, Kazancı Yayınları, 1981, s. 9

¹⁴ TOSUN Öztekin, “Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri Cilt I, Genel Kısım” Dördüncü Baskı, İstanbul-1984, 2 vd.

¹⁵ TOROSLU Nevzat- FEYZİOĞLU Metin; “Ceza Muhakemesi Hukuku”, Savaş Yayınevi, Ankara, Ocak-2012 9. Baskı, s.3

almakta,¹⁶ ancak, bu yetkiyi kullanırken, insanoğlunun varlık sürecinden bu yana gelen temel hukuk kurallarını ve insan hakları kavramlarını esas alarak bu faaliyeti yürütmek zorunda bulunmaktadır.

Ceza muhakemesi ile yürütülen faaliyet, bir tür “*niza*”nın (uyuşmazlığın) giderilmesi faaliyetidir. Toplumda, ceza hukukunun konusuna giren bir cezai niza (uyuşmazlık) hali oluşmuş, ceza hukukunun toplum düzeninde oluşan bu yara halini giderebilmesi için, bir yol göstericiye, kendisine doğruları ve maddi gerçeği gösteren ışığa ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Ceza muhakemesi bu süreçte, maddi gerçeğe ulaşma yolunda (ancak her şeye rağmen değil) gayret göstererek hüküm kurulması faaliyetinin ana yol ve kurallarını belirlemektedir. Bu noktada, ceza muhakemesinin, aslen “*ceza (suç) hukukunun amaçlarını gerçekleştiren bir vasıtası olduğu*” iddia edilmektedir. Ancak ceza muhakemesinin ayrı bir karakteri olan hukuk dalı olması, hukuki gerçeğin yaşayan bir varlığı olması nedenleriyle bunun doğru olmadığı,¹⁷ artık günümüzde ceza muhakemesi, kendi yapısı ve kuralları olan özerk bir hukuk dalı olarak kabul edilmektedir.

1- Seri Muhakeme ve Basit Yargılamayla İlgili Olarak; İkincillik İlkesi-*Ultima Ratio*;

Modern ceza hukukunda en önemli ilkelerinden birisi “*ikincillik ilkesi*” olarak karşımıza çıkmaktadır.

Toplum düzeninin ve toplumu oluşturan bireylerin temel hak ve çıkarlarının korunması için, hukuki yapı içinde Devlet erki bir takım koruma mekanizmaları üretmektedir. Korunması gereken hukuki menfaatin türüne ve saldırının niteliğine göre Devlet, medeni hukuk, idare hukuku gibi sistemlerde bir takım önleme mekanizmaları düzenlemekte,¹⁸ ancak bu yollarla bir koruma sağlayamadığı hallerde, en son çare olarak (*ultima ratio*) ceza hukukunu ve dolayısıyla ceza muhakemesini devreye sokmaktadır. Bunun sebebi, cezanın temel insan hak hürriyetlerine en ağır müdahaleleri gerçekleştiren işlemler olmasıdır.¹⁹ “*Ultima Ratio* (son çare)” olarak

¹⁶ ÖZBEK V. Özer, DOĞAN Koray BACAKSIZ Pınar TEPE İlker, “Ceza Muhakemesi Hukuku,” 12. Baskı, Seçkin yayınevi, Ankara-2019, s. 45

¹⁷ KUNTER, s. 11

¹⁸ GÖLCÜKLÜ, Feyyaz. “Ceza Muhakemeleri Usul Hukukunda Yeni Temayüller 1957 Fransız Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi , sayı; 15/02, Şubat-1960, s. 150 vd.

¹⁹ DEMİRTAŞ, “Türk Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma ve Ceza Vermekten Kaçınma Eğilimi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi “Durmuş Tezcan’a Armağan”, Cilt 21, Özel sayı, 2019, İzmir-2019, s.498

adlandırılan bu ilkenin temeli, “ceza hukukunun ancak başka çarelerle toplumun düzeninin ve bireylerin korunan hukuki menfaatlerinin korunamayacağı hale kadar arka planda kalması,²⁰ cezanın ancak zorunlu olduğu hallerde devreye girmesi” anlayışına dayanmaktadır. Bu aynı zamanda, doktrinde “ölçülülük ilkesinin” bir sonucu olarak da kabul edilmektedir.²¹

Başka bir anlatımla, ceza muhakemesi işlemi, suçla mücadelede Devlet’in görevini yapabilmesi için zorunluysa uygulanmalı, tek başına çare (*sola ratio*) olmamalıdır.²²

İkincillik ilkesinin, Osmanlı zamanında da uzlaştırma şeklinde uygulandığı ve kısas talebinden infaz tamamlanana kadar vazgeçilmesi halinde kısas cezasının düşeceği, had gerektiren suçlarda şikâyetten vazgeçme ve uzlaşmayla kulun haklarının düşüp devletin ceza verme hakkının devam edeceğinin kabul edildiği belirtilmektedir.²³

İkincillik ilkesi, ceza muhakemesi işlemlerinin ancak “gerekli” ise ve “aşırı olmamak üzere” uygulanmasını getirmektedir. Zorunluluk ve orantılılık bu ilkeyi destekleyen ve ceza muhakemesi işlemlerini meşru kılan alt koşullardır. Burada son sınırın ne olduğu tartışılmakta,²⁴ İkincillik ilkesiyle ilgili olarak, Avrupa Birliği bağluları için “Avrupa Birliği’nin İşleyişine İlişkin Anlaşma (TFEU)” hükümlerinin (m. 82, 83, 325) bağlayıcı olup olmadığı topluluk içinde tartışılmakta, suç haline getirmenin “sadece” son çare olarak kabul edilip edilemeyeceği konusunda Birlik içinde yoğun tartışmalar yapılmaktadır.²⁵

“Katmanlı Yetki İlkesi” Komisyon’larda tartışılmakta, Ek Protokol 2 kapsamında çıkarılan “Manifesto” “Avrupa kanunkoyucusu, sadece önemli bir menfaati korumak için bir fiilin cezalandırılmasını eğer gerekliyse ve tüm diğer tedbirlerin o menfaati korumak bakımından yetersiz kaldıkları kanıtlandıysa, ceza müeyyidesi uygulamayı talep edebilir.

²⁰ YENİSEY Feridun, “Suçların Azaltılması ve Ceza Hukuku- Ultima Ratio”, (Kitap İncelemesi), İstanbul Barosu Dergisi, 1994, C.68, sayı 1-11-12, s. 376

²¹ DEMİRTAŞ, a.g.e., 493

²² ÖZBEK-DOĞAN -BACAŞIZ-TEPE, a.g.e, s. 60, “Ultima ratio ilkesi şu şekilde uygulanmalıdır; “eğer müdahale gerekli ise, o takdirde yardım, destek, koruma, sigorta ve ruhsat düzenlemeleri zorlayıcı tedbirlere göre öncelikli olmalıdır. Eğer zorlayıcı tedbirler gerekli ise, yaptırımda ısrar edilmemelidir. Eğer yaptırımlar gerekli ise, özel hukuk yaptırımları idari yaptırımlara tercih edilebilir.” KARSAL Krizstina, “Avrupa Ceza Hukukunda Ultima Ratio ve Katmanlı Yetki” (Çeviren: Tuba KELEP PEKMEZ), “Journal of Penal Law and Criminology”, s. 3 (2015), s. 313 (JAREBORG, NİLS: *Criminalization as Last Resort (Ultima Ratio)*. Ohio State Journal of Criminal Law 2004/2 526.p. den naklen)

²³ AVCI, Mustafa, "Osmanlı Ceza Muhakemesinde Sulh (Uzlaştırma)". Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, sayı, 25/1, Ağustos 2017, s. 11-71. <https://doi.org/10.15337/suhfd.322392>, Erişim Tarihi, 12.11.2019, (Çevrimiçi), s. 20 vd.

²⁴ KARSAL, s. 316 vd.

²⁵ Ayrıntılı bilgi için Bkz. KARSAL, s. 316 vd.

Sadece bu durum gerçekleştiğinde ceza hukuku 'gerekli' ve Avrupa orantılılık ilkesi ile uyumlu olarak görülür" şeklinde bir sonuç kanaat içermektedir.²⁶

Pozitivist okul etkisi taşıyan bu tartışmalar ve ikincillik ilkesinin genel içeriği, bireyleri ceza ve ceza muhakemesi hukuk ile tanıştırmadan da hukuken menfaatlerinin ve haklarının korunabildiği hallerde, ceza muhakemesinin devreye girmemesini ve diğer yol ve yöntemlerle bu hak korumalarının sağlanmasını önermektedir.

C- Dünyada ve Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Alternatif Çözüm Yolları Arayışı;

İlk olarak, ABD'de bir konferansta 1976 'da dile getirilen "*Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*" kavramı, resmi mercilerin ve geleneksel yöntemlerle sorun çözmenin ayrı bir seçeneği durumuna gelmiştir.²⁷

"*Ultima Ratio*" ilkesi, Devlet'i ceza muhakemesi hukukunda alternatif çözümler bulma çabasına yöneltmekte, (modern ceza muhakemesi hukukundaki ve uluslararası alandaki gelişmelerle de uyumlu şekilde) CMK'da birtakım alternatif çözüm yolları yer almaya başlamaktadır. Uzlaştırma, ceza kararnameleeri, dava pazarlığı, hükmün açıklanmasının geri bırakılması gibi alternatif çözümler uygulanmaya başlanmış ve Adalet bakanlığı bünyesinde bu konulara özgü faaliyet gösteren "Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı" kurulup faaliyete geçirilmiştir.²⁸

Bizim hukukumuzda da (Anglo-Sakson hukukunda kullanılan tabiriyle "Ceza Adalet Sistemi (*criminal justice system*)" olarak adlandırılmakta olan ve ceza, ceza muhakemesi hukuku kavramlarından daha geniş bir anlam ifade etmekte olan) bu kavram, "*bir suçun işlenmesiyle başlayan, araştırma, soruşturma, itham, yargılama, infaz ve infaz sonrası tedbirlerine ilişkin tüm süreçleri kapsayan ve tüm süje ve görevlilerin rol aldığı bir sistemi*"²⁹ ifade etmektedir.

---

²⁶ KARSAL, s.328

²⁷ CEYLAN ŞAHİN Şule, "Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Alternatif Uyuşmazlık Çözümü", XII Levha Yayınları, Ağustos-2009, s. 3

²⁸ YENİSEY-NUHOĞLU, s. 75-76

²⁹ YAVUZ Hakan, "Ceza Adalet Politikası Bağlamında Alternatif Çözüm Yöntemleri, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırmacı Eğitim Kitabı", Adalet Bakanlığı Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı Yayını, Ocak-2018, s. 227

Daha çok özel hukukta geçerli olan, anlaşarak ve karşılıklı mutabakatla sorunların çözümü anlayışına yabancı olan ceza ve ceza muhakemesi hukuku, çağdaş gelişmelerin ışığında, yabancı olduğu bu alanda, (Devlet'in ana yargı işlevini ve toplumu düzenini sağlama görevini de yerine getirmekten imtina etmeden) kullanacağı yol ve yöntemleri belirlemektedir.

Ülkemizde, özellikle son dönemlerde yapılan değişiklikler ve getirilen yeni kurumlarla, geleneksel ceza muhakemesi hukuku sistemimiz (YENİSEY-NUHOĞLU tabiriyle) çatırdama geçirmekte³⁰ ve yeni getirilen bu alternatif çözümlere uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bu getirilen sistemlerin ceza muhakemesinin ana gövdesine ne kadar uyduğunun tartışmasını yapmamız gerekmektedir.

Ceza muhakemesi hukukunda, alternatif çözüm yollarıyla ilgili olarak, ceza usul sistemleri, “*mücadeleci usul sistemleri*” ve “*tahkike dayalı sistemler*” olarak iki ana dala ayrılmaktadır.³¹ ABD, İngiltere gibi Anglo-Sakson hukukun uygulandığı ülkelerde geçerli olan mücadeleci usul sistemi, sürecin başlaması için şikâyet gibi etkileyici bir güce ihtiyaç duymaktadır. Almanya, Fransa, Romanya, İtalya gibi Kara Avrupası hukukunun uygulandığı tahkike dayalı sistemler de ise, mücadeleci olmayan resmi soruşturma üzerine kurulu olan ve şikâyetçinin yokluğunda da aynı usulün işletilebildiği³² sistemlerdir. Anglo-Sakson sistem, yatay otorite ve çatışma çözümünü hedefleyen tepkisel bir devlet yapısı taşıırken, Kara Avrupası sisteminde Devlet yapısı, yönetici, hiyerarşik otorite ve devlet politikalarını uygulamak isteyen tahkike dayalı bir yapı göstermektedir.³³ Yargı dışındaki birtakım sistemlerle, suçla mücadelenin yatay otoriteye sahip mücadeleci sistemlerde daha kolay başarılabileceği iddia edilmektedir.³⁴

Ceza muhakemesinde gelişmeler sonrasında, bu iki sistemin birbirlerine yaklaştığı ve Almanya ve Fransa gibi Kara Avrupası sistemine dahil olan birtakım ülkelerde de alternatif uyuşmazlık çözüm sistemlerinin uygulanmakta olduğu ve karma sistemlerin gelişmekte olduğu görülmektedir. Tahkike dayalı usul sisteminin ve Kara Avrupası hukukunun katı bir şekilde uygulanmakta olduğu ülkemizde de ceza muhakemesi hukukunda son dönemlerde getirilen alternatif çözüm yolları bu konuda örnek oluşturmaktadır.

---

³⁰ YENİSEY-NUHOĞLU, s. 76

³¹ CEYLAN, s. 286

³² CEYLAN, s.287

³³ CEYLAN, s.289

³⁴ CEYLAN, s.289

Her iki sistemde de ceza muhakemesinde uygulanan alternatif çözüm yöntemleri müzakere, arabuluculuk³⁵, uzlaştırma, özel muhakeme (*private tribunals-private judging*), tahkim, ombudsman, özet jüri duruşması (*summary jury trial*), ılımlı çözüm konferansı (*moderated settlement conference*) kısa duruşma (*mini trial-structured settlement negotiation*),³⁶ olarak sayılmaktadır.

Uygulanan alternatif çözüm usulleri, ülkelere göre değişmesine rağmen, gelişen ceza muhakemesi anlayışında, “*ultima ratio*” ilkesinin de getirdiği ivmeyle, tahkike dayalı usul anlayışı gevşemekte ve Kara Avrupası hukukunu uygulayan ülkelerde de bu usuller gelişme göstermektedir.

D- Yürürlükteki 5271 s. CMK’da yer alan kamu davasına alternatif haller;

Ceza muhakemesi hukukumuzda alternatif çözüm yolları 1412 s. “Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu (CMUK)”nda daha çok “*kovuşturma mecburiyetinin istisnaları*” şeklindeki birkaç hükümden ibaretti.³⁷ Önödeme, ceza kararname ve şahsi dava yoluyla takip olanakları bu kanunla getirilen ve uygulamada (özellikle CMUK m. 344 kapsamındaki şahsi dava yoluyla takip imkânı) işlerin azalmasına ve kovuşturma olmadan da sorunun çözümüne yaramaktaydı.

Kanunkoyucu, 1412 s. CMUK’ta (önödeme, sulh ceza hakiminin ceza kararnamesi gibi) birkaç düzenleme şeklinde yer almış olan alternatif çözüm yollarını 5271 s. CMK ile çeşitlendirmeye ve bu yolları güçlendirmeye başlamıştır. İlk kez “uzlaştırma usulü”³⁸ CMK’da 253. madde vd. düzenlenmiş, süreç içerisinde değişiklikler görerek en son olarak 7188 s. Kanunla bugünkü halini almıştır.³⁹ Kamu davasının açılmasının ertelenmesi, öncelikle çocuklar için “Çocuk Koruma Kanunu”yla getirilmişken, süreç içinde geliştirilerek son halini almış, kovuşturma aşamasında söz konusu olan “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararı”

³⁵ ÖZBEK, Mustafa. "Dünya Çapındaki Adalet Ulaşma Hareketiyle Ortaya Çıkan Gelişmeler ve Alternatif Uyuşmazlık Çözümü". Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, sayı; 51/2, Nisan-2002. <https://doi.org/10.1501/Hukfak0000000563>, Erişim tarihi; 12.12.2019, s. 139

³⁶ CEYLAN, s.296 vd.

³⁷ YAVUZ, s. 230

³⁸ Ayrıntılı bilgi için Bkz. ÖZBEK Mustafa, “Ceza Muhakemesi Kanununda Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Mağdur Fail Uzlaştırmasının Usûl ve Esasları”“Procedure And Principles Of Victim - Offender Mediation within the Framework of the Amendments made in the Criminal Procedure Act”. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, sayı; 56/4, Aralık 2007, s.123-205. <https://doi.org/10.1501/Hukfak0000000306>, Erişim tarihi; 12.12.2019, Çevrimiçi

³⁹ Ayrıntılı bilgi için Bkz. Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı”, Adalet Bakanlığı Alternatif Çözümler daire Başkanlığı Yayını, Ocak-2018

da uzunca süredir ceza muhakemesinde iş yoğunluğunu azaltan ve diğer onarıcı adalet ilkelerini gerçekleştirmede kullanılan alternatif bir yargılama enstrümanı olarak günümüze kadar gelmiştir. Cumhuriyet savcılarında CMK 158. maddeye ek fıkra eklemek suretiyle getirilen “*Soruşturmaya Yer Olmadığı Kararı*” verme yetkisinin getirilmesiyle de savcılarında herhangi bir suç isnadı ve hiçbir delil içermeyen başvurularda soruşturma açmaksızın doğrudan işi sonlandırma olanağı tanınmıştır.⁴⁰

F- 7188 s. Kanun düzenlemesini zorunlu kılan haller;

Kanunlaşması aşamasında, kamuoyuna “*Yargıda Reform Tasarısı*” adıyla tanıtılan 7188 s. Kanun öncesinde, Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan kitap ve kaynaklarda, alternatif çözüm yollarının gerekliliğine dikkat çekilerek, ceza muhakemesi sisteminde yaşanan iş yoğunluğu ve diğer sorunları çözmek için birtakım hedefler konulmuştur.⁴¹

Konumuzla ilgili olan ve Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan, “*Yargıda Reform Tasarısı*” isimli kitapçıkta belirtilen hedefler arasında yer alan ve sıralamada “7.1.” numaralı hedef olarak belirtilen bölümde, hedef olarak; “*kovuşturma öncesi çözüm araçları ve soruşturma süreçleri güçlendirilmesinin belirlendiği, bu amaçla Cumhuriyet savcılarının takdir yetkileri genişletileceği, ön ödeme ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi müesseselerinin uygulama alanı genişletileceği, etkin pişmanlık hükümleri ve Cumhuriyet savcılıklarının buna ilişkin yetkileri farklı suç tipleri açısından genişletileceği, bazı fiillere yönelik soruşturmanın fail ile savcı arasında anlaşmayla sonlandırılabilmesi sağlanacağı, iddianamenin iadesi müessesesinin kapsamı itibarıyla yeniden belirleneceği, Cumhuriyet başsavcılıklarının teşkilat yapısının etkinliğinin artırılmasına ve adli kollukla koordinasyonun geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacağı, soruşturmanın kalitesinin artırılması için hukuk fakültesi mezunlarının adli kollukta belirli bir oranda istihdamı sağlanacağı, başta adil yargılanma hakkı olmak üzere hak ve özgürlüklerin korunması ilkesinin gözetilmesi suretiyle suç ve yaptırım dengesi bütünüyle gözden geçirilerek yeniden düzenleneceği, kısa süreli hapis cezasına seçenek oluşturan yaptırımların süre ve tür yönünden kapsamı genişletileceği, mevzuatta suç olarak düzenlenen fiiller taranarak, bu fiillerden idari yaptırıma dönüştürülebilecek olanlar belirlenerek suç olmaktan çıkarılacağı, hükmün açıklanmasının geri bırakılması müessesesi ile bu kararlara karşı kanun yolu, adil yargılanma hakkı*

⁴⁰ Bu konuda ayrıntılı bilgi için Bkz. KIZILARSLAN Hakan; “Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararları”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Ekim-2019, s. 15 vd.

⁴¹ Ayrıntılı istatistikî bilgi için Bkz. YAVUZ, a.g.e. s. 243 vd.

çerçevesinde gözden geçirileceği, takibi şikâyete bağlı suçların kapsamı genişletileceği, ceza mahkemelerinin görev alanları yeniden düzenlenerek, birtakım suçların basitleştirilmiş ve hızlı bir yargılama usulüyle görülmesinin sağlanacağı, idari yaptırım kararlarına karşı itirazlar yönünden sulh ceza hâkimliklerinin ihtisaslaşması sağlanarak, kararlara karşı etkili bir kanun yolu getirileceği, ilâmın infazı aşamasına ilişkin kararların tümüyle infaz hâkimliklerinin görev alanına girmesinin sağlanacağı, mahkemelerin görev alanlarının yeniden düzenlenerek, bazı basit fiillere ilişkin süreçlerin kısaltılması için yeni bir usul getirileceği” belirtilmiştir.⁴²

Bu tasarıda belirlenen hedeflerin birçoğu kanunkoyucu tarafından 7188 s. Kanunla uygulamaya konulmuş bulunmaktadır. Çalışma konumuz olan seri muhakeme ve basit yargılama usulleri, alternatif çözüm usulleri olarak ceza muhakemesi hukukumuzda kanunkoyucunun yeni yaklaşımlarını belirlemek noktasında, yukarıdaki hedeflerle birebir bağlantılıdır.

Ceza muhakemesinde, her geçen gün iş yoğunluğu artmaktadır. En basit uyuşmazlıklar bile geleneksel ceza muhakemesi süreçlerinin tamamı yaşanarak çözülmeye çalışılmaktadır. Önem derecesi göreceli olarak daha düşük olan birtakım suçların çokluğu nedeniyle, önemli suçların yargılamalarına ayrılan zaman ve personel azalmakta, muhakemenin uzaması ve toplumda oluşan dengesizliğin yerine getirilmesi zaman almakta, toplumun adalet ve ceza sistemine olan güvenlerinin azalması, alternatif çözüm yollarının getirilmesinin ve yukarıda belirttiğimiz hedeflerin konulmasının temel gerekçesini oluşturmaktadır.

G- 7188 s. Kanun düzenlemesinin aleyhinde görüşler;

Yeni getirilmiş bir yasal düzenleme olmasına karşın, 7188 s. Kanun’la getirilen seri muhakeme ve basit yargılamaya ilişkin hükümlere karşı, şimdiden geniş bir aleyhte düşünce grubu oluşmuş görünmektedir. Yazarlar, seri muhakeme ve basit yargılama usullerinin getirilmesinin bir reform olarak adlandıramayacağını, amacın dosya temizlemek olduğunu, Mülga 1412 s. CMUK’ta 386 vd. da düzenlenen “*sulh ceza hakiminin ceza kararnamesi*” hükümlerinin yeniden dejenere halleriyle ceza muhakemesine getirilmesinden başka bir şey olmadığını, bu yapılırken, ceza muhakemesinin ana yapısının ve temel ilkelerin göz ardı edildiğini, suç olmaktan çıkarma eğilimini suçlaştırma eğilimine dönüştüğünü,⁴³ iki kurumunda

⁴² “Yargıda Reform Tasarısı”, Adalet Bakanlığı Yayını, Nisan-2019, s.38 vd.

⁴³ OKTAR Salih, “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri”, “10 Aralık İnsan hakları Günü Etkinlikleri Kapsamında Yargı Reformu Stratejisi 2019’un Değerlendirilmesi- 7 Aralık 2019 TBB Sempozyum, Sunumu, Çalışma tarihinde henüz yayınlanmamıştır,

kanunda çok kötü düzenlendiklerini (KUNTER hocanın kemiklerinin sızladığını) ve bu hükümlerin sorunları çözemeyeceğini, meseleyi kaynağında çözecek bir düzenleme yapılmasının şart olduğunu⁴⁴ belirtmektedirler.

İlerleyen süreçte uygulamayla da paralel şekilde, bu konudaki lehteki veya aleyhteki görüşlerin hangisinin ağırlık kazanacağını belirleneceği kanısındayız.

H- Bazı Ülke Uygulamalarında Seri Muhakeme ve Basit Yargılamayla Benzeşen Alternatif Çözüm Usulleri;

Alternatif çözüm usulleri, Kara Avrupası hukukunu benimsemiş pek çok ülkede, 20 yy.'ın sonlarına doğru gelişerek uygulanmaya başlamıştır. Daha önce de bahsedildiği gibi; ülkenin kabul ettiği ceza muhakemesi usulüne göre, alternatif çözüm yolları farklılaşmakla birlikte, gerek mücadeleci ve gerekse tahkike dayalı sistemlerde, bu tür usullere yönelim her geçen gün artmaktadır. Özellikle, Fransız ve Alman ceza muhakemesi sistemlerinde, uzunca bir süredir uygulanan bu yöntemler, benzer Kara Avrupası sistemine bağlı ülkemiz uygulamasına da ışık tutacak niteliktedir. Halen, bu yolu kullanan ülkeler arasında Fransa, İtalya, Almanya, İspanya, Estonya, Polonya, Arjantin, Birleşik Krallıklar, Rusya, Ukrayna, Gürcistan, Yunanistan, Sırbistan sayılmaktadır.⁴⁵

Bu bölümde özellikle Anglo-Sakson hukukun uygulandığı ve İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri ile bu sisteme bağlı olan İskoçya, Galler, Kuzey İrlanda gibi ülkelerdeki gelişmeler ve mevcut durum ele alınacak, devamında ise Kara Avrupası sisteminin uygulandığı ülkelerdeki gelişme ve mevcut uygulamalardan bahsedilecektir. Elbette ki bu anlatımın başında “seri muhakeme ve basit yargılama” usullerinin örnek alındığı Fransa uygulamasıyla başlamak daha doğru olacaktır.

1- Anglo-Sakson Hukuku Kabul Etmiş Olan Ülkelerde;

a- İngiltere, İskoçya, Kuzey İrlanda ve Galler Ceza Muhakemesi Hukukunda;

İngiltere, İskoçya, Kuzey İrlanda ve Galler ceza muhakemesi hukuklarında, aralarında bazı konular ve düzenlemelerde farklılıklar olsa da katı Anglo-Sakson hukuk sistemi

---

⁴⁴ GÜNGÖR Devrim, “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri”, “10 Aralık İnsan hakları Günü Etkinlikleri Kapsamında Yargı Reformu Stratejisi 2019’un Değerlendirilmesi- 7 Aralık 2019 TBB Sempozyum, Sunumu, Çalışma tarihinde henüz yayınlanmamıştır,

⁴⁵ ENGSTROM John, “ABD’de Suç İkrarında Bulunma Usulü”, Ocak-2016, ABD Elçilik, Yayınlanmamış Sunum, (Çevrimiçi)

uygulanmaktadır.⁴⁶ “Ceza adalet sistemi” olarak adlandırılan bu sistemler, bu ülkelerde farklılıklar göstermektedir. Ceza adaleti süreci, “*crime kontrol*” modeli ve (muhakeme sürecini de kapsayan) “*due process*” modeli olmak üzere iki ana anlayışı içermekte, “*crime kontrol*” modeli, suçla mücadele amaçlı ve mahkumiyeti, gayri resmi soruşturma tekniklerini ve suçluluk varsayımını esas almaktadır. “*Due process*” modelinin ise, “*yasal usul kuralları içermekte olup, bu kuralların birer engel olduğu ve kişinin çarpıldığında süreçten ayrılmasıyla sonuçlanacağı bir yapıda düzenlendiği*” belirtilmektedir.⁴⁷ Cezai sürecin birinci işlevi hakemlik olup, masumiyet esastır. Ceza muhakemesi bu iki anlayışın arasında bir yerde faaliyet göstermektedir. Yazarlar, İngiliz ceza adaleti sistemine asıl yön verenin “*managerializm*” (işletmecilik yaklaşımı) olduğunu söylemektedirler.⁴⁸ Polis ağırlıklı soruşturma evresinin en son durağı; “*Magistrates Court*” tur. Bu mahkeme, ilk duruşmasında mahkemenin sonraki aşamalarını ve yerini belirlemektedir.

Kıta Avrupası sisteminden farklı şekilde, kovuşturma zorunluluğu ilkesi yerine maslahata uygunluk ilkesi öne çıkmakta, Polis ’in takdirine büyük önem verilmekte, polis kamu yararı görmezse kovuşturma aşamasına geçilmemektedir. Buradaki kriter; “*kamu yararı*”dır. Ayırma (*diversion*) kavramı ile anlatılan bu hal, “*suç teşkil eden vakıaları ceza muhakemesinden uzaklaştırmak ve başka şekillerde ele almak*” olarak kabul edilmektedir.⁴⁹ 1970’lerden bu yana önemli reformlar geçiren İngiliz ceza sisteminde,⁵⁰ Polis isterse kayıt altına almayabilir, daha ileri bir eylemde bulunmayabilir, ikazlarda bulunarak konuyu çözebilir ya da ceza ihbarnameleri (*penalty notice*) düzenleyerek suç oluşturan eylemi ceza sistemi dışına çıkarabilir. Polisin, kayıt altına almama ve daha ileri bir eylemde bulunmama yolunu seçtiği durumlara özgü olarak, mağdurlara, şahsi dava açma hakkı verilmiştir.⁵¹ Tarafları bir araya getirerek, uzlaştırmayla sorunu çözmekte önemli bir alternatif çözüm yoludur.⁵²

Seri muhakeme (hızlı yargılama) ve basit yargılama yolları, Anglo-Sakson hukukta polise tanınan “ceza ihbarnameleri” yoluyla büyük benzerlik göstermektedir. Bu hukuk

---

⁴⁶ TOPÇU Namık Kemal, “İngiliz Ceza Muhakemesi Hukukunda Soruşturma Evresi”, Adalet Yayını, Kasım-2018, s. 21

⁴⁷ TOPÇU, s.25

⁴⁸ TOPÇU, s.26

⁴⁹ TOPÇU, s.192

⁵⁰ YAYLA Mustafa, “İngiliz Ceza Hukuku Sisteminde Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri”, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırmacı Eğitim Kitabı”, Adalet Bakanlığı Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı Yayını, Ocak-2018, s. 31

⁵¹ Ayrıntılı bilgi için Bkz. TOSUN, 193-224

⁵² YAYLA, s. 40-41

sistemlerinde polis, Kara Avrupası hukukundaki savcı ve hâkimin yerini almakta ve kendisi bir ceza ihbarnamesi düzenleyerek mahkemeye gitmeden olayı ceza adalet sistemin dışına taşımaktadır. Ceza ihbarnameleri, “*Criminal Justice and Police Act (CJPA) 2001*” kapsamında ve “*Anti Social Behavior Act 2003*” kapsamında olmak üzere iki ana yasal düzenlemeye uygun olarak çıkarılmaktadır.⁵³

b- Amerika Birleşik Devletleri Ceza Muhakemesi Hukukunda;

Anglo-Sakson hukukunun tüm özellikleriyle uygulandığı ve mücadeleci muhakeme usulünü benimsemiş olan Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ceza muhakemesi sisteminde,⁵⁴ daha hızlı hüküm verilmesi ve karara bağlanması noktasında, davaların %95’inin suç ikrarı süreci ile karara bağlanmakta olduğu belirtilmektedir.⁵⁵ ABD uygulamasında “*geciken adalet adaletin inkarıdır*” anlayışı kabul edilmektedir. Kökü 1215 tarihli “*Magna Cartha Libertatum*”a dayanan 1791 ABD Haklar Bildirgesinin 6. kısmındaki düzenlemede kabul edilen “*herkes aleni ve adil yargılamada yargılanabilme hakkına sahiptir*” kuralı halen ABD AY’nın bir parçası haline gelmiş durumdadır.⁵⁶ ABD ceza muhakemesi hukukunda, şüpheli/sanık yakalandığı andan itibaren 30 gün içinde hakkında dava açılması, davanın açıldığı andan itibaren 70 gün içinde de yargılamasının başlaması kuralı getirilmiştir. Bu sürelerin aşılması işlem ve davayı ret sebepleridir ve bu kuralın işlenmesi için tutuklu olma şartı aranmamaktadır.⁵⁷

Amerikan Hukukunda “*plea bargaining*” olarak tanımlanan ve şüpheli/sanığın kabulü ile dava açılmaması veya muhakemenin ileri aşamalarına geçilmemesi sistemi uzun süredir uygulanmaktadır.⁵⁸ Bu sistem sanığın yakalanması (*arrest*) sonrasındaki, savcının geçici iddiası (*initial charging*), asıl iddianame (*indictment*), hakimin denetimi (delillerin hukuka

---

⁵³ TOPÇU, s. 211-215

⁵⁴ ŞAHİN, İlyas, "A Brief Summary Of Criminal Procedure Process At The United States Judicial System Amerika Birleşik Devletleri'nin Yargısal Sisteminde Ceza Yargılaması", "Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi", sayı, 0/5 Ekim, 2015, s. 709

⁵⁵ ENGSTROM, a.g. sunum, slayt 2

⁵⁶ OKTAR, a.g. sunum

⁵⁷ OKTAR, a.g.e. sunum.

⁵⁸ YENİSEY, “Ceza Muhakemesi Süjelerinin Muhakemeye Etkisi”, s. 463, BALO Yusuf Solmaz, ÇETİNTÜRK Ekrem, "Amerika Birleşik Devletleri Ceza Hukuku Uygulamasında Savcı-Sanık Pazarlığı ve Türkiye’de Uygulanabilirliği". Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, sayı 17/2 , Ocak 2013, s. 1245

uygunluğu vs.)⁵⁹ (*preliminary hearing*) aşamalarında veya en son olarak da duruşma aşamasında, şüpheli/sanığın hakkındaki iddiaları kabul edip suçu ikrar etmesi (*guilty plea*) halinde, yapılan pazarlık sonrası, duruşmanın bitirilmesi esasına dayanmaktadır.⁶⁰ Bu nedenle, bu sistemin bir uzlaşma değil “iddia pazarlığı (*plea bargaining*)” niteliğinde olduğu belirtilmektedir.⁶¹

İtiraf eden sanığın daha az ceza alması nedeniyle, suç ikrarlarının çoğaldığı ve bu sayede Devlet’in daha fazla suçlu hakkında kovuşturma yapmakta olduğu, masrafların azaldığı ve ağır suçlara odaklandığı iddia edilmektedir. Hem mahkeme hem de soruşturmanın her aşamasında sanık itiraf suretiyle ceza indiriminden faydalanmaktadır.⁶²

Sistem, hâkim inisiyatifi üzerine kurulu olup, hâkim (CMK 250 ve 251 uygulamasıyla benzeşen şekilde) itirafın (bizde anlaşmanın-kabulün) usulüne uygun olup-olmadığını denetleyip belirledikten sonra karara gitmektedir. Sanık-Devlet iş birliğiyle süren sistemde, sanığın ağır bir cezayla korkutularak itirafa zorlanması da kabul edilmektedir.

2- Kara Avrupası Hukukunu Kabul Etmiş Olan Ülkelerde;

a- Fransız Ceza Muhakemesi Hukukunda;

7188 s. Kanununun, “basit yargılama usulü hükümlerini” düzenlerken esinlenildiği belirtilen “*itiraf duruşması*”, iş yükünün azaltılması amacıyla 2004 yılında “Fransız Ceza Usul Kanunu”nun 495-7 ilâ 495-16 maddeleri arasında yapılan düzenlemeyle, Fransız ceza muhakemesi sistemine girmiştir. “Suçluluğun ön kabulü üzerine mahkeme önüne çıkma (*comparution sur reconnaissance préalable de culpabilité*)” olarak adlandırılabilir bu düzenlemede, sadece yetişkinlere özgülenen bu sistem, 7188 s. Kanun’la getirilen basit yargılama usulüne benzemektedir. Asliye cezalı olan, 5 yıla kadar hapis cezası gerektiren ve mağduru belli olan suçlarda ve özellikle trafik suçlarında uygulanmaktadır.⁶³

⁵⁹ “*ABD hukukunda hukuka aykırı delilleri dışlama prensibi vardır*” KÖSE Metin, "Amerikan Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuka Aykırı Delillerin Dışlanması". Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, sayı 9/1, Haziran-2019, 159-195. <https://doi.org/10.32957/hacettepehdf.496663>, s. 167

⁶⁰ YENİSEY, “Ceza Muhakemesi Süjelerinin Muhakemeye Etkisi”, s. 464

⁶¹ YENİSEY, “Ceza Muhakemesi Süjelerinin Muhakemeye Etkisi”, s. 464

⁶² ENGSTROM, a.g. sunum, slayt 2

⁶³ *Suç sonrasında failin bu usulün uygulanmasını sözlü olarak kabulü üzerine, soruşturma henüz kolluk aşamasında iken bu prosedüre ilişkin bir tarih ve gün saptanarak kendisine bildirilmekte, suç işlendikten sonra savcıyla temasa geçen kolluk birimleri telefonla aldıkları talimat doğrultusunda belirlenen günü usulün uygulanmasını kabul eden faile bildirmektedir. Şüpheli belirlenen günde gelmezse usulün uygulanmasından vazgeçilmiş sayılmaktadır. Ancak gerek kendisinin gerekse varlığı zorunlu olan*

Fransız ceza muhakemesi hukukunda Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu (*Code de Procedure Penale*)'nun 2002, 2007, 2010 tarihlerinde yapılan değişikliklerle bugünkü halini almış olan 495/1-16 maddesinde “basitleştirilmiş-basit muhakeme (*De La Procédure Simplifiée*) başlığı altında 7. bölümde düzenlenmiş bulunmaktadır.⁶⁴ 2004 yılında yapılan eklemeye de 8. bölüm ve bu bölümdeki 7-16 fıkralar eklenerek “*itiraf pazarlığı usulü (De La Comparution Sur Reconnaissance Préalable De Culpabilité)*” basit yargılama usulüyle bütünleşerek uygulanmaya başlamıştır.

2007 yılında 2007/297 s. Kanunla yapılan değişiklik sonrasında, 495. maddede belirtilen beş grup suç basit muhakemeye tabi sayılmıştır. Bu suçlar, kamu malına zarar vermek, alkol veya uyuşturucu etkisi altında ya da ehliyetsiz araç kullanmak, kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurmak, konut dokunulmazlığını ihlale teşebbüs, gözaltından firara teşebbüs gibi suçlar olup, uygulamada, bu suç çeşitliği içinde ağırlıklı bölümü trafik suçları oluşturmaktadır.

Fransız CMK m. 495 ve 495/16. fıkrayla bir bütün halinde, 18 yaş altındakilere, mağdurun tazminat talep ettiği hallerde, karayolu kazasında ölüm meydana gelmiş olması hallerinde, (495/16. fıkraya göre de) basın suçları, adam öldürme suçları, siyasi suçlar veya özel bir kanunla kovuşturma prosedürünün öngördüğü suçlarda bu usulün uygulanamayacağı belirtilmiştir.

Savcı basit muhakeme usulünü seçtiği takdirde, mahkeme başkanına delillerini ve istediği ceza tür ve miktarlarını bildirmekte, (2002/1138 tarihli kanunla değişik m. 495/1) hâkim, genel hükümlere göre muhakemenin devamını istediği durumda, savcıya dosyayı iade edebilmektedir. Eğer uygun görürse ceza emrini (27 Nisan 2010 tarihli 2010-420 s. Kanun değişik -Yönetmelik m. 115 hükümlerine uygun şekilde)10 gün içinde savcıya ve sanığa tebliğ edecektir. (m. 495/3) Sanığın bu ceza kararnamesine 45 gün içinde itiraz edebilme ve avukat yardımı isteme hakkı bulunmaktadır. İtiraz halinde duruşma açılmaktadır. Eğer itiraz edilmediyse ceza kararı kesinleşmektedir. (m.495/5-2) Tazmini haklar ayrı bir prosedüre tabi kılınmıştır.

---

avukatının dosyayı inceleme hakkı kısıtlanamaz. Bu nedenle dosyayı inceleyememişler ise süre verilmesi zorunludur”. Alternatif Daire Başkanlığı Bilgi notu, Yayınlanmamıştır.

⁶⁴Madde metni için Bkz.; <https://ledroitcriminel.fr/la-legislation-criminelle/code-de-procedure-penale/code-de-procedure-penale-legisl-2.htm>, Erişim Tarihi 15.11.2019, Çevrimiçi

Fransız Ceza Muhakemesi Kanununun “*itirafa dayalı muhakeme-itiraf pazarlığı muhakemesi*” konusunu 8. bölümde (*De La Comparution Sur Reconnaissance Préalable De Culpabilité*) 495. maddenin 7 ve 16. fıkraları arasında düzenlemektedir. 09.03.2004 tarih ve 2004/204 s. Kanunla getirilen ve 01.10.2004’ten sonra geçerli kılınan 7. fıkra ve devamında; 5 yıl ve daha az hapis ve para cezası gerektiren suçlarda savcı ile sanık ve avukatının itiraf pazarlığı yapması halini ve bu aşamada sanığın suçu kabul etmesi halinde yürütülecek muhakeme işlemlerini düzenlemektedir.

Uygulamada, savcı, sanıkla tüm görüşmelerini avukatı yanında yapmaktadır. Savcının, ancak gerek gördüğü hallerde sanıkla görüştüğü belirtilmektedir.⁶⁵ Savcı tüm konularla ilgili olarak bilgilendirme yapmalı ve itirafı alırken yasak sorgu metotlarını kullanma veya ceza tehdidiyle itiraf alma gibi yollara başvurmamalıdır.

Suçunu itiraf etme yoluna giden sanıkla ilgili olarak, savcı Fransız Ceza Kanunu m. 132-24 hükümlerine göre⁶⁶ bir ceza belirlemekte, bu ceza bir yıldan fazla olamamakta ve kanunda öngörülen ceza miktarının en çok yarısı oranında olabilmektedir. (m. 495/8-2) Savcı bu cezayı sanık ve avukatına teklif etmektedir. Savcının güvenlik tedbirlerine de karar vermesi mümkündür. Hem hapis hem de para cezası da teklif edilebilir. Teklif ve kabul avukat huzurunda olmakta, teklif sonrası sanığın on gün düşünme süresi bulunmaktadır.

Kişi, avukatı huzurunda teklifi kabul ettiğinde, 495/8 madde ve fıkrası uyarınca derhal mahkeme önüne çıkarılmaktadır. (12 Mayıs 2009 tarihli ve 2009-526 sayılı yasa 129. maddeyle değişik 495/9) Eğer aynı gün hâkimin karşısına çıkarılamayacaksa savcının gözaltında tutma hakkı vardır. (m. 495/12-2) Mahkeme başkanı veya onun atadığı hâkim sanık ve müdafii duruşma açarak dinleyip, maddi gerçeği ve delilleri inceledikten sonra, savcının ceza teklifini kabul edebilir. Savcının duruşmada olma zorunluluğu bulunmamaktadır. Hâkim kabul kararını verirse, aynı gün gerekçeli kararını da yazmak durumundadır. Hapis cezası kararı verildiği takdirde kişi derhal cezaevine konulmaktadır. (m. 495/11)

Bu kararlara karşı sanık, müdafii ve savcıya temyiz hakkı tanınmıştır.

⁶⁵ Ad. Bak. Fransa Bilgi notu, Aralık-2015, s.2

⁶⁶ Fransız Ceza Kanunu Metni için Bkz.; https://ledroitcriminel.fr/la_legislation_criminelle/ancienstextes/code_penal_25_09_1791.htm, Erişim tarihi, 12.12.2019, Çevrimiçi

Sanık teklifi kabul etmezse veya savcı bu yola gitmezse veya mahkeme teklifi onaylamazsa, bu tür durumlarda genel hükümlere göre muhakeme devam edecektir. (m. 495/12. fıkra) Bu tür durumlarda o zamana kadar elde edilen deliller genel yürütülen muhakemede delil olarak kullanılamayacaktır. (m. 495/14)

495. maddenin 13. fıkrası mağdurun da bu sürece dahil olmasını gerektiren birtakım düzenlemeler içermektedir.

Savcı, cezayı, şüpheli ve avukatıyla pazarlık şeklinde belirlemekte, belirlenen ve savcı tarafından teklif edilen bu cezayı hâkimin kabul etme zorunluluğu bulunmaktadır. Bizde olduğu gibi Fransa’da da hâkim, usulün uygulanmasında, cezanın onaylanması talebini reddederse, genel usule dönülerek kovuşturma sürdürülmektedir. Avukat zorunluluğu ancak savcılık ve mahkeme aşamalarındadır. Avukat zorunluluğunun, bazen süreci geciktiren bir yönü olduğu da bildirilmektedir.⁶⁷

b- Alman Ceza Muhakemesi Hukukunda;

Alman ceza muhakemesi hukukunda, kamu davasının mecburiliği ilkesi kabul edilmiş olmasına karşın, süreç içinde, uygulamada bu ilkenin katı uygulanmasının zararlarının görülmesi üzerine, alternatif çözüm yolları uygulanmaya başlamıştır.⁶⁸ Alman ceza muhakemesinde, uygulanan alternatif yollar, (mecburilik ilkesinin istisnaları) Alman Ceza Muhakemesi Kanunu (*StPO*)’da; § 153 te “*Basit Suçların Kovuşturulması*”, § 46a ve § 155a’da “*Fail Ve Mağdurun Anlaşması* (uzlaşması- zararın giderilmesi), § 380’de “*Barıştırma Teşebbüsü*” ve § 407’de de “*Ceza Kararnamesi*” şeklinde düzenlenmiş bulunmaktadır.⁶⁹ Aynı şekilde “*Gençler Hakkında Muhakeme Dışı Önlem Uygulanması*” da (§ 170/(2)) bu tür istisnai haller arasındadır. Almanya’da “*devletin güvenliğini tehlikeye düşürebilecek hallerde bile, failin suç sonrasında Anayasal sistemi tehlikeden kurtarma konusunda katkıları bulunduğu takdirde StPO § 153e maddesi gereği savcının kamu davası açmama yetkisi*” bulunmaktadır.⁷⁰

⁶⁷ Ad. Bak. Bilgi notu, Aralık-2015, s.3

⁶⁸ ATAÇ Asiye Sencen, “Alman Ceza Hukuk Sisteminde Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri”, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri Sempozyumu-18-20 Mayıs 2017”, Adalet Bakanlığı Alternatif Çözümler daire Başkanlığı Yayını, 2018, s. 14

⁶⁹ ATAÇ, s. 18- 24

⁷⁰ YENİSEY, “Ceza Muhakemesi Süjelerinin Muhakemeye Etkisi””, s. 469

“*Dava Pazarlığı-Mahkemeye Uzlaşma*” (*Verständigung*-)⁷¹ olarak adlandırılan sistem, Alman Ceza Muhakemesi Kanunu’nun (StPO) § 257/c maddesinde (*Duruşmada mahkemeye uzlaşma; Absprachen, “deal”*) düzenlenmektedir.⁷² “*Mahkeme ile muhakeme sùjeleri arasında uzlaşma*” başlığını taşıyan bu madde, muhakeme sùjeleri ile muhakemenin ilerleyişi ve ulaşılabilecek sonuçlar konusunda uzlaşma yapılabileceğini (ancak, “delillerini ortaya konulmasıyla ilgili” 244. madde hükümlerinin saklı olduğunu) belirtmektedir.

Düzenleme, mahkemenin sürmekte olan yargılamanın sonucu konusunda, taraflarla (savcı ve sanık müdafisi) anlaşmaya varabilmesi üzerine kuruludur. İkinci fıkraya göre, pazarlık sadece davanın hukuki sonuçları en çok da ceza süresine dair bir pazarlıktır ve sanığın ikrarı temeline dayanmaktadır. Mahkemenin makul ve suçla orantılı bir şekilde belirlediği (fıkra 3) cezaya savcı ve sanığın onay vermesiyle süreç tamamlanmaktadır. “Mahkûmiyet hükmü, suçun ağırlaştırıcı unsurları ve güvenlik tedbirleri” anlaşmaya (uzlaşmaya) konu yapılamamaktadır. Ancak fer’i neticeler, kazanç müsaderesi, eşya müsaderesi, ceza mahkûmiyetine dayalı sonuçlar, anlaşmanın konusu yapılabilmektedir.⁷³

20

Mahkemenin, anlaşmanın hukuka uygun olmadığını düşündüğü hallerde, bu yöntemi uygulamayabileceği de ayrıca kabul edilmektedir. Dördüncü fıkra hükmüne göre; “*eğer, hukuki veya maddi açıdan önemli konular gözardı edilmişse veya bunlar sonradan ortaya çıkmışsa ve mahkeme bu nedenle önerilen cezanın suçla uygun olmadığı ve sınırının yüksek olduğu kanısına varırsa uzlaşma bağıllığı sona erecek, aynı şekilde sanığın muhakeme sırasındakiyle uzlaşma sonrasındaki davranışları farklı gelişirse uzlaşma geçersiz sayılacaktır.*”⁷⁴ Mahkeme bu yeni farklı düşüncesini bildirmek ve bunun sonuçlara yansıtacağı farklı durumu izah etmek zorundadır. (fıkra 2 ve 3)

c- İtalyan Ceza Muhakemesi Hukukunda;

İtalya’da da “*dava pazarlığı*” sistemi geçerli olup, duruşma öncesi savcı ve sanık müdafinin bir ceza üzerinde anlaşmaları ve hâkimden bu cezayı vermesini istemeleri

⁷¹ YENİSEY, “Ceza Muhakemesi Sùjelerinin Muhakemeye Etkisi””, s. 463

⁷² YENİSEY Feridun-OKTAR Salih “Alman Ceza Muhakemesi Kanunu- Strafprozeßordnung- (StPO), Beta Yayınevi, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Eylül-2015, s. 337

⁷³ “*Alman Anayasa Mahkemesi 13 Mart 2013 tarihli kararı ile, StPO 257c madde ve buna bağıllı olarak StPO 160b, 202a, 212, 257b, 273, 243 üncü maddelerde yapılan değişikliklerle, sistem içine yerleştirilen “muhakeme sùjeleri ile mahkemenin, sanığa hüküm ile verilecek ceza konusunda uzlaşmaları” (Verständigung) kurumunun, Anayasaya aykırı olmadığına karar vermiştir.*” YENİSEY, “Ceza Muhakemesi Sùjelerinin Muhakemeye Etkisi”, s. 464

⁷⁴ YENİSEY-OKTAR, “Alman Ceza Muhakemesi Kanunu (StPO), s. 338

şeklindedir. Duruşmanın uzaması halinde tanıkların gerçeği unutabilecekleri ve bu nedenle biran evvel sonuca gidilmesiyle yargıyı rahatlatmak düşünceleri bu yolun açılmasına sebep olmuştur.⁷⁵ Savcının hafif suçlarda düzenlediği “ceza kararnamesi (*Proceeding by Penal Decree*)” üzerine hâkim duruşmasız karar vermekte ve hâkim cezada yarıya yakın indirim yapmaktadır.

İkinci alternatif yol olan “dava pazarlığı (*plea bargaining*)” sisteminde ise, sanık, avukatı ve savcı pazarlık yapmakta, normal cezadan 1/3 oranında yapılan indirim sonrası belirlenen ceza miktarı 5 yılı geçememektedir. Anlaşmış olması sanığın ikrarını göstermemekte, ikrar merkezli pazarlık yapılamamakta ve hâkim sanığın suçluluğunu belirlemek zorunda bulunmaktadır. Hâkimin ayrıca cezanın suçla orantılı olup-olmadığını denetleme yükümlülüğü de bulunmaktadır.⁷⁶ Buradaki anlaşma suçu kabul anlamı taşımamaktadır.

Üçüncü alternatif yol ise; "kısaltılmış duruşma (*Abbreviated Trial*)” olarak adlandırılmaktadır. Bu yolda, suçun ağırlığına bakılmaksızın sanığın duruşma hakkından vazgeçmek suretiyle cezasında 1/3 oranında indirim alması usulü bahis konusudur. Ön duruşmada ya da başka bir özel işlemin dönüştürülmesinde, sanık her zaman hâkimden toplanan delillere dayanarak duruşmalı muhakeme usulüne dönülmesini isteyebilmektedir.

d- Romanya Ceza Muhakemesi Hukukunda;

Romanya’da, öldürme ve devlet güvenliği hariç 15 yıla kadar suçlarda, şüphelinin suçu işlediğini, bu usulün uygulanmasını ve kendisine teklif edilen cezanın infaz usulünü, kabul etmesi ve suçun şüpheli tarafından işlendiği hususunda yeterli delil olması halinde bu usul uygulanmaktadır. Savcı ve şüpheli arasındaki anlaşmanın Başsavcı tarafından onaylanması ve anlaşma sırasında avukat bulunması zorunluluğu vardır. Basit yargılama usulünün uygulanmasını kabul edildiği hallerde, savcı tarafından kanunda belirlenen ceza miktarı hapis cezalarında 1/3 oranında, para cezalarında ise 1/4 oranında indirim yapılarak cezalar ve infaz usulü belirlenmekte, hapis cezası için askıya alma veya ertelenme konularında anlaşma yapılabilmektedir.⁷⁷ Mahkemenin anlaşmayı kabul veya ret hakkı bulunmakta, ancak, cezayı

⁷⁵ Ad. Bak., 20.03.2019 tarihli bilgi notu, s.1

⁷⁶ Ad. Bak., 20.03.2019 tarihli bilgi notu, s.1

⁷⁷ Ad. Bak. Bilgi notu, Aralık-2015, s.3

değiştirme yetkisi ve şüphelinin de anlaşmayı imzaladıktan sonra vazgeçme hakkı bulunmamaktadır. Savcı ve şüpheliye istinaf kanun yolu hakkı tanınmıştır.⁷⁸

e- Hollanda Ceza Muhakemesi Hukukunda;

Hollanda'da 2008 yılında yapılan düzenlemeyle, 6 yıla kadar hapis cezası gerektiren suçlarda, savcının tek taraflı ceza kararnameyi düzenlemesi suretiyle bu usul uygulanmakta, çocuk ve erişkin ayrımı bulunmamakta, suçun işlendiği kanısına varan savcının bu kararnameyi düzenleme ve gerekirse kamuda çalışma gibi tedbirlere çevirme yetkisi kabul edilmekte, ancak, bu usulün uygulanması savcının suçun şüpheli tarafından işlendiği kanısına varması şartına bağlı bulunmaktadır. Şiddet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahte ürün satma gibi suçlarda yaygın olarak uygulanan bu sistemde, ceza kararnameye itiraz durumunda, genel hükümlere göre ilk derece mahkemesine gidebilme hakkı bulunmakta, ancak uygulamada cezanın artması olasılığı ve delillerin kuvvetli olması nedenleriyle bu yola sıkça gidilmediği belirtilmektedir.⁷⁹

f- Japon ceza muhakemesinde kısa yargılama usulü (ceza kararnamesi);

Savcılarının yetkisinin yüksek olduğu Japon ceza yargılamasında, Japonya'da birincisi “şekli yargılama” ikincisi de yukarıda belirtildiği üzere “kısa yargılama” olmak üzere iki ana yargılama türü vardır. Kısa yargılama denen sistem, genel olarak sanıktan itiraf alma esasına dayanmaktadır. Bu usul, suçun kabulü ile başlamakta ve polis ve savcı tarafından yürütülen soruşturma ve sonrasında iddianame ve daha sonra da yargılanma aşamasıyla devam etmektedir.

Hapis cezası gerektiren ciddi suçlar için, ikrar olsa bile kısa yargılama kapsamına girmemektedir. Duruşma gerektirmeyen ve "summary court" olarak isimlendirilen bu kısa yargılama, basit suçlar için kullanılan usul olarak karşımıza çıkmaktadır. Kısa yargılamayı savcı başlatmakta, özet bir emir talep etmektedir.

Japon ceza yargılamasında iki çeşit iddianame bulunmaktadır. Kısa yargılama talebi şeklinde karşımıza çıkan ve mahkemeye sunulan bu iddianame, aslen genel emir talebi olup kısa yargılamanın uygulanabilmesi için 1.000.000 ¥'u (yaklaşık 50.000 Türk lirasını) aşmayan para cezası gerektiren suçlardan birinin işlenmiş olması gereklidir. Şüphelinin ikrarı ve mağdurun zararının karşılanması da şartlar arasındadır. Şüphelinin cezasının savcının

⁷⁸ Ad. Bak., 26-27.09.2017 Romanya Çalışma Bilgi Notu, Yayınlanmamış, s. 1-4

⁷⁹ Ad. Bak. Bilgi notu, Aralık-2015, Hollanda Çalışma Notu, Yayınlanmamış, s.1

talebinden itibaren 14 gün içinde verilmesi gereklidir. Bu usulde, görevlendirilmiş tek hakimli ayrı mahkemeler görev yapmaktadır.⁸⁰

II- TÜRK CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA “SERİ MUHAKEME” ve “BASİT YARGILAMANIN” GENEL NİTELİKLERİ ORTAK VE FARKLI HUKUKİ KARAKTERLERİ;

Türk ceza muhakemesi hukukumuzda 7188 s. Kanunla getirilmiş olan hukuki düzenlemenin bir bütün olarak anlatılabilmesi için bu iki usulün kavram ve genel nitelikleri, ortak ve ayrışan yanlarının bilinmesi gerekmektedir. Seri muhakeme ve basit yargılamanın ortak özellikleri bulunmakta, bazı konularda ise birbirlerinden farklılaşmaktadırlar.

A- Kavram;

“*Seri muhakeme*” usulünün soruşturma aşamasında söz konusu olması, ancak, soruşturma bittikten sonra devreye girmesi nedeniyle, bu usulün “*seri soruşturma*” olarak adlandırılması uygun olmayacağından, soruşturma ve kovuşturmadaki gri alanda ve her durumda muhakemenin sürdüğü bir evrede söz konusu olması nedeniyle, kanun koyucunun bu usulü “seri muhakeme” olarak adlandırmış olabileceği kanaatindeyiz. Uygulamada “kısa muhakeme” olarak söylenmeye başladığı da bildirilmektedir. Seri muhakemenin bu usulün tüm özelliklerini belirten bir isimlendirme olmadığı kanısındayız.

Basit yargılama adının da bu usulün kovuşturma aşamasına geçilmesi sonrasında söz konusu olması ve duruşma açılmadan basit usulle karar veriliyor olması nedeniyle, kanunkoyucunun bu ismi uygun gördüğü daha da açıkça anlaşılmaktadır. Basit yargılama usulünde hâkimin aslında bir yargılama yapıp yapmadığı tartışması hatırlandığında, yargılama adının konulması belki de doğru görülmeyebilecektir. “Basit kovuşturma” veya “hızlı kovuşturma” denilmesi daha doğru olabilir diye düşünmekteyiz.

B- Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinin Atası; “Sulh Ceza Hakiminin Ceza Kararnamesi,”

Reform olarak adlandırılan ve CMK’da yenilik olarak kanun gerekçesinde beyan edilen seri muhakeme ve basit yargılamanın, aslında bir yenilik olmadığı ve 1412 s. “Mülga Ceza

---

⁸⁰ Ad. Bak. Japonya Bilgi notu, Aralık-2015, Yayınlanmadı, s.3,

Muhakemesi Usulü Kanunu” 7. Kitap’ta 386 ve 391. maddelerde düzenlenmiş olup,⁸¹ 5271 s. yürürlükteki CMK ‘da yer verilmemiş olan “Sulh Ceza Hakiminin Ceza Kararnamesi” uygulamasından farklı bir şey olmadığı belirtilmektedir.⁸² Gerçekten de seri muhakeme ve basit yargılama usulleri Mülga CMUK’ta yer alan “Sulh Ceza Hakiminin Ceza Kararnamesi” uygulamasıyla büyük benzerlik gösteren, yapı ve ihdas amacı itibarıyla 7188 s. Kanun’la yapılan düzenlemelerle aynı ihtiyaçlara cevap veren bir hukuki düzenlemedir. Bu usulün faydalı ve yeniden ceza muhakemesine getirilmesi gereken bir usul olduğu doktrinde uzun bir süredir dile getirilmekteydi.⁸³ Bu nedenle bu usule ilişkin CMUK’taki düzenlemelerini hatırlamakta fayda bulunmaktadır.

Ceza muhakemesinde “ceza kararnamesi” kavramıyla; “*başlangıç soruşturmasında elde edilen delillerin şüpheli doğruladığı durumlarda, hüküm verme kolaylığı veya dava sonucunun az önemli olduğu hallerde, şüpheli/sanığın da kabul edeceği düşüncesiyle, diğer işlemlerden vazgeçilerek muhakeme yapmadan ceza verilmesi*” anlaşılmaktadır.⁸⁴ Ceza kararnamesi; “*sulh ceza mahkemeleri tarafından görevleri içinde bulunan kabahatlerden dolayı duruşma yapmadan verilen ceza ile ilgili, itiraz edilmesi olanaklı yazılı hüküm*” demek olan, istisnai olarak düzenlenen,⁸⁵ sanığın kabulü olmazsa hüküm doğurmayan ve düzenleyen kurumun niteliğine göre “*idarenin ceza kararnamesi*”, “*savcının ceza kararnamesi (önödeme)*” ve “*sulh ceza hakiminin ceza kararnamesi*” gibi isimler alan işlemlerdir.⁸⁶ Ceza kararnamelerinin karakter olarak “*rızaya dayanan muhakeme usulü*” oldukları, çünkü ancak şüphelinin rızası olması halinde uygulanabilecekleri belirtilmektedir.⁸⁷

Savcının ceza kararnamesi olarak kastedilen savcının çıkardığı önödeme teklifi içeren kararnamelerdir.⁸⁸

---

⁸¹ Kanun metni için Bkz. İÇEL Kayıhan, Feridun YENİSEY:” Ceza Kanunları”, 10. Baskı, İstanbul Beta Yayınları, 1999

⁸² OKTAR, a.g., Sempozyum sunumu

⁸³ YENİSEY, “Ceza Muhakemesi Søjelerinin Muhakemeye Etkisi””, s. 469

⁸⁴ KUNTER, s. 631, no.427

⁸⁵ SEVÜK Handan YOKUŞ, “Çocuk Yargılamasında Ön Ödeme ve Sulh Hakiminin Ceza Kararnamesi”, “TBB Dergisi”, sayı 52, 2004, s. 66-88

⁸⁶ YURTCAN Erdener, “Ceza Yargılaması Hukuku”, Beta Yayınevi, 2. Bası, 1982, s. 542

⁸⁷ YENİSEY, “Ceza Muhakemesi Søjelerinin İradelerinin Ceza Muhakemesinin Yürüyüşüne Etkisi”, s. 456

⁸⁸ “Önödeme ve Sulh Ceza Yargıcının Ceza Kararnamesi usullerinin peş peşe uygulanması mümkün değildir”Bkz.; YURTCAN, Erdener. “Önödeme ve Sulh Yargıcının Ceza Kararnamesi”. Journal of Penal Law and Criminology, sayı 1/1, Ocak 2012, s. 47

“Sulh ceza hakiminin ceza kararnameesi” ise Mülga 1412 s. CMUK’ 386 vd. da düzenlenmekte ve savcının duruşma yapmadan karar verilmesini istemesi üzerine, hakimnin takdiriyle ceza vermede ilk uygulanan sistem olarak düzenlemiştir.⁸⁹ Mülga CMUK, sulh ceza mahkemesinin görevine giren suçlarda, sulh ceza hakiminin duruşma yapmaksızın ceza kararnamesi yoluyla, “*hafif veya ağır para cezasına veya nihayet üç aya kadar hafif hapis veya bir meslek ve sanatın icrasının tatiline veya müsadereye yahut bunlardan bir kaçına veya hepsine hükmedebileceğini, ceza kararnamesiyle hükmedilecek hafif hapis cezası yerine "Cezaların İnfazı Hakkında Kanun" gereğince para cezası da hükmlunabileceğini, (m. 386/2-5) , sanığın buna itiraz hakkı olduğunu, hakimnin gerekli gördüğü hallerde duruşma açarak hüküm kurma salahiyyetinin bulunduğunu*” düzenlemekteydi.

Ceza kararnamesinde bulunması gereken hususlar 388. maddede belirtilmekte ve itiraz edilmediği takdirde ceza kararnamesinin kesinleşeceği belirtilmekteydi. Sulh ceza hakiminin ceza kararnamesinde verilen ceza, bu cezanın dayandığı suç, uygulanan kanun maddeleri ve saptanan deliller bulunmalıydı ve bunlar bir son kararın unsurları olarak sayılıyordu.⁹⁰ İtiraz hallerinde, normal usule göre yargılama yapılıyor ve önceki ceza kararnamesiyle bağlı olunmaksızın karar veriliyordu.

İncelendiğinde de görüleceği gibi, birtakım ayrıntılar dışında, sulh ceza hakiminin ceza kararnamesi seri muhakeme ile kısmen, basit yargılama usulü ileyse büyük ölçüde benzerlik taşıyan usullerdir. Doktrinde de haklı şekilde belirtildiği gibi; kanunkoyucu sulh ceza hakiminin ceza kararnamesi usulünü yeniden sandığından çıkararak, parlatıp-cilalayıp seri muhakeme ve basit yargılama olarak CMK’ya ithal etmiş bulunmaktadır.

Uzlaştırma kurumu ile seri muhakeme ve basit yargılama usulleri, şüpheli/sanığın kabulüne bağlı sistemler olmaları nedeniyle benzerlik göstermektedirler.

⁸⁹ KUNTER, s. 634, no.428

⁹⁰ YURTCAN, “CMH, 2. Baskı”, s. 543

C- Ortak nitelikleri;

1- Alternatif çözüm yollarıdır ve kamu davasının mecburiliği ilkesinin istisnalarıdır;

Seri muhakeme ve basit yargılama usullerinin en önemli ortak özellikleri, ikisinin de ceza muhakemesinde alternatif çözüm yolu olarak düzenlenmiş soruşturma ve kovuşturma usulleri olmasıdır.

Ceza muhakemesi soruşturma ve kovuşturma olarak iki evreye ayrılmakta, bu evrelerin başlaması ve devamları süreçleri ceza muhakemesinin amaç ve görevleriyle paralel bir takım farklı süreçlerin oluşmasına neden olmaktadır. Ceza muhakemesi bir takım temel ilkeler üzerinde yürümekte, konumuzla ve tüm muhakeme evreleriyle ilgili olarak en önemlileri “*çabukluk, ucuzluk, iyilik, kamuya faydalılık*” olarak karşımıza çıkmaktadır.⁹¹ Bu ilkelerin karşısında ise, kovuşturmanın mecburiliği ilkesi yer almaktadır. Bu orta yol “*maslahata uygunluk*” ilkesiyle aşılmaya çalışılmaktadır.

Kamu davasının mecburiliği ilkesi gereği,⁹² ceza davasını açmakla görevli kişi, dava açılma şartları oluştuğunda, kamu davasını açmaya mecburdur.⁹³ Diğer kabul edilen sistemlerde ise, kamu davasını açılması için gerekli şartlar oluşmuş olsa da kamu yararı olmadığı takdirde kamu davası açılmamaktadır. Bu sistemde “*maslahata uygunluk, takdirilik veya uygunluk*”⁹⁴ şeklinde adlandırılan kurallar devreye girmekte ve kovuşturmanın başlaması kamu zararına neden olacaksa, diğer yollarla sorunun halledilmesi anlayışı egemen olmaktadır.

7188 s. Kanun’la getirilen bu usuller de özünde kamu davasının açılması mecburiyeti (kovuşturmanın mecburiliği) kuralını yumuşatan ve “*uygunluk*” “*takdirilik*” “*maslahata uygunluk*” ilkeleriyle birlikte, ceza muhakemesinin hızlı, çabuk ve ucuz olması amaçlarına da varmayı hedefleyen ilkelere sahiptir.

⁹¹ TOSUN Öztekin, “Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri Cilt I, Genel Kısım” Dördüncü Baskı, İstanbul-1984, s. 277

⁹² 1412 s. CMUK uygulaması için Bkz.; YURTCAN, Erdener, “Ceza Yargılaması Hukuku”, Beta Yayınevi, 2. Bası, 1982, s. 316

⁹³ TOROSLU-FEYZİOĞLU, s. 30

⁹⁴ TOROSLU-FEYZİOĞLU, s. 30

Bu nitelikleri gereği, her iki yol da önceden kanunda yer alan ve 7188 s. Kanun'la bir kısmı yeniden yenilenen diğer benzer tedbirlerle birlikte alternatif çözüm yolları olarak belirtilen yolları oluşturmaktadırlar.

2- Seri Muhakeme ve Basit Yargılamada Savcıya tanınan takdir hakkının nitelik ve derecesi;

Seri muhakeme ve basit yargılama usullerinin 7188 s. Kanun'da düzenleniş şekli itibarıyla, kanun gerekçesinde ve birinci bölümde de belirttiğimiz yargı reformu tasarısının gerçekleştirilme isteklerinde de görüldüğü gibi, savcılarının yetkilerinin artırılması ve özellikle soruşturmanın başlatılması ve sonuçlandırılmaları aşamalarına alternatif çözüm yollarını uygulayabilmeleri konularında, takdirlerinin genişletilmesi amaçlanmıştır.

İleriki anlatımlarımızda, her usulle ilgili ayrıntılı olarak da belirteceğimiz şekilde, bugüne kadar olan geleneksel ceza muhakemesi uygulamamızda, daha önceden hâkime tanınmış olan “ceza kararnamesi” benzeri bir takım ceza tayini öncesindeki teklifleri hazırlamak ve bunlar üzerinden ceza tayin edilmesinde belirleyici olmak noktasında seri muhakeme usulünde savcılara önemli bir takdir hakkı getirilmiş bulunmaktadır. Aynı geniş yetki “*Soruşturmaya Yer Olmadığı Kararları*” ve “*Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi*” şeklindeki düzenlemelerle de savcının takdir yetkisindeki artışı göstermektedir.

Savcı, özellikle seri muhakemede, sadece cezayı belirleyen değil aynı zamanda bir hakim gibi cezayı tedbirlere çevirebilen, erteleyebilen ve diğer mahkumiyete bağlı sonuç hükümleri de uygulayabilen bir süje konumuna gelmiştir.

3- Aynı amaçlarla getirilmiş usullerdir.

Bu iki usulün ihdas amaçları ortaktır. Gerekçede⁹⁵ ve “Yargı Reformu Tasarısı” tanıtımında da belirtildiği gibi; amaç ceza muhakemesinin iş yükünün azaltılması, etkin ve hızlı bir muhakeme sağlanarak, toplumda suç nedeniyle oluşan huzursuzluk ve bozulmayı bir an önce düzeltebilmek çabasıdır. Bu amaç noktasında, geleneksel muhakeme usulü esnetilerek, alternatif yollar kullanılmak suretiyle, ancak önemi nedeniyle ağır olan suçların kovuşturma aşamasına geçilmesi ve basit ve önem derecesi nispeten az suçların henüz kovuşturma

⁹⁵ <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k7188.html+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=>, Erişim tarihi, 05.12.2019, Çevrimiçi

aşamasına geçilmeden, tarafların da kabulleri alınarak sonuçlandırılıp, ceza sistemi dışına çıkarılması hedeflenmiştir. Basit yargılamada, hâkim henüz kovuşturmanın başında bu yola girerek, kovuşturmanın gereksiz yere uzaması ve sorunun kangrenleşmesini önlemeye çalışacaktır.

4- Hâkim, “hakem”, “denetleyici” ve “hüküm kuran” rolünde olup, gerektiğinde müdahil olabilmektedir.

Her ne kadar savcı takdirinde artış getirilmiş olsa da bu iki usulün ortak noktası hâkim denetimi ve kararı üzerine kurulu olmalarıdır. Ayrıntıları anlatıldığında da görüleceği gibi; seri muhakemedeki savcı teklifi ancak hâkim onayı olduğu takdirde anlam taşımakta, basit yargılama zaten hâkim inisiyatifiyle yürümektedir. Aynı şekilde, hâkime her aşamada sorunun genel hükümlere göre kovuşturma yapılarak çözümüne karar verebilme yetkisinin getirilmiş olması, kanun koyucunun bu aşamada İngiltere’de ve diğer Anglo-Sakson hukuk sistemlerinde olduğu gibi, hâkimi belli aşamaya kadar sistemin dışında tutan bir anlayışa henüz hazır olmadığını ve hâkim teminatını her iki usulde de aradığını söylemek yanlış olmayacaktır. Yukarıda da belirtildiği gibi, bu usulleri veya benzerlerini kabul etmiş olan ülkelerde, hâkim bazen hiç devreye girmemekte, Kıta Avrupası hukukunun uygulandığı ülkelerde hâkim teminatına her aşamada başvurulabilmesi genellikle saklı tutulmaktadır.

Hâkimin denetleyici ve gerektiğinde masayı deviren bir konumda olması, keyfiliği önleme amacındaki kanun koyucunun gerekli ve vazgeçilmez bir tepkisidir kanaatindeyiz.

5- Her iki usulün gerçekleşme şartı şüpheli/sanığın kabulüdür;

Kanunda açıkça “*itiraf alma*” veya “*itiraf pazarlığı*”ndan bahsedilmemiş olsa da aslen bu düzenlemeler şüpheli/sanığın kabulüne bağlıdır. 7188 s. Kanun’un düzenlemesine göre; CMK 250, 251,252. maddelerindeki düzenlemenin temeli, “*şüpheli/sanığın kabulüne*” dayalıdır. Bu hükümler, ancak, şüpheli/sanığın yapılacak işleme, açıkça ve seri muhakeme usulünde avukatı yanında kendisinin, basit yargılamada ise kendisinin rıza göstermesi üzerine başlatılabilmekte ve hüküm ifade edebilmektedirler.

Kabul kelimesiyle anlaşılması gerekenin “*itiraf*” olup-olmadığı belirsizdir ve anlaşıldığı kadarıyla, bu konu bu aşamadan sonra doktrin ve pozitif hukukta ziyadesiyle tartışılmaya aday bir konu olacaktır. Özellikle, kanunda, yapılan kabulün daha sonra geleneksel kovuşturma yollarının başlatılması halinde aleyhe kullanılmayacağı ve bu usuller sırasında elde edilen

delillerin kovuşturmada kullanılmayacağı belirtilmişse de ileriki aşamalarda da ayrıntılı şekilde tartışılacağı gibi dosyaya girmiş olan bir kabulü ve diğer delilleri hâkimin kovuşturma aşamasında ne şekilde yok sayacağı belirsizdir.

Tüm bu tartışma noktalarına karşın, her iki usuldeki en önemli ortak bileşenlerden birini “şüpheli/sanığın” kabulü oluşturmaktadır. Bu kabul aynı zamanda, bu usullerin başlatıcı ve hüküm doğurucu etkisi olan bir şartı da durumundadır denilebilir.

D- Seri Muhakeme ve Basit Yargılamanın Farklı Yönleri;

Ortak yönlerinin yanı sıra, seri muhakeme ve basit yargılama uygulandıkları muhakeme evresi ve uygulayan muhakeme süjesi noktalarında farklılıklar göstermektedirler. Seri muhakeme soruşturma aşamasına,⁹⁶ soruşturmanın sonunda Cumhuriyet savcısı tarafından ve O'nun inisiyatifiyle yürütülen bir faaliyetken, basit yargılama da artık iddianamenin kabulüne karar verilmiş ve kovuşturma aşaması başlamış bulunmakta, hâkim bu usulde denetleyen ve kabul eden değil kurucu işlemleri yapan bir süje olarak yer almaktadır.

Seri muhakeme kamu davası açma mecburiyetinin istisnası durumundayken, basit yargılama kovuşturmayı tamamlama mecburiyetiyle çelişen bir hal doğurmaktadır. Her iki halde de geleneksel soruşturma yollarından ayrılınmakta, ancak, sonuç olarak, bir başka usulle de olsa ceza muhakemesi “hüküm kurma” görevini tamamlamış olmaktadır.

Seri muhakemede, seri muhakeme usulünün uygulanacağı durumların belirlenmesinde kanunda belirtilen “*suçların türü*” esas alınıp bu suçlar tek-tek sayılmışken, basit yargılamanın uygulanmasında esas alınan kriter “*cezanın niteliği ve miktarı*” olmuştur. Seri muhakemede eylemle ihlal edilen ve kanunla korunan hukuki menfaatin türü, basit yargılamada ise ceza ve yaptırımın tür ve ağırlığı öne çıkmaktadır da diyebiliriz.

Diğer bir fark ise; kanun metninde seri muhakemede savcının ceza miktarını belirlerken “TCK m. 61/(1) hükmünü dikkate alacağı” belirtilmesine karşın, basit yargılamada hakim in ceza teklifini “TCK'nun 61. maddesi kapsamında hazırlayacağının” belirtilmiş olmasıdır. TCK'nun 61. maddesinin birinci fıkrası, bu fıkroda yedi bent halinde sayılan “*somut olayın özellikleri*” göz önünde bulundurularak, cezanın alt ve üst sınırının arasında bir ceza

---

⁹⁶ ŞEN Ersan, “Ceza Muhakemesinde Seri ve Basit Yargılama Usulleri”, <https://www.hukukihaber.net/ceza-muhakemesinde-seri-ve-basit-yargilama-usullerimakale,7039.html>, Erişim tarihi; 30.11.2019, Çevrimiçi

belirleneceğini hüküm altına almakta, aynı maddenin sonraki fıkraları bir bütün halinde ceza tayininde uyulması gereken tüm kuralları düzenlemektedir. Kanunkoyucunun, bu suretle, savcıya “*seri muhakemede ceza teklifini yaparken, sadece olayın özelliklerine göre bir belirleme yapmasını*” söylemekte olduğu düşünülebilirse de bunun diğer hükümleri gözardı etmek anlamına geleceğine inanmak istememekteyiz. Bu konuyu ilgili bölümde ayrıntılı şekilde tartışacağız.

Seri muhakeme usulü düzenlemesinde, bu usule giren suçlarda Cumhuriyet savcılarında seri muhakeme usulünü uygulama zorunluluğu getirilmiş olmasına karşın, basit yargılamada “Asliye Ceza Mahkemesi” basit yargılamaya giren suçların varlığı halinde bu usulü uygulayıp uygulamamakta serbest bırakılmıştır. Bu haliyle basit yargılama ihtiyari bir karakter taşımaktadır.

E- Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinin Yürürlüğe Girişi;

7188 s. Kanun 31. Maddesi, CMK 250, 251 ve 252. maddelerde yapılan düzenlemelerle getirilmiş bulunan seri muhakeme ve basit yargılamaya dair hükümlerin yürürlüğe giriş tarihlerini “01.01.2020” olarak belirlemiştir. Bu tarihe kadar olan ve bu usullere tabi suçların muhakemesi genel hükümlere göre yürütülecektir. Bu konuda, yürürlük tarihinden önce işlenip 01.01.2020 tarihinden sonra soruşturması başlamış olan suçlarda, bu usullerin uygulanıp uygulanmayacağı sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ceza muhakemesi hukukunda hemen uygulanırlık ve geçmişe (istisnai haller hariç) yürümeme ilkelerinin söz konusu olması nedeniyle, suç tarihi eski olsa da soruşturmanın başladığı tarihte yürürlükte olan usul ve hükümlere göre muhakemenin sürmesi gerekmektedir.

Kanunkoyucu bu sorunu çözmek için 7188 s. Kanun 31. maddesiyle CMK’ya eklediği “GEÇİCİ MADDE 5”te bu konuya ilişkin düzenlemeler yapmak yoluna gitmiştir. Geçici Madde 5’in d) bendine göre; “1/1/2020 tarihi itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalarda seri muhakeme usulü ile basit yargılama usulü uygulanmayacak”tır. Bu hükme göre, eğer 01.01.2020 tarihine kadar kovuşturma aşamasına geçilmemiş, hükme bağlanmamış veya kesinleşmiş olmayan yani soruşturması devam eden olaylarda seri muhakeme ve basit yargılama usulleri uygulanabilecektir.⁹⁷

⁹⁷ Kanunkoyucu aynı maddenin e) bendinde de “kamu davasının açılmasının ertelenmesi” kararlarının yürürlük tarihinde kovuşturma aşamasına geçilmiş dosyalarda uygulanamayacağını söylemektedir. YN.

III-SERİ MUHAKEME USULÜ;

Seri Muhakemenin Amacı

Ceza muhakemesi hukukunda, artan iş yükü ve niteliği gereği belli bir önem taşımayan suçlarda, geleneksel muhakeme yöntemlerinin uygulanarak, soruşturma ve kovuşturma evrelerinin tamamlanmasının yarattığı ağırlık, bu tür suçlarda daha hızlı bir muhakeme şekliyle en kısa sürede yargılama bitirilerek sonuca varılması amacı, kanun koyucunun bu düzenlemeyi yaparken güttüğü ana amaçtır. 7188 s. Kanun gerekçesinde, “Seri Muhakeme” yolunun getirilmesinin gerekçesi belirtilirken, Kara Avrupası sistemine sahip olan Almanya ve Fransa Ceza Muhakemesi kanunlarında getirilen seri muhakeme yollarına örnekler verilerek, bu yolla basit suçlarda daha hızlı bir muhakeme yöntemi getirilerek işlemlerin hızlandığı ve yargının iş yükünün azaldığı, bunun “Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin” tavsiye kararıyla da uyumlu olduğu belirtilmiştir.

Amaç, bu tür daha az öneme sahip suçlarda, bir takım uzun muhakeme işlemlerinin ve savcılıklar ve özellikle mahkemelerin meşguliyetlerinin azaltılmasıdır. CMK m. 250 gerekçesinde *“belli bir önem derecesinin altındaki suçlarda” muhakeme sürecinin formalitelerden arındırılması ve kısaltılmasını, işlenen suçlara kısa zamanda etkili ve orantılı bir karşılık verilerek bozulan kamu düzenini yeniden sağlanmasının amaçlandığı* belirtilmektedir.

B- Mecburi olup-olmama özelliği;

CMK m. 250/(1), madde metninde *“Soruşturma evresi sonunda aşağıdaki suçlarla ilgili olarak kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmediği takdirde seri muhakeme usulü uygulanır”* demektedir. Madde metninde “uygulanabilir” yerine **“uygulanır”** denilmiş olması, şartlarının oluşması halinde, Cumhuriyet savcısının “seri muhakeme” usulünü uygulamak zorunda olduğu ve bu konuda bir takdir hakkı olmadığı sonucunu doğurmaktadır.

Uygulamada yeknesaklığı sağlamak ve savcılarının keyfilliğini önlemek amacıyla kanunkoyucunun bu tür bir hüküm kurmuş olduğu akla gelmektedir.

C- Şartları;

Bu usulün uygulanabilmesi birtakım şartların oluşmasına bağlı kılınmıştır. 7188 s. Kanun’un 23. maddesiyle getirilen (Mülga 250. madde yerine ihdas edilen) CMK. 250.

maddesi, “seri muhakeme usulünü” “*soruşturma evresi*” için kabul etmiş bulunmaktadır. Bu nedenle öncelikle bir soruşturmanın başlatılmış olması, yani başlangıç şüphesinin varlığı ve “SYOK” verilmesine yer olmadığına ilişkin bir kanaatin savcıda oluşmuş olması gereklidir.

1- Soruşturmanın bitirilmiş olması;

CMK m. 250/(1) “*soruşturma devresinin sonunda*” demektedir, bu madde metninden anlaşılması gereken; “*savcının soruşturmanın temel işlemlerinin tamamını bitirmiş olmasıdır.*” Savcı, delilleri toplamış, gerekli yazışmaları yaparak belgeleri toplamış ve artık bir kanaate ulaşmış olmalıdır. Soruşturmanın bitmesi kavramından anlaşılması gereken budur.

Soruşturmanın bitirilmesi şartının kendi içinde mantıklı bir yönü bulunmaktadır. Savcının, “seri muhakeme” usulüne başlanmadan önce, artık şüphelinin olaydaki konumu hakkında ve olayın niteliğiyle ilgili bir kanaati oluşmuş bulunmakta, ceza teklifini bu çalışmanın nihai kanaatiyle bağlı şekilde yapmaktadır. Bu nedenle, savcının soruşturma sonrasında usulü başlatması hukuk mantığına daha uygundur.

Kanaatimizce, bu şekildeki düzenlemenin en önemli gerekçesi soruşturmanın genel niteliğinde saklıdır. Bilindiği gibi; delillerin olayın hemen sonrasında bulunması ve korunması daha kolaydır. Olayın üzerinden bir süre geçtikten sonra, yeniden delil araştırması yapmaya başlamak önceden elde edilebilecek delillerin bulunamamasına yol açabilecektir. Savcının, soruşturmanın hemen başında seri muhakeme usulünü başlatmasının kabul edilmesi halinde, hakimin veya şüphelinin seri muhakeme usulünün uygulanmasını kabul etmedikleri durumlarda, olayın üzerinden süre geçmiş olduğundan, deliller toplanamaması veya kaybolması tehlikesi oluşacaktır. Bu nedenle, kanunkoyucunun, “*soruşturmanın tamamlanması sonrasında seri muhakeme usulünün uygulanmasının kabul etmiş olması*” muhakeme mantığına daha uygun bir düzenleme olmuştur.

Bu konudaki ana sorun, “*savcının soruşturmanın bittiği kanısına vardığı aşamanın hangisi olacağı*” sorunudur. Savcının, soruşturmanın rutin ve zorunlu araştırmalarını yapmadan ve delilleri tam toplamadan, iş çıkarma telaşıyla şüpheliye hemen ceza teklifini verdiği hallerde, şüphelinin kendisine aleyhindeki delillerin tam olarak bildirilmeden, beyanı ve kabulü alınması nedeniyle, adil yargılanma ilkesine aykırılık oluşup-oluşmayacağı konusu uygulamada eleştiri konusu yapılabilecek konulardan birisini oluşturabilecektir.

Kanaatimizce, kanunkoyucunun soruşturmanın bitirilmesi şartına riayet edilmeli, savcı, tüm soruşturma işlemlerini tamamlamayıp delilleri topladıktan sonra bu usulü işletmelidir. Bunun zamanı, iddianamenin hazırlanma aşamasının hemen öncesidir. Savcı, iddianame hazırlayıp kamu davası açmak yerine, kamu davasını da erteleme kararı vermediği hallerde seri muhakeme yoluna gitmelidir.

Savcının soruşturmayı bitirmesinin şart olması demek, soruşturma sırasında şüphelinin seri muhakeme konusunda bilgilendirilmemesi anlamına gelmeyecektir. Konuyla ilgili anlatımlarda da belirtileceği gibi, savcı veya kolluk şüpheliye bunu bir olasılık olarak anlatıp son beyanını avukatı yanında olduğu bir sırada soruşturmayı bitirdikten sonra almalıdır. Savcının, şüpheliyi kabule zorlayabilmesi için, delillerin önceden tespit ettiği ve tamamlanmış bir soruşturma evresi sonrasında ceza teklifini yapması daha başarılı sonuç alınmasına ve şüphelinin daha kolay kabul edebilmesine de yarayacaktır.

2- Savcının seri muhakemenin uygulanması kanaatine varmış olması;

CMK 250. maddenin uygulanabilmesi için soruşturmayı tamamlamış olan Cumhuriyet savcısının “seri muhakeme” usulünün olayda şüpheliye uygulanabileceği konusunda kanaate varmış olması gerekmektedir. Maslahata uygunluk ilkesinin bir tür gelişmiş hali olan bu durum, savcının alternatif çözüm yollarının uygulanmasında gittikçe artan takdirinin de bir göstergesi niteliğindedir.

Savcının bu takdirini kullanırken, önce hukukilik incelemesi yapması ve seri muhakeme için kanunda belirtilen şartların olayda şüpheli hakkında oluşup oluşmadığını hukuki açıdan belirlemesi gereklidir. Hukuki inceleme konusunda pek sorun çıkacak gibi gözükmemektedir. Asıl sorun yaratacak olan, savcının şartları oluşmuş olaylarda, uygulamama gibi bir takdir yetkisi kullanıp-kullanamayacağıdır. Madde metninin zorunluluk içeren bir anlatımı olduğunu belirtmiştik. Ancak, bu zorunluluğun getirilmiş olması takdir hakkının önüne geçecek midir? Cumhuriyet savcısı, suçu işlediği konusunda elinde net deliller olmayan ve genel muhakeme yoluyla maddi gerçeğin ortaya çıkmasını arzu ettiği olaylarda, şüphelinin seri muhakeme uygulanması konusunda kabulünün olmasına karşın bu usulü uygulamamazlık edebilir mi?

Bu soruların yanıtları ve konunun çözümü, adil yargılanma ilkesi ve şüphelinin menfaatine olan usulün uygulanması gibi yollarla mümkün olabilir. Ancak, nihai olarak tartışma savcının aynı zamanda kamunun menfaatlerini de koruma görevinde

düğümlenmektedir. Savcı, şüphelinin lehine veya aleyhine olarak, kamusal veya hukuki fayda bulunduğunu düşündüğü olaylarda, seri muhakeme sistemini uygulayıp uygulamama konusunda bu madde düzenlemesinde yetkilendirilmiş midir? Bu konular ileriki aşamalarda pozitif hukukta ve doktrinde tartışılacaktır. İlk kanaat olarak, öncelikle, savcının burada sanık aleyhine takdir hakkının bulunmadığı ve kamu menfaati gibi bir gerekçeyle şartları oluşmuş bir olayda şüpheliye seri muhakeme uygulanmamasının doğru ve mümkün olmadığını düşünmekteyiz. İkincil olarak ise; şüphelinin lehine olarak ve şüphelinin kovuşturma aşamasında lehine sonuçlar doğabileceğine savcının inandığı hallerde, savcıya konuyu kovuşturma aşamasına geçirme yetkisi verilmesi uygun olacaktır. Mevcut haliyle, savcının bu durumda da yetkisi yok gibi görünmektedir. Uygulamada savcıların bu tür bit takdirilik alanını kendileri için yaratıp yaratmayacakları ileriki süreçlerde görülecektir.

3- Kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmemiş olması;

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi CMK 171. maddesinde düzenlenmiş olan alternatif çözüm yollarından biridir. İlk kez 03.07.2005 tarihli 5395 s. “Çocuk Koruma Kanunu”nun⁹⁸ 19. maddesiyle (Değişik 06.12.2006 tarihli 5560 s. Kanun’un 39. maddesiyle), savcının bu kanun kapsamına giren hallerde çocuğa yüklenen suçtan ötürü Ceza Muhakemesi Kanunu’ndaki koşulların olduğu hallerde “*kamu davasının açılmasının ertelenmesine*” karar vereceği⁹⁹ düzenlenmiş, (bu madde ikinci fıkrası 7188 s. Kanun 33 ile revize edilerek CMK 171. maddesindeki hapis cezası sınırı 15 yaşını doldurmamış çocuklar için 5 yıla çıkarılmış), 2006 yılında 5560 s. Kanun’la “kamu davasının açılmasının ertelenmesi” kararı verme yetkisi tüm şüpheliler için CMK .171/(2)-(5) fıkralarında düzenlenerek alternatif bir çözüm yolu olarak ve savcıya tanınan bir yetki şeklinde ceza muhakemesi hukukumuzda girmiştir. 7188. s. Kanun 19. maddesiyle CMK m. 171/ (2) maddesi revize edilerek üst sınır artırılmış (6. fıkra) istisna suçlar maddeye eklenmiştir.¹⁰⁰

⁹⁸ RG 15.07.2005, sayı; 25876

⁹⁹ BALO Yusuf Yılmaz, “Çocuk Ceza Hukuku”, 2. Bası, Seçkin Yayınevi, Temmuz-2015, s. 322-324

¹⁰⁰ 7188 s. Kanun MADDE 19 – 5271 sayılı Kanunun 171 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, üçüncü fıkrasında yer alan “, uzlaşmaya ilişkin hükümler saklı kalmak üzere” ibaresi madde metninden çıkarılmış, fıkranın (d) bendinde yer alan “uğradığı zararın,” ibaresi “uğradığı ve Cumhuriyet savcısı tarafından tespit edilen zararın,” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

(2) Uzlaştırma ve önödeme kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, Cumhuriyet savcısı, üst sınırı üç yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı, yeterli şüphenin varlığına rağmen, kamu davasının açılmasının beş yıl süre ile ertelenmesine karar verebilir. Suçtan zarar gören veya şüpheli, bu karara 173 üncü madde hükümlerine göre itiraz edebilir.”

CMK m. 250 “seri muhakeme uygulanabilmesi için “kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilememiş olması” şartını aramaktadır. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararları doktrinde “savcıya kamu davası açmak konusunda takdir yetkisi verilen haller” arasında sayılmaktadır.¹⁰¹ Savcı koşulları oluşan hallerde 3 yıla kadar hapis cezası gerektiren suçlara ilişkin “kamu davalarının açılmasını” kendi takdiriyle “5 yıl süreyle” erteleyebilmektedir. Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmediği takdirde “kovuşturmaya yer olmadığına” karar verilmektedir.

Kanunkoyucunun, seri muhakeme uygulanabilmesi için, “kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmemiş olması” şartını araması doğru olmuştur. Ancak, bu şekilde bir düzenleme yapan kanunkoyucunun aynı zamanda, önödeme, uzlaştırma, SYOK gibi usullerin uygulanmamış olmasını da şart olarak saymamasının bir anlamı olup-olmadığı anlaşılamamaktadır. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi halinde, zaten soruşturma sona ermiş olacağından ve artık herhangi bir soruşturma işlemi yapılamayacağından, seri muhakemeyle ilgili olarak madde metninde bu şarta yer verilmesi bizce fazlalık olarak görülmektedir.

4- Yasada belirtilen suçlardan biri bulunmalıdır;

7188. s. Kanun 23. maddesi CMK m. 250 düzenlemesini yaparken, suçun türüne göre bir uygulanma kriteri koymuş ve bu amaçla kazuistik olarak “seri muhakemenin uygulanacağı suçları ayrı-ayrı saymak” yolunu seçmiştir. Düzenlemenin (a) bendi 5237 s. TCK’da belirtilen suçları sayarken, (b), (c), (d) ve (e) bentleri birtakım özel kanunlarda yer alan suçları seri muhakeme usulüne tabi kılmaktadır. Seri muhakeme kapsamının belirlenmesinde cezanın miktarı ölçütü getirilmemiş, kanunkoyucu kendi kabulü kapsamında nispeten daha hafif nitelikli olduğunu veya ceza sistemi dışına çıkarılabilir nitelikte gördüğü suçları tek-tek saymak yoluyla düzenleme yapmıştır.

(a) bendine göre; 5237 s. TCK’da yer alan;

“(6) Bu madde hükümleri;

a) Suç işlemek için örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar,

b) Kamu görevlisi tarafından görevi sebebiyle veya kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen suçlar ile asker kişiler tarafından işlenen askerî suçlar,

c) Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar, hakkında uygulanmaz.”

¹⁰¹ ÖZBEK-DOĞAN -BACAKSIZ-TEPE, s. 504 vd.

1. Hakkı olmayan yere tecavüz (madde 154, ikinci ve üçüncü fıkra),
2. Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması (madde 170),
3. Trafik güvenliğini tehlikeye sokma (madde 179, ikinci ve üçüncü fıkra),
4. Gürültüye neden olma (madde 183),
5. Parada sahtecilik (madde 197, ikinci ve üçüncü fıkra),
6. Mühür bozma (madde 203),
7. Resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan (madde 206),
8. Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228, birinci fıkra),
9. Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması (madde 268) suçları seri muhakemeye tabidirler.

CMK m. 250 maddesinin 2. fıkrasının

- b) bendi; 10/07/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunun 13'üncü maddesinin birinci, üçüncü ve beşinci fıkraları ile 15 inci maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen (ruhsatsız ateşli silah ve bıçak taşımak bulundurmak)¹⁰² suçlarını,

---

¹⁰² 6136 s. Kanun

Madde 13 – (Değişik: 23/1/2008-5728/156 md.)

Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak ateşli silahlarla bunlara ait mermileri satın alan veya taşıyanlar veya bulunduranlar hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis ve otuz günden yüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

Ateşli silahın, bu Kanunun 12 nci maddesinin dördüncü fıkrasında sayılanlardan olması ya da silâh veya mermilerin sayı veya nitelik bakımından vahim olması halinde beş yıldan sekiz yıla kadar hapis ve beşyüz günden beşbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

Bu Kanunun 12 nci maddesinin dördüncü fıkrasında sayılanlar dışındaki ateşli silahın bir adet olması ve mutata sayıdaki mermilerinin ev veya işyerinde bulundurulması halinde verilecek ceza bir yıldan iki yıla kadar hapis ve yirmibeş günden yüz güne kadar adli para cezasıdır.

Ateşli silahlara ait mermilerin pek az sayıda bulundurulmasının veya taşınmasının mah-kemece vahim olarak takdir edilmemesi durumunda hükmolunacak ceza altı aya kadar hapis ve yüz güne kadar adli para cezasıdır.

Kuru sıkı tabir edilen ses veya gaz fişeği ya da benzerlerini atabilen tabancayı, teknik özelliklerinde değişiklik yaparak öldürmeye elverişli silah haline dönüştüren kişi, bu maddenin birinci fıkrası hükümlerine göre cezalandırılır.

c) bendi; 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 93'üncü maddesinin birinci fıkrasında belirtilen suç,¹⁰³

¹⁰³ 6831 s. "Orman Kanunu" Madde 93/1; Bu Kanunun 17 nci maddesinde yasak edilen fiilleri işleyenler veya izne bağlı işleri izinsiz yapanlar, 91 inci madde hükümleri saklı kalmak üzere altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Madde 17 – (Değişik birinci fıkra: 19/4/2012-6292/13 md.) (1)Devlet ormanları içinde bu ormanların korunması, istihsal ve imarı ile alakalı olarak yapılacak her nevi bina ve tesisler müstesna olmak üzere; otlatma planı yapılan alanlarda yıllık otlatma süresi dâhilinde hayvanların planlı otlatılmasını sağlayan, gecelemesini emniyet altına alan ve dağılmalarını engelleyen geçici çevirmeler şeklinde düzenlemeler dışında, her çeşit bina, ağıl ve hayvanların barınmasına mahsus yerler yapılması, tarla açılması, işlenmesi, ekilmesi ve orman içinde yerleşmesi yasaktır. Ancak, Devlet ormanlarında 31/12/2011 tarihinden önce toplu yerleşimin bulunduğu; yaylak ve otlak olarak kullanılan alanlar içindeki yerler ile yılın belirli dönemlerinde geleneksel yaylacılık maksadıyla yerleşim yeri olarak kullanılan alanlar kullanım bütünlüğü de dikkate alınarak Orman Genel Müdürlüğüne tespit edilir. Tespit edilen bu alanlardan uygun görülenler Cumhurbaşkanı kararı ile yayla alanı olarak ilan edilir. İlan edilen yayla alanlarında 31/12/2011 tarihinden evvel yapılmış, hakkında müsadere kararı bulunanlar da dâhil her türlü bina ve tesisler mevcut haliyle vaziyet planında gösterilerek Orman Genel Müdürlüğü sabit kıymetlerine alınır. Yayla alanlarında bulunan bina ve tesisler orman idaresi tarafından işletilir, işlettirilebilir veya kiraya verilebilir. Elde edilen gelirler Orman Genel Müdürlüğü döner sermayesine gelir kaydedilir. Giderler ise Orman Genel Müdürlüğü döner sermayesinden karşılanır. Bu alanlardaki bina ve tesislerin kullanıcıları orman idaresince tespit edilir, ilgili kaymakamlık ve muhtarlıklar vasıtasıyla bir ay süreyle ilan edilir. Bu süre içinde yapılan itirazlar bir ay içinde orman idaresinde mevcut bilgi ve belgelere göre, bunun mümkün olmaması hâlinde başvuru sahiplerinin elindeki bilgi ve belgelere göre sonuçlandırılarak ilgililere bildirilir. Kullanıcısı tespit edilen bina ve tesisler vaziyet planına göre kullanıcılarına, tespit tarihinden itibaren bir yıl içinde talebi hâlinde rayiç bedel üzerinden 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine göre kiraya verilebilir. Kullanıcıları tarafından kiralanmayan bina ve tesisler ise yıkılır. Kiralanan bina ve tesislere ilişkin, ilgili kurumlarca orman idaresine bildirilen eksikliklerin tamamlanması yönünde kiracıya tebligat yapılarak en geç bir yıl içinde eksikliğin giderilmesi istenir. Eksikliklerin giderilmemesi hâlinde yapılan kiralama işlemi iptal edilir. İlgili mevzuattan doğacak her türlü zarar ve hukuki sorumluluk kiracıya aittir. Yayla alanı olarak ilan edilen yerlerde orman idaresince nüfus yoğunluğu, yöresel ihtiyaç ve sosyal problemler dikkate alınarak gerekli her tür ve ölçekte planlar Orman Genel Müdürlüğüne yapılır veya yaptırılır. Yapılan bu planlar Orman ve Su İşleri Bakanlığınca onaylanır. Yayla alanlarında mevcut bina ve tesislerin kiralaayan tarafından iki yıl içinde planlara uygun hale getirilmesi istenir. Uyumlu hale getirenlerin kira sözleşmeleri yenilenir. Aksi halde kira sözleşmesi iptal edilir. Yayla alanlarına ilişkin iş ve işlemler yönetmelikle belirlenir. Devlet ormanlarının herhangi bir suretle yanmasından veya açıklıklarından faydalanılarak işgal, açma veya herhangi şekilde olursa olsun kesme, sökme, budama veya boğma yollarıyla elde edilecek yerlerle buralarda yapılacak her türlü yapı ve tesisler, şahıslar adına tapuya tescil olunamaz. Buralara doğrudan doğruya orman idaresince el konulur. (Mülga son iki cümle: 17/6/2004-5192/1 md.) (Ek cümle: 17/6/2004-5192/1 md.) Yanan orman alanlarındaki her türlü emval Orman Genel Müdürlüğüne değerlendirilir. (Değişik fıkra: 22/5/1987 - 3373/7 md.; İptal: Ana. Mah.nin 17/12/2002 tarihli ve E.:2000/75, K.:2002/200 sayılı Kararı ile; Yeniden düzenleme: 17/6/2004-5192/1 md.) (Değişik birinci cümle: 25/6/2010-6001/33 md.) Savunma, ulaşım, enerji, haberleşme, su, atık su, petrol, doğalgaz, altyapı, katı atık bertaraf ve düzenli depolama tesislerinin; baraj, gölet, sokak hayvanları bakımevi ve mezarlıkların; Devlete ait sağlık, eğitim, adli hizmet ve spor tesisleri ile ceza infaz kurumlarının ve bunlarla ilgili her türlü yer ve binanın Devlet ormanları üzerinde bulunması veya yapılmasında kamu yararı ve zaruret olması halinde, gerçek ve tüzel kişilere bedeli mukabilinde Çevre ve Orman Bakanlığınca izin verilebilir. Devletçe yapılan ve/veya işletilenlerden bedel alınmaz. Bu izin süresi kırkdokuz yılı geçemez. Bu alanlarda Devletçe yapılanların dışındaki her türlü bina ve tesisler iznin sona ermesi halinde eksiksiz ve bedelsiz olarak Orman Genel Müdürlüğüne tasarrufuna geçer. Söz konusu tesisler Orman Genel Müdürlüğü veya Çevre ve Orman Bakanlığı ihtiyacında kullanılabilir veya kiraya verilmek suretiyle değerlendirilebilir.

d) 13/12/1968 tarihli ve 1072 sayılı Rulet, Tilt, Langirt ve Benzeri Oyun Alet ve Makinaları Hakkında Kanunun 2 nci maddesinde belirtilen suç,¹⁰⁴

e) 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun Ek 2 inci maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde belirtilen suç,¹⁰⁵

seri muhakeme usulüyle işlem yapılabilecek suçlardan saymaktadır.

İncelendiğinde de görüleceği gibi; kanunkoyucunun seri muhakeme yolunu öngördüğü suçlar, niteliği itibarıyla aslen kişilere karşı ve bu nedenle şikâyete tabi olmayan ve kişisel mağduriyet doğurmamış, kamuya karşı işlenen, ancak nitelikleri itibarıyla daha çok düzenleyici işlemlerle de önlenmesi mümkün, göreceli, olarak hafif nitelikli suçlardır. “Uzlaştırma” yoluyla kişilere karşı suçları ceza sistemi dışına çıkarmayı amaçlayan kanunkoyucunun, seri muhakeme yoluna kişilere karşı suçları dahil etmemiş olması mantıklı bir yaklaşım olmuştur.

İzin amaç ve şartlarına uygun olarak faaliyet gösteren hak sahiplerinin izin süreleri; yer, bina ve tesislerin rayiç değeri üzerinden belirlenecek yıllık bedelle doksandokuz yıla kadar uzatılabilir. Bu durumda devir işlemleri uzatma süresi sonunda yapılır. Verilen izinler amaç dışında kullanılamaz.

(Ek fıkra: 23/9/1983 - 2896/10 md.; İptal: Ana. Mah.nin 17/12/2002 tarihli ve E.:2000/75, K.:2002/200 sayılı Kararı ile; Yeniden düzenleme: 17/6/2004-5192/1 md.) Yukarıdaki fıkrada belirtilen bina ve tesislerin hükmü şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanlarda veya hususi ormanlarda yapılmak istenmesi halinde de Çevre ve Orman Bakanlığınca izin verilebilir. Bu takdirde kullanım bedeli, süresi, yapılan bina ve tesislerin devri gibi hususlar genel hükümlere uygun olarak taraflarca tespit edilir. <https://mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.6831.pdf>, Erişim tarihi; 07.12.2019, Çevrimiçi,

¹⁰⁴ 1072 s. Kanun; Madde 1 – Türk Ceza Kanununun 228 inci maddesinin kapsamı dışında kalsa bile umuma mahsus veya umuma açık yerlerde her ne ad altında olursa olsun kazanç kasdiyle oynanmasa dahi rulet, tilt, (...) ve benzeri baht ve talihe bağlı veya maharet isteyen, otomatik, yarı otomatik el veya ayakla kullanılan oyun alet veya makinaları ile benzerlerini bulundurmamak veya çalıştırmak veya yurda sokmak yahut imal etmek yasaktır.

Bu kanunun uygulanmasında spor kulüpleri, gençlik teşekkülleri ve dernekler umuma açık yer sayılır. Ancak 7470 sayılı T. C. Turizm Bankası Kanununun 18 inci maddesi hükümleri saklıdır.

Madde 2 – (Değişik: 23/1/2008-5728/325 md.)⁽²⁾Bu Kanuna aykırı hareket edenler bir yıldan beş yıla kadar hapis ve yüz günden bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bkz. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1072.doc>, Erişim tarihi, 06.12.2019, Çevrimiçi

¹⁰⁵ 1163 s. “Kooperatifler Kanunu”

Cezai sorumluluk:

Ek Madde 2 – (Ek: 6/10/1988 - 3476/26 md.; Değişik: 23/1/2008-5728/340 md.)

1. 8 inci maddenin üçüncü fıkrasına, 16 ncı maddenin beşinci fıkrasına, 56 ncı maddenin altıncı fıkrasına, 59 uncu maddenin dördüncü, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarına ve 90 ıncı maddenin beşinci fıkrasına aykırı hareket eden kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri ve memurları üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beşyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.

2. Genel kurulu olağan toplantıya çağırmayan yönetim kurulu üyeleri ile 2 nci maddenin dördüncü fıkrasına, 8 inci maddenin ikinci fıkrasına, 16 ncı maddenin birinci fıkrasına, 66 ncı maddenin ikinci fıkrasına ve 90 ıncı maddenin üçüncü fıkrasına aykırı hareket eden kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.

3. 56 ncı maddenin ikinci ve dördüncü fıkralarına, 66 ve 67 nci maddeye aykırı hareket eden kooperatif ve üst kuruluşlarının denetim kurulu üyeleri bir aydan altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.

İlgili bakanlık, kooperatifler ve üst kuruluşlarının yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile memurları hakkında görevlerine ilişkin olarak işledikleri suçlardan dolayı açılan kamu davalarına katılma talebinde bulunabilir. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1163.doc>, Erişim tarihi, 03.12.2019, Çevrimiçi

Bu maddede sayılan suçlar, “6136 s. Kanun’a Aykırılık” gibi tehlike suçlarının yanında, aslında idari para cezasına konu olabilecek mühür bozma, kumar oynatma ve benzer nitelikteki 1072 s. Kanuna aykırılık gibi ceza kanunu dışına çıkarılabildiği suçlardır.

Kanaatimizce, ilerleyen süreçte, bu usulün doğru işlemesiyle de paralel olarak, gelecekte kanunkoyucu yasada seri muhakemeye tabi olarak saydığı suçları çeşitlendirip kapsamını genişletecektir. Bu noktada “uzlaştırmadan” farklı olduğu anlayışıyla da paralel şekilde, kişilere karşı işlenen suçları değil, özellikle idarenin düzenleyici işlemleriyle de mücadele edilebilecek nitelikli suçları listeye dahil edecektir düşüncesindeyiz.

D- Seri Muhakeme Uygulanamayacak Haller;

CMK m. 250 düzenlemesi bazı hallerde seri muhakeme usulünün uygulanmasını engelleyici hükümler içermektedir. Bu yasaklanan hallere bakıldığında, genel olarak, seri muhakemede, şüphelinin kabul iradesinin ağırlıklı niteliği olması ve şüphelinin kendisine uygulanacak yaptırımın sebep ve sonuçlarını sağlıklı şekilde algılayabilecek niteliğe sahip bulunması zorunluluğu nedeniyle, bu yeterlilikte olmadığı düşünülen şüphelilere karşı ve iştirak halinde işlenmiş olan suçlarda bireysel takdirlerin diğer şüphelileri etkilememesi nedenleriyle bu tür bir düzenleme yapmıştır.

1- Suçun iştirak halinde işlenmesi durumunda, İştirakçilerden tamamının seri muhakemeyi kabul etmemesi;

CMK m. 250/ (11) düzenlemesiyle, seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için “iştirak halinde işlenen suçlarda seri muhakeme usulünün uygulanmasını tüm iştirakçilerin kabul etmiş olması” şartı getirilmiş bulunmaktadır. Bunun diğer bir anlamı “eğer iştirakçilerden biri seri muhakemeye rıza göstermezse bu usulün uygulanamayacağı” demektir.

Maddenin bu kuralı getirmiş olmasının hukuki gerekçesinin, seri muhakemenin şüphelinin suçlamayı ve verilecek cezayı kabulü şartına bağlı olması ve bir tür itiraf niteliği taşıması nedeniyle, iştirak halinde işlenen suçlarda diğer şeriklerin de itirafa zorlanamaması veya bir şerikin itirafının diğer suçlu kabul etmeyen şeriklerle ilgili aleyhe sonuç doğurmaması düşüncesi olduğu düşüncesindeyiz.

Bu konuda sorun, bir şüphelinin seri muhakeme konusunda bilgilendirilmesi üzerine seri muhakemeyi kabul etmesi ve suçlu itiraf etmesi sonrasında suçun iştirak halinde

işlendiğinin saptanması durumunda iştirakçi failin adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmeyeceği sorunudur. Bu aşamada, “*zaten seri muhakemenin uygulanmaması nedeniyle ikrarın delil olarak kullanılamayacağı*” ileri sürülebilirse de uygulamada, bu şekilde alınmış ve dosyaya girmiş olan itirafın, hakim tarafından bir kez görüldükten sonra, artık hakimin kanaatinde bir yer etmiş olması nedeniyle, nihai kararını etkileyeceğinden, bu aşamadan sonra adil yargılanma ilkesinin ihlal edilmediğinden bahsedilemeyecektir. Bu hükmün madde metninde olmasının, uygulamadaki bu tür sorunları ne şekilde önleyebileceği şu an belirsizdir.

Madde metninde iştirakin türüyle ilgili herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Bu nedenle, TCK'nun 37-39. maddelerinde belirlenen tüm hallerin seri muhakeme yasağı kapsamında olduğunun kabulü gerekmektedir.

2- Şüphelide, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ve sağır-dilsizlik hali olması;

7188 s. Kanun'la getirilen CMK 250. maddesinin 12. fıkrası; “*bir olayda seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için şüphelinin yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır-dilsizlik özelliklerinin olmaması gerektiğini, bu tür durumların varlığı halinde seri muhakemenin uygulanamayacağını*” belirtmektedir.

Bu hükmün, basit yargılamada olduğu gibi, seri muhakemede de konulmuş olmasının temel sebebi, seri muhakemenin şüphelinin kabulüne bağlı olması niteliğinde gizlidir. Şüpheli bu kabulü yapabilecek durumda (yani iradesi herhangi bir şekilde kısıtlanmamış sakatlanmamış bir halde) olmalıdır. Yaş küçüklüğü, sağır dilsizlik ve akıl hastalığı hallerinde, erişkin ve sağlıklı bireylerdeki gibi net bir irade serbestliği bulunmadığından, bu durumda olan şüphelilerin, kendilerini sorumluluk altına sokacak bir iradi beyana dayalı seri muhakeme usulüne tabi olmamaları uygun bir yaklaşım olmuştur.

Bu noktada, veli veya vasinin bu hakkı kullanıp-kullanamayacağı, üzerinde tartışılması gereken bir konudur. Seri muhakemenin lehe sonuç doğuracağı hallerde, bu durumdaki şüphelilerin veli veya vasilerinin, rıza beyanlarıyla bu lehe durumdan faydalanmaları gerektiği ileri sürülebilir. Bu tür hallerde, sonucun, yaşı küçük, akıl hastalığı olan ve sağır dilsiz şüphelilerde hangi durumlarda lehe olacağı konusunun takdiri ve şüphelinin haklarının ihlal edilip edilmeyeceği konuları, çok ayrıntılı incelemeler gerektiren sorunlar olarak uygulamada karşımıza çıkabilir. Mevcut haliyle, kanunkoyucu bu tartışmalara hiç girmeyerek, bu tür durumdaki şüpheliler için seri muhakeme usulü yolunu tamamen kapatmış bulunmaktadır.

3- Şüpheliye, adreste bulunmama, yurt dışına çıkma veya başka bir nedenle ulaşılamaması;

CMK'nun 250'nci maddesinin 13. fıkrasında “*şüpheliye resmî mercilere beyan etmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adresinde bulunmaması veya yurt dışında olması ya da başka bir nedenle ulaşılamaması hallerinde seri muhakeme usulünün uygulanmayacağını*” söylemektedir. Seri muhakemede kabul şartı bulunması ve savcının ceza teklifinin şüphelinin avukatı nezaretindeki açık kabulüyle mümkün olabilmesi nedeniyle, şüpheliye ulaşılamayacak durumlarda seri muhakeme usulünün gerçekleşmesi mümkün olmayacaktır.

Kanunkoyucu, hızlı bir usul olarak değerlendirdiği için, şüphelinin yurt dışında olması hallerinde, şüphelinin yurda dönmesini bekleme, adresinde bulunamama hallerinde bir süre arama gibi yollar önermemiş bulunmaktadır. Madde metninden anlaşılması gerekenin ve kanunkoyucunun amacının, “*soruşturmayı bitiren savcının, kısa bir süre şüpheliyi araması, herhangi bir nedenle ulaşamadığı durumlarda seri muhakeme yolundan vazgeçmesi, bu usulü uygulamak konusunda ısrarcı olarak vakit kaybetmemesini sağlamak*” olduğu kanısındayız. Bu konunun da uygulamada tartışılacak konulardan biri olacağını düşünüyoruz.

4- Tekerrür halinde durum;

Seri muhakeme şartları arasında “mükerrir olmamak” şartını kanunkoyucu getirmemiş bulunmaktadır. Aynı şekilde seri muhakeme sonrasında verilen ceza hükümlerinin tekerrüre esas olup-olmadığı da belli değildir. Seri muhakemeye tabi suçlarda “özel tekerrür” hallerinde bile bu usulün uygulanabilmesi kabul edilmekte olup, tekerrür benzeri itiyadi suçluluk, mesleki suçluluk hallerinde de farklı bir hüküm getirilmemiştir. Bu konuda genel hükümlerin nereye kadar uygulanması gerektiği pozitif hukukta belirlenecek gibi görünmektedir.

Bu durumun, seri muhakeme usulüne tabi suçlarda, toplumda suç haline getirilmekle yaratılmak istenen caydırıcılık etkisini azaltacak belki de tamamen ortadan kaldıracak bir sonuç doğuracağı kanaatindeyiz. Zira, örneğin 6136 S. Kanun 13/1 uyarınca “ruhsatsız silah taşımak” suçundan dolayı seri muhakeme usulü uygulanan bir şüpheliye, önce asgari haddten bir yıl hapis cezası verilecek, bu ½ indirimle 6 ay hapis cezasına indirilip, kıyasen HAGB uygulanabilecek veya kısa süreli hapis cezasına özgü tedbirlere (büyük olasılıkla şu anki rakamlara göre 3.650 lira para cezasına) çevrilip bu ceza tecil edilebilecektir. Bu usulün uygulandığı hallerde, kanunda belirtilen suçlarda, tekerrür hükümlerinin uygulanacağı konusunda bir hüküm olmadığı ve genel hükümlere göre de tekerrür hükümlerinin uygulanmasının bizce uygun

olmaması nedeniyle, bu sayılmış suçlarla ilgili caydırıcılık özelliği ortadan kalkmış olmaktadır. Verdiğimiz örnekten hareketle, “kanunkoyucu zimnen, *“ruhsatsız silah taşıyın, kumar oynayın, yakalanırsanız size bir şey olmaz, en fazla para cezası ödersiniz”* demek istediği gibi bir kanaatin toplumda oluşabilme olasılığı bulunduğunu düşünmekteyiz.

E- Seri Muhakemenin Uygulanma Şekli;

Seri muhakemenin uygulanma şekli, CMK'nun 250. maddesinde ayrıntılı şekilde belirtilmiş ve aşamalar halinde seri muhakeme işlemlerinin nasıl olacağı madde metninde sıralanmıştır. Bu aşamaları genel nitelikleri sıraları itibarıyla *“bilgilendirme, teklif, kabul, yaptırımın belirlenmesi ve mahkeme kararı”* olarak belirlememiz mümkündür.

1- Bilgilendirme;

CMK m. 250 kapsamındaki seri muhakeme usulünün uygulanabilmesinin ilk aşaması, şüphelinin bu konuda bilgilendirilmesidir. Madde, “şüphelinin seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirileceğini”, *“bu bilgilendirmenin kolluk veya Cumhuriyet savcısı tarafından yapılabileceğini”* belirtmektedir. (2. fıkra)

Kolluğun bilgilendirme yapması eleştirilmektedir.¹⁰⁶ Kolluğun hukukçu olmaması nedeniyle bu bilgilendirmenin sağlıklı olmayacağı, bu görevin doğrudan savcıda olması gerektiği belirtilmektedir. Gerçekten de kolluğun bir hukukçu olmaması nedeniyle, bu konudaki bilgilendirmesinin yetersiz olacağı iddiası kabul edilebilir niteliktedir. Ancak, kolluk sadece bu konuda değil muhakemenin her aşamasında buna benzer nitelikli bilgilendirmeler yapmaktadır. Yakalama, gözaltı, elkoyma sonrasında yapılan bilgilendirmeler bu nitelikte sayılabilir. Büyük olasılıkla bu konu uygulamada, kolluğun bu usuller kapsamında olan suçlara el koyduğunda önceden hazırlanmış bir bilgilendirme formu ve tutanağını şüpheliye imzalatırması suretiyle çözülmeye çalışılacaktır. Diğer benzer bilgilendirmelerdeki gibi şüphelinin sadece formu imzalamasıyla bu aşama tamamlanmış sayılacaktır.

Bu bilgilendirme aşamasının gerekli olup-olmadığı tartışılabilir bir konudur. Zira, zaten soruşturma sonunda, savcı tarafından bu usulün uygulanması sırasında, avukatı yanında şüpheliye yapılacak teklif bir tür bilgilendirmeyi de içerecektir. Kanaatimizce, itiraf pazarlığı ve şüpheliyi kabule zorlama amaçlı olarak, henüz işin başında, kolluk aşamasında bu tür bir

---

¹⁰⁶ GÜNGÖR, a.g. Sempozyum Sunum, OKTAR, a.g. Sempozyum Sunum

bilgilendirme zorunluluğu adı altında kollukta örtülü bir pazarlık (belki de itirafa zorlama amaçlı tehdit) imkânı getirilmek istenmiştir.

Ceza muhakemesi hukukunda, şüphelinin ifadesinin tespitinde irade özgürlüğünü etkileyecek kuvvetli ruhi etkiler ve kanuna aykırı vaat ve kötü davranışlar yasak olup, muhakemenin dürüst yürütülmesi (*fair trial*) esastır.¹⁰⁷ Soruşturma sırasında şüphelinin ifadesi alınırken, tüm anlattıklarının kayda alınması ve tutanak tutulması gereklidir.¹⁰⁸ Suçsuzluk karinesi asıl olmalıdır.¹⁰⁹

Bilgilendirmenin nasıl yapılacağı belirli değildir. Bu konuda “aydınlatılmış onam” ilkelerinin ve uluslararası alanda bilgilendirme konusunda belirlenen ana kurallara uygun bilgilendirme yapılması gerekmektedir. Bilgilendirmede, bir bütün halinde tüm olumlu ve olumsuz yanları belirtilerek, belli bir amaca zorlama ve yönlendirme olmaksızın, lehte ve aleyhteki tüm yönlerin şüpheliye anlatılması gereklidir.¹¹⁰ Bu konuda, CMK m. 147’de yer alan hakların öğretilmesi başlangıç bilgilendirmesi içinde sayılmaktadır.¹¹¹

Asıl sorun, kolluğun, savcı ve şüphelinin müdafinin olmadığı bir ortamda, yaptığı bilgilendirmelerde, şüpheliyi tehdit ederek veya yanıltarak itirafa zorlaması olasılığıdır.¹¹² Madde metninde “*bilgilendirme sırasında şüpheli müdafinin bulunması ve bilgilendirmenin müdafii huzurunda yapılması şartı*” getirilmemiş olması nedeniyle, olayın hemen sonrasında kolluğun bilgilendirme adı altında bu tür bir tehditle aldığı itirafın adil yargılanma ilkesinin özüne zarar vereceği açıktır. Bu beyanın, ileriki aşamalarda seri muhakeme uygulanmasa da hâkimi etkileyici özelliği şüpheli aleyhine sonuç doğurabilecektir.

Bilgilendirmenin ne zaman yapılacağı, deliller toplandıktan sonra mı yoksa kolluktaki ilk ifadesinde mi yapılacağı belirsizdir. Hiçbir delilin olmadığı kolluktaki ifade aşamasında

---

¹⁰⁷ DEMİRBAŞ Timur, “Soruşturma Evresinde Şüphelinin İfadesinin Alınması”, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Nisan-2018, s.329

¹⁰⁸ YENİSEY Feridun, “Hazırlık Soruşturması ve Polis”, Beta yayınevi, İstanbul-1987, s. 92-93

¹⁰⁹ ŞİK Hüseyin, "Suçsuzluk Karinesi ve Savcı", "Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi", sayı; 0/9 , Haziran-2017, s. 429

¹¹⁰ “*Bilgilendirmede seri muhakeme usulünün amacı, mahiyeti, genel hükümler uyarınca yürütülen soruşturmadan farkı, teklifin kabul edilmesi amacıyla (örneğin cezadan yarı oranında indirim yapılması hali gibi) avantajlarıyla seri muhakeme usulünün uygulama süreci hakkında kısa ve anlaşılabilir şekilde açıkça anlatılma ve bilgilendirmenin yapıldığının belgelendirilmesi için tutanak tanzimi gereklidir.*”, ALDEMİR Hüsni, “Ceza Yargılamasında Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri- CMK. 250-251-252”, Adalet Yayınevi, Kasım-2019 , s. 58, 59 Devamında örnek “Seri Muhakeme Usulü Bilgilendirme Formu”

¹¹¹ DEMİRBAŞ, “Soruşturmada Şüphelinin İfadesinin Alınması”, s. 334

¹¹² DEMİRBAŞ, “Soruşturmada Şüphelinin İfadesinin Alınması”, s. 350

bilgilendirme yapılması, seri muhakemenin soruşturma sonunda devreye girmesi kuralına ve savcının şüpheli aleyhinde delillerin yoğunluğunu gördükten sonra bu usulün uygulanmasına karar vermesi konusundaki anlayışla da çelişen bir uygulama şekli olacaktır.

Ayrıca, Savcının aynı zamanda cezayı da belirleyen birisi olacak olması nedeniyle, bilgilendirme sırasında şüpheliyi itirafa zorlama noktasında, “*suçu hemen kabul etmediği takdirde cezayı fazla belirleyeceğini veya indirim oranını fazla uygulamayacağını*” söylemesi olasılığı da uzak bir olasılık değildir. Bu da benzer şekilde adil yargılanma ilkesini ihlal edici etkiler doğurabilecektir.¹¹³ Kolluk ve savcının, kendilerine tanınan bu yetkileri önceden benzerleri görünen şekilde kötüye mi kullanacakları, yoksa genel ilkelere uygun davranarak, maddenin ihdasıyla amaçlanan hukuki faydaların gerçekleşmesine katkıda mı bulunacakları uygulamayla belli olacaktır. Bu aşamada, böyle tehlikeli bir uygulama olasılığı yaratmakla, kanun koyucunun yolun başında doğru davranmamış olduğunu söylememiz yanlış olmayacaktır.

2- Teklif

Bilgilendirme aşamasının devamı, savcının seri muhakeme usulünün uygulanmasını şüpheliye “*teklif etmesi*” aşamasıdır. Madde, teklifin “savcı tarafından” yapılabileceği söylemekte, teklif sırasında şüpheli müdafinin bulunması şartını aramamaktadır.

Seri muhakeme düzenlemesinin hiçbir yerinde, “*şüphelinin suçu kabulü*”, “*itiraf*” gibi şartlar veya kavramlar, tanımlar yer almamaktadır. Aynı şekilde, “*savcıyla pazarlıktan*” da bahsedilmemektedir. Bu aşamada, savcının önce ceza veya yaptırımını belirlemesi sonrasında, şüphelinin bu teklifi kabul edip etmeme hakkı olmasının bir pazarlık ortamı doğurduğunun kabul edilmesi zorlama bir mantık yürütme olmayacaktır. İleriki günlerde, uygulamada bir tür pazarlık sistemi gelişip-gelişmeyeceği şu an belirsizdir.

Bu konuların yönetmeliğe bırakılması olasılığı yüksektir. Ancak, madde metni ve seri muhakemenin tamamı şüphelinin kabulüne bağlı olduğundan, elbette ki savcının (ve dahi kolluğun bilgilendirme adı altındaki faaliyetinin) temeli şüpheliden itiraf almak üzerine kuruludur.

---

¹¹³ İtiraf psikolojisi konusunda ayrıntılı bilgi için Bkz. DEMİRBAŞ, “Soruşturmada Şüphelinin İfadesinin Alınması”, s. 241-257

Uygulamada asıl pazarlık bilgilendirme ve teklif aşamalarında yapılacak gibi gözükmektedir. Savcının teklifini şüpheliye bildirmesi, zaten suçu kabulü halinde kendisine uygulanacak cezanın miktarını bildirmek olduğu kadar, kabul etmediği takdirde de alacağı cezanın daha ağır olacağı konusundaki bir tür cezai tehdit niteliğinde olacaktır. Bu aşamada, ilk kez yargı karşısında olan ve savcı kadar hukuku bilmeyen bir şüphelinin, avukatı olmaksızın bu tür bir pazarlığa zorlanması “silahları eşitliği”¹¹⁴ ve “*nemo tenetur*” (kendi veya yakınları aleyhine beyanda bulunmaya veya delil vermeye zorlanamama) ilkelerine uygun olmamıştır.

Şüpheli müdafinin, teklif sonrasında, kabul aşamasında bulunması zorunluluğu getirilmesi bu sakıncaları gidermeye yetmeyecektir. Çünkü, o zaman kadar zaten şüpheli suçu kabul etmiş veya bu suçla ilgili delilleri (*nemo tenetur* ilkesine aykırı şekilde) belki de teslim etmiş olmaktadır. Bu usulün örnek olarak alındığı Fransa’da, savcının, avukatı olmaksızın şüpheli/sanıkla herhangi bir pazarlığa girmemesi uygulaması, belki de bu tehlikeyi ortadan kaldırma amaçlıdır. ABD’de uygulanmakta olan itiraf pazarlığı sisteminden de aşırı şekilde itirafa zorlama sistemi haline gelebilecek bir düzenleme oluşmuştur kanısındayız.

3- Kabul

Maddede, seri muhakemenin uygulanmasının temel şartı olarak, “*şüphelinin bu usulün uygulanmasını kabul etmesi*” gösterilmektedir. CMK 250. madde metni, “*kabulün şüphelinin avukatı nezaretinde olması gerektiğini ve seri muhakeme usulünün uygulanmasına dair bir kabul olduğunu*” içermektedir. Dikkat edileceği gibi; madde metninde “şüphelinin suçu kabul etmesi”, “itiraf etmesi”, “suçun delillerini soruşturma makamlarına vermesi” gibi şartlar bulunmamaktadır. Buradaki kabulün “*seri muhakeme usulünün uygulanmasına dair bir kabul olması*” nedeniyle, şüpheli artık, bu kabul sonrasında seri muhakeme usulüne göre işlem yapılmasını kabul etmiş olmaktadır.

Ceza muhakemesi hukuku anlamında, 250. maddenin 3. fıkrası teklif ve kabul aşamalarını arka arkaya belirtmiş, ancak aynı anda yapılacaklarına ilişkin bir hüküm koymamıştır. Kabulün avukat yanında yapılması şartını koyarak, teklif ve kabul aşamalarının farklı zamanlarda olabileceğini zımnen belirtmektedir. Burada, şüpheliye yapılan teklif

---

¹¹⁴ ÖZBEK-DOĞAN -BACAKSIZ-TEPE, a.g.e, s. 54-55

sonrasında, bu teklifi düşünüp, danışıp karar verebilmesi için makul bir süre¹¹⁵ verilmesinde fayda ve zorunluluk vardır.¹¹⁶ Fransa uygulamasında bu süre 10 gün olarak belirlenmiştir.

Şüphelinin müdafinin yanında olması şartı getirilmiş olduğuna göre, müdafii olmayan şüpheler için zorunlu müdafii tayini gerekecektir.

Başka bir sorun ise; savcının şüpheliye “*ceza miktarı ve diğer uygulamalarla ilgili bir teklif yapmaması*” konusudur. Düzenlemeye göre savcının teklifi sadece “seri muhakeme usulünün uygulanması” konusunda olup, kabul sadece bu konuya ilişkindir. Asıl olan konu yani cezanın belirlenmesi ve şüphelinin teklifi kabul etmesi veya etmemesi hallerinde hangi cezai yaptırımlarla karşı karşıya kalacağı konusu bu aşamada şüpheli açısından belirsizdir. Şüpheli teklifi kabul ettiği anda kendisi için o sırada belirsiz olan ceza miktarını da peşinen kabul etmiş olmaktadır. Savcının da bu aşamada cezanın miktarı ve diğer yaptırım konularıyla ilgili bir bilgi vermesi mümkün değildir. Çünkü savcı bu aşamadan sonra bir değerlendirme yaparak dördüncü ve devamı fıkralardaki usule göre ceza tayini ve diğer konularla ilgili değerlendirme ve işlem yapacaktır.

Savcının, yapacağı işlemi önceden söylemesi ve gayriresmi bir şekilde şüpheliye taahhütte bulunması da hukuken geçerli olmadığı gibi, savcının değişmesi veya dosyaya yeni bir delil girmesi hallerinde bu sözü yerine getirememesi de mümkündür.

Bu nedenlerle, ceza teklifini hazırladıktan sonra, savcının şüpheliyi çağırarak teklifte bulunması ve bu açık teklif sonrasında, şüphelinin, avukatına da danışarak kabul veya teklif ret konusunda karar vermesi gerekliliği şeklinde bir düzenleme getirilmesinin daha doğru olabileceği kanaatindeyiz.

4- Cumhuriyet Savcısının Yaptırımı (ceza ve güvenlik tedbirlerini) Belirlemesi;

Seri muhakeme usulünün belki de uygulamada ve doktrinde en çok tartışılacak konulardan birisini 250. maddenin 4, 5, 6 ve 7. fıkralarındaki düzenlemeler oluşturacaktır. Seri muhakeme usulünün en önemli özelliklerinden birisi, daha önceden Mülga CMUK 386 vd.

¹¹⁵ “Gerekli (yeterli) zamandan anlaşılması gereken; sanığın ve müdafinin savunma için zorunlu hazırlıkları yapabilecekleri zamandır.” ŞAHİN, Cumhur, "Sanığın Savunmasını Hazırlamak İçin Gerekli Zamana ve Kolaylıklara Sahip Olma Hakkı (İHAS 6/3-b)", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi” 8/2, Haziran 2004, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuhfd/issue/48132/608809>, s. 8

¹¹⁶ ŞAHİN, s. 8-9

maddelerinde var olan “sulh ceza hakiminin ceza kararnamesi”nde sulh ceza hakimine tanınan yetkinin seri muhakemede Cumhuriyet savcısına da tanınmış olmasıdır.

Soruşturmayı bitiren ve şüphelinin avukatı yanında olduğu halde “seri muhakeme usulünün uygulanması konusunda” kabul beyanını alan Cumhuriyet savcısı, “TCK. nun 61.¹¹⁷ maddesinde yer alan hususları göz önünde bulundurarak” suçun kanunda yer alan alt üst sınırları arasında bir ceza belirleyerek, bu belirlemiş olduğu cezada yapacağı ½ oranındaki indirimle sonuç cezayı belirleyecektir.

Önceki bölümün son paragrafında da belirttiğimiz gibi; cezanın miktarı ve diğer konular savcı tarafından belirlendikten sonra şüphelinin onayının alınması gerektiği konusundaki kanaatimizi burada da bir kez daha yineliyoruz.

a- Savcının, TCK 61/(1) madde ve fıkrasına göre temel cezayı belirlemesi;

Basit yargılamadan farklı olarak, seri muhakeme usulünde, Cumhuriyet savcısının cezanın miktarını belirlerken, sadece “TCK’nın 61. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen ve olaya ilişkin olan hususları göz önünde bulundurması” hükmü getirilmiştir.

TCK m. 61. maddesi “Cezanın Belirlenmesi” başlığını taşımakta, Birinci fıkrasında; *hâkimin cezayı belirlerken somut olayda;*

- a) *Suçun işleniş biçimini,*
- b) *Suçun işlenmesinde kullanılan araçları,*
- c) *Suçun işlendiği zaman ve yeri,*
- d) *Suçun konusunun önem ve değerini,*
- e) *Meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını,*
- f) *Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını,*

---

¹¹⁷ YENİSEY Feridun, NUHOĞLU Ayşe, OKTAR Salih, “Proaktif Yetkiler ve Soruşturma İşlemlerindeki Evrim Konulu Açıklamalar Eşliğinde Kolluk Müdafî ve Vekil İçin Soruşturma Evresi Mevzuatı TCK, CMK, PYSK” 2. Baskı, Kutup Yıldızı Yayınları, Şubat -2019, s. 142

g) Failin güttüğü amaç ve saiki,

*göz önünde bulundurarak, işlenen suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında bir belirleme yapacağını hüküm altına almaktadır.*¹¹⁸

İncelendiğinde de görüleceği gibi, buradaki değerlendirme ölçütleri, doğrudan doğruya olayın ve failin fiilinin nitelikleriyle ilişkilidirler. Bu fıkra da belirtilen ölçütler 61. maddenin diğer fıkralarıyla yapılacak değerlendirmeler öncesinde, suç için yasada öngörülen temel cezanın alt ve üst sınırı arasındaki takdiri bir değerlendirmeyle temel bir ceza miktarı belirlenmesinin ölçütleridir. Asıl ceza, 61. maddenin diğer fıkralarında belirtilen failin kusurunun niteliği, şahsi indirim ve artırım halleri, suçun niteliğine, fiile ve olaya özgü ağırlaştırıcı ve hafifletici haller bir bütün halinde saptandıktan sonra belirlenecek cezadır.

Savcıya, sadece birinci fıkra kapsamında değerlendirme yaparak cezayı belirleme yetkisinin ve görevinin verilmesi, ceza hukukunun bütünlüğü içinde doğru bir düzenleme olmamıştır.¹¹⁹ Savcının, kanunda o suç için belirlenen ceza miktarının alt ve üst sınırı arasında ceza belirlemesi sırasında, alt sınırdan uzaklaşması halinde, “*alt sınırdan uzaklaşarak hüküm kurulduğu hallerde gerekçe gösterilmesi zorunluluğu*” kuralını da ihlal etmiş olması nedeniyle, ceza tayininde alt sınırdan uzaklaşmasının nedenlerini gösterme zorunluluğu bulunmaktadır. Ancak madde metninde buna ilişkin bir hüküm yer almamaktadır. Savcının, bu kapsamda “sadece alt sınırdan ceza kararnamesi hazırlayabileceğini” iddia etmek genel ceza hukuku sistematiğine aykırı olmayacaktır.

Cumhuriyet savcısı belirleyeceği bu cezadan ½ oranında bir indirim yaparak isteyeceği ceza miktarını belirleyecektir. Kanunkoyucu bu konuda takdire dayalı bir değerlendirme imkânı savcıya tanımamıştır. Savcı ½ oranında indirim yapmak zorundadır. Ancak uygulamada savcının temel cezayı belirlerken alt sınırdan uzaklaşarak indirim sonrasında da yüksek ceza isteyebilme olanağı hukuken vardır. Hukuka aykırı olacağını söylediğimiz bu yola giderek, savcının alt sınırdan uzaklaşarak cezayı belirlememesi sonrasında indirim yapılması halinde de şüphelinin seri muhakeme yoluna gitmek nedeniyle menfaati oluşmaması olasılığı vardır.

¹¹⁸ SOYASLAN Doğan, “Ceza Hukuku Genel Hükümler”, Güncelleştirilmiş 5. Baskı, Yetkin yayınları, 2012, s. 539, ÖZGENÇ İzzet, “Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler”, Gözden geçirilmiş ve güncellenmiş 11. Bası, Seçkin Yayınevi, Eylül, 2015, s. 850 vd.

¹¹⁹ Benzer görüşler için; GÜNGÖR, OKTAR, DEMİRBAŞ, a.g.e, Sempozyum Sunumları

Savcının ceza tayininde, hapis cezası tayin ettiğinde Fransız CMK’da yer aldığı şekliyle en fazla bir yıl hapis cezası tayin edebileceği (m. 495/8-2) gibi bir sınırlama CMK m. 250’de getirilmemiştir.

b- Savcının seçenek yaptırımlar uygulayabilme yetkisi;

Cumhuriyet savcısına, ceza miktarını belirledikten sonra, belirlenen cezanın kısa süreli hürriyeti bağlayıcı ceza niteliğinde olması halinde, TCK m. 50’de getirilen “*kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımları*” uygulayabilme konusunda takdir hakkı getirilmiş bulunmaktadır.¹²⁰

TCK m. 50 uygulamasında getirilen seçenek yaptırımlar, sadece kısa süreli (1 yıla kadar) hapis cezaları için öngörülmekte ve TCK m. 49/(2) hükmüne göre “*bir yıl ve daha az hürriyeti bağlayıcı cezalar*” kısa süreli hapis cezası olarak kabul edilmektedir. Seri muhakeme usulüne tabi kılınan suçların cezalarına baktığımızda, hemen-hemen tamamına yakınının kısa süreli hapis cezası sınırında kaldığı, kalmayanların da 1/2 indirim sonrasında kalacağı görülmektedir. Bu da savcıya seri muhakeme usulünün uygulandığı hallerde neredeyse tamamı için, (eğer daha önceden kamu davasının ertelenmesi yoluna da gitmemişse) 50. madde gereği cezayı tedbirlere çevirebilme yetkisinin verildiğini göstermektedir.

TCK m. 50’de sayılan tedbirler, kısa süreli hapis cezasının; “*adli para cezasına, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesine, en az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmeye, mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya, sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanmaya,*

¹²⁰ AYGÜN EŞİTLİ, Ezgi, "Kısa süreli hapis cezası ve kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar". "Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi", 65/1, Mart 2016, https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000001806, s. 65

mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya çevrilmesi” şeklindedir.¹²¹

Cumhuriyet savcısı, bu takdir hakkını kullanırken, TCK'nin 50. maddesinin 1. fıkrasında belirtildiği şekilde, “*suçlunun (şüphelinin) kişiliği, sosyal ve ekonomik durumu, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığı ve suçun işlenmesindeki özellikler*” ölçütlerini esas alarak kararını verecektir. Savcının hâkimden karar isteme yazısında, bu konudaki takdiriyle ilgili gerekçelerini belirtmek zorunluluğu madde metninde getirilmemiştir.

Savcı, TCK m 50 uygulamasıyla işlem yaparken, bu maddedeki tüm hususları gözetmek zorundadır. Tedbire çevrilme kararının hâkim tarafından kabul edilmesi sonrasında da gene aynı madde hükümleri uyarınca hareket edilmeli, tedbirlere riayetsizlik hallerine özgü kurallar devreye girmelidir.

Bu düzenleme sonrasında, büyük olasılıkla bir süre sonra uygulamada savcılar seri muhakeme konusuna giren suçlarda bu tedbirleri yüksek oranda işletme yoluna gidebileceklerdir. Zaten kamu davasının ertelenmesi yolu da açık olan ve keza cezanın ertelenmesi sınırına da giren bu tür suçların fiilen kovuşturma sistemi dışına çıktığını söyleyebilmek bu haliyle mümkün görülmektedir.

c- Savcının cezayı erteleme yetkisi;

Yeni düzenlemede, savcıya ayrıca CMK 250. maddenin 5. fıkrasıyla “*hapis cezasının ertelenmesine karar verebilme*” yetkisi de verilmiş bulunmaktadır. TCK'nin 51. maddesinde düzenlenen “*hapis cezasının ertelenmesi*” hükmü, “*işlediği suçtan dolayı 2 yıl ve daha az süreyle hapis cezasına hükmedilen kişinin cezasının ertelenebilmesine*” imkân vermektedir. Bu kararın verilebilmesi kişinin mükerrer olmamasına ve tekrar suç işlemediği konusunda mahkemede kanaat oluşmasına bağlıdır. Bu kararın tazmin veya eski hale getirme koşullarına bağlanması, keza kişinin 1-3 yıl arası denetime tabi tutulması ve bu konuda mahkemenin bir rehber tayin etmesi de mümkündür.

Cumhuriyet savcısına da seri muhakeme usulünü uyguladığı şüphelilerin, mükerrer olmamaları ve tekrar suç işlemeyecekleri konusunda kanaati olduğu takdirde, iki yıla kadar

---

¹²¹ SOYASLAN, “Ceza Hukuku”, s. 574 vd.

cezaları erteleyebilme kararı verme hakkı getirilmiştir. Savcı, bu madde hükümlerine göre, eski hale getirme, tazmin, denetimli serbestlik vb. konularda da hâkim gibi kararlar verebilecektir.

d- Savcının Seri Muhakemede “Kıyasen” “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına” Karar Verme Yetkisi;

CMK m. 250/(6) seri muhakeme usulünün uygulandığı hallerde, Cumhuriyet savcılarının gerekli koşulları olduğu takdirde *“bu maddeye dayanarak belirlenen yaptırımlar hakkında”* *“kıyasen”* CMK m. 231 hükmünü uygulayabileceklerini hüküm altına almaktadır.

CMK 231. maddesi ilk haliyle *“Hükmün Açıklanması”* 5560 s. Kanun’la 06.12.2006 tarihli değişiklikle *“Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması (HAGB)”* adını almış olan alternatif bir çözüm yolu olup¹²², *“iki yıla kadar hapis cezası içeren ve usulüne göre verilmiş bir hükmün, hâkimin takdiriyle açıklanmasının ertelenmesi”* yoluna ilişkin bir hükümdür. Belli bir cezayı aşmayan hallere ilişkin bu kararlarda, sanığın suçu sabit görüldüğü için bir cezaya hükmedilmekte, ancak bu hüküm sonuç doğurmamaktadır.¹²³

Bu hüküm, kovuşturma evresine ilişkin alternatif bir çözüm yoludur ve 231. maddenin 6. fıkrasında belirtilen koşullara bağlıdır. Bu karar verildiğinde ceza ertelenmemekte ve başka tedbirlere çevrilmemekte, ancak eğer 5 yıl süreyle herhangi bir kasti suç işlenmemişse hüküm ortadan kalkmakta, aksi durumda hüküm açıklanmaktadır.

Kanunkoyucu madde metninde, savcılara HAGB kararı verme yetkisini açıkça vermemektedir. Şartları olduğu hallerde kıyasen HAGB hükümlerini uygulayabilmeleri şeklinde bir yetki düzenlemesi yapmıştır. Başka bir anlatımla, savcılar HAGB benzeri bir kararı 231. maddeye kıyasen uygulayacaklardır. Bunun anlamını tam olarak çözebilmek bizce pek mümkün görünmemektedir.

HAGB kararı, aslen hâkime tanınan ve hâkimin kovuşturma sırasındaki takdirine dayalı olan alternatif çözüme yönelik bir usul¹²⁴ olmasına karşın, savcıya seri muhakeme uygulanan hallerde bu usulün kıyasen uygulanması yetkisinin de verilmesi hukuku tekniği açısından bir takım çelişkili haller doğuracak gibi gözükmemektedir. Kanunkoyucunun; *“ne yaparsanız yapın*

¹²² SOYASLAN, “Ceza Hukuku”, a.g.e., 603 vd.

¹²³ ŞAHİN Cumhur, “Ceza Muhakemesi Hukuku II”, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ocak-2016, s. 189

¹²⁴ YILDIRIM, Akif, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumunun Aklanma Hakkı Açısından Değerlendirilmesi”. “Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi”, sayı 3, Mart 2013, s.141

bu suçlarla ilgili dava açmayın” demek istediği bir yana bırakıldığında, HAGB’nin hem verilmesindeki hem de devamında takip edilmesindeki süreçlerin karmaşıklığı düşünüldüğünde, bu kararların nasıl verileceği, takip edileceği, Cumhuriyet savcılarının kıyasen bu karara benzeyen nasıl bir uygulama devreye sokacakları merak konusudur.

e- Savcının Güvenlik Tedbirlerine Hükmedebilme Yetkisi;

CMK’nun 250. maddesinin 7. fıkrası Cumhuriyet savcılarının yaptırımları uygulamaları sırasında “*güvenlik tedbirlerine de hükmedebileceklerini*” hüküm altına almaktadır. Güvenlik tedbirleri tehlike tedbirleri olarak da adlandırılan ve tehlikelilik esasına göre uygulanan tedbirlerdir. Hukukumuzda, TCK’ nun Birinci Kitap 3. Kısım 2. Bölümde “Güvenlik Tedbirleri” başlığı altında 53-60 maddeleri arasında düzenlenmiş bulunan “Güvenlik Tedbirleri”, “Pozitif Okulun” etkisiyle ortaya çıkmış olan ve ceza yerine geçmek üzere, ceza kurallarına uyulmasını sağlama amacıyla ve sonradan cezalardan ayrışarak ve cezaların yanında ve cezaları tamamlayıcı olarak^{125,126} olan ve yeni olabilecek suçun tehlikesine¹²⁷ karşı toplumsal savunmayı sağlamak amacıyla bağlı olarak ortaya çıkmış olan, tehlike-emniyet tedbirleri olarak da adlandırılan bir takım uygulamalara verilen addır.¹²⁸ Tehlikenin yakın veya uzak olmasına göre farklı düzenlenmekte olup,¹²⁹ ceza yaptırımları gibi, ıstırap verici, hakları kısıtlayıcı özelliklere sahiptirler. Konuları, suç değil, suçun sonrasında failde veya suçla ilgili diğer konularda bulunan tehlikelilik halidir. Suçu sağlayan fiziki/psikolojik nedenler ortadan

¹²⁵ “Emniyet tedbirleri, deli suçluya karşı hem bir cezai eziyet hem de şahsi bir tedavi ve dolayısıyla içtimai bir müdafaa tedbiridir.” FERRI Enrico, “Cezalar ve Emniyet Tedbirleri”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 1, Ocak 1959, s.159,162, “Suç afetine karşı cemiyet müdafaaasını güçlendirmek kaygusuyla uyuşmalar yapılmış ve emniyet tedbirleri mevzuatta cezaların yanında yer almışlardır.” KUNTER Nurullah; “Bugünün Ceza Hukukunda Emniyet Tedbirlerinin Yeri”, “İÜHFM”, 1947, s. 1328

¹²⁶HAFIZOĞULLARI Zeki, ÖZEN Muharrem; “Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler”, 4. Baskı, Eylül-2011, U-S-A- Yayıncılık, s. 454

¹²⁷*Fil emniyet tedbirleri bakımından sadece tehlike halini gösteren bir alamet ve işarettir.*” DÖNMEZER Sulhi–ERMAN Sahir, “Nazarı ve Tatbiki Ceza Hukuku, Cilt II”, Fakülteler Matbaası, 9. Baskı İstanbul, s. 659, no. 1345, ZAFER Hamide, “Emniyet Tedbiri Muhakemesinin Özellikleri”, “İÜHFM”, C LXII, s.1-2, s. 266

¹²⁸ Ayrıntılı bilgi için Bkz. KIZILARSLAN Hakan, “Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Tüzel Kişilere Uygulanan Koruma ve Güvenlik Tedbirleri”, Seçkin Yayınevi, Ocak-2020, s. 332 vd.

¹²⁹KUNTER Nurullah; “Tehlike Tedbiri Genel Teorisi ve Para Cezaları İçin İhtiyati Haciz”, “İÜHFM” 34 (1-4), Yayımlanma Tarihi, Temmuz 2011, <https://dergipark.org.tr/iuhfm/issue/9088/113493>, Erişim tarihi, 10.10.2019, s. 28

kaldırılarak psikolojik kurtarma sağlarlar.¹³⁰ İsnat yeteneğine sahip olmayan kişilere de¹³¹ istisnai olarak uygulanabilmektedirler.¹³²

Cezanın, toplumun korunması veya suçla bozulan dengenin yerine getirilebilmesi için yeterli olmadığı hallerde, dengeye getirmenin sağlanması ve tehlikeliliğin “önlenmesi” gerekli ve zorunluluğu nedeniyle, güvenlik tedbirleri devreye girerek hem cezaları tamamlamakta hem de cezalar yerine geçen yaptırımları oluşturmaktadırlar. Güvenlik tedbirleri, toplum bakımından tehlikeli durumu¹³³ önleme niteliğiyle, tehlikeli halin topluma zarar vermesinin engellenmesini sağlar. Bu nedenle, gelecekte olması olası zararı ve ileriye dönük nesnel fiili durumla ilgilendir.¹³⁴ Bu nedenlerle ceza tecil edilse de güvenlik tedbirleri tecil edilmez, özel af ve zamaşımı olduğu hallerde de uygulanabilir.¹³⁵

Güvenlik tedbirleri uygulandıkları kişilere ve uygulanma şekillerine göre; belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma (TCK m. 53), eşya müsaderesi (TCK m. 54), kazanç müsaderesi (TCK m. 55), çocuklara özgü güvenlik tedbirleri (TCK m. 56 yollamasıyla ilgili kanun olan “Çocuk Koruma Kanununda” gösterilmektedir), akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri (TCK m. 57) şeklinde düzenlenmişlerdir. Aynı bölümde 58 ve 59. maddelerde suçta tekerrür ve sınırdışı etme halleriyle, 60. maddede (TCK m. 20 gereği konumuz dışında olan) tüzel kişilere karşı uygulanan güvenlik tedbirleri düzenlenmektedir.

5- Cumhuriyet savcısının “Talep Yazısı” ve bu yazının içeriği;

Cumhuriyet savcısı, ceza teklif yazısını (ceza kararnamesini) hazırladıktan sonra, bu kararnameyi görevli mahkemeye onaylaması için göndermek zorundadır. CMK m. 250/8) hükmüne göre, başlangıçta belirttiğimiz işlemleri yapan ve ceza miktarı ve yaptırımın türünü

¹³⁰NUHOĞLU Ayşe, “Türk Ceza Kanunu’nda Güvenlik Tedbirleri”, “Türk Ceza Kanunu’nun 2. Yılı (16-17 Haziran 2007 tarihli Sempozyum) “Türk Ceza Hukuku Derneği Yayınları, İstanbul, Nisan, 2008, s. 68, HAFIZOĞULLARI-ÖZEN, “Ceza Hukuku”, s. 458, dn. 49 (ROCCO 39’a atfen), RENDE Domenico; “Yeni İtalyan Ceza Kanununda Cezalar Emniyet Tedbirleri ve Bunların Şahsileştirilmesi”, (Çeviren; Burhanettin KÖNİ), “İÜHF””, 1944, 65-101 s. 83

¹³¹ KOCA Mahmut, ÜZÜLMEZ İlhan, “Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler” Seçkin Yayınevi, Gözden geçirilmiş ve güncellenmiş 4. Baskı, Ankara-2011, s. 487

¹³²ZAFER Hamide; “Emniyet Tedbiri Muhakemesinin Özellikleri”, “İÜHF””, C. LXII, sy. 1-2, 2004, s. 263

¹³³İNCEOĞLU Asuman AYTEKİN, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Kararları Işığında Güvenlik Tedbirlerini Düzenleyen Normların Zaman Bakımından Uygulanması (*Temporal Application of Norms on Security Measures in the Light of Decisions of the European Court of Human Rights*), Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, 2013, s.1127-1155, <http://hdl.handle.net/11424/2250>, Erişim Tarihi; 29.08.2019, Çevrimiçi, s.1134

¹³⁴Bkz. DİLBEROĞLU Vedat, “Cezalar ve Güvenlik Tedbirlerinin Amacı ve Niteliği (*The Purpose And Natures Of The Penal And Security Measures*)” “Ankara Ün. Hukuk Fak. Dergisi”, 65 (4) 2016: s. 1521-1524

¹³⁵EREM, “TCK’da Emniyet Tedbirleri” AÜHF””, 1943, s. 353,

belirleyen Cumhuriyet savcısı, “şüpheli hakkında seri muhakeme usulünün uygulanmasını” görevli mahkemeden (bizce Asliye Ceza Mahkemesi) talep edecektir.

Bu fıkra hükmüne bakıldığında, seri muhakeme usulünü uygulayan aslen, görevli mahkemedir. Savcı bunun hazırlıklarını yapmakla görevli bir unsur gibi gözükmektedir. Ancak devamındaki 9. fıkraya göre, savcının talebini kabul halinde savcının talebinde belirttiği cezaya hükmedebileceği şeklindeki düzenleme bu görüşü değiştirmektedir. Bu nedenle savcının ceza veya yaptırımlarla ilgili talebi önem taşımaktadır.

Cumhuriyet savcısı görevli mahkemeye karşı, seri muhakeme usulünün uygulanmasına ilişkin talep yazısında 8. fıkroda belirtilen konulara yer vermek zorundadır. Adı geçen fıkroda talep yazısında olması gerekenler;

- a) *Şüphelinin kimliği ve müdafii,*
- b) *Mağdur veya suçtan zarar görenlerin kimliği ile varsa vekili veya kanuni temsilcisi,*
- c) *İsnat olunan suç ve ilgili kanun maddeleri,*
- d) *İsnat olunan suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi,*
- e) *Şüphelinin tutuklu olup olmadığı; tutuklanmış ise, gözaltına alma ve tutuklama tarihleri ile bunların süreleri,*
- f) *İsnat olunan suçun oluşturan olayların özeti,*
- g) *Üçüncü fıkroda belirtilen şartların gerçekleştiği,*
- h) *Belirlenen yaptırım ile beşinci ve altıncı fıkra uygulanmış ise bunlara ilişkin hususlar ve güvenlik tedbirleri,*

olarak belirtilmiştir.

Talep yazısında, savcının gerekçelerini ve kanaatine dayanak delilleri gösterip, bunları tartışması zorunluluğuna veya buna izin verildiğine ilişkin bir husus madde metninde yer almamaktadır. Madde anlatımı, savcının statik bir belge hazırlayıp vermesinin yeterli olduğunu, bu konuda şahsi kanaatlerini ve gerekçelerini belirtmesinin gerekli olmadığını, belki de bunun istenmediğini çağrıştıran bir izlenim yaratmaktadır. En azından (belki keyfiliği de önlemek ve

mahkeme denetimine olanak sağlayabilmek amacıyla) savcının seri muhakemenin uygulanması için şüphenin yenilmesine neden olan delillerin neler olduğu, alt ve üst sınırlar arasında cezayı belirlerken veya TCK 50, 51. maddelerdeki usulleri uygulayıp-uygulamazken hangi delil ve kanaatlerle hareket ettiğini bildirmesinde fayda olacaktı.

6- Kovuşturma aşamasında suçun vasfının değişmesi halinde seri muhakeme uygulanabilmesi sorunu;

Seri muhakeme kapsamında olmayan bir suçun kovuşturmasının başlaması sonrasında, duruşmada suçun vasfının değiştiğinin ve bu haliyle yeni ortaya çıkan suçun seri muhakemeye tabi suçlardan olduğunun anlaşılması halinde, sanığın seri muhakeme usulünden yararlanıp-yararlanmayacağı konusu tartışılması gereken olasılıklardandır.

CMK m. 250 kapsamında olmadığı düşünülen suçla ilgili iddianameyle dava açılması sonrasında, suçun niteliğinin seri muhakemeye tabi olan suçlardan olduğunun anlaşılması durumunda, örneğin, bir ruhsatsız silahın seri muhakeme kapsamında olmayan 6136 s. Kanununun 13/2 kapsamında bir silah olduğu iddiasıyla dava açılması sonrasında silahın aynı kanununun 13/1-3 madde ve fıkraları kapsamında olduğunun ve bu haliyle seri muhakeme usulünün uygulanabileceğinin anlaşıldığı vb. hallerde, başlangıçta soruşturma aşamasında şüpheliye seri muhakeme usulü uygulanması nedeniyle cezasında ½ oranında indirim yapılmamış olması nedeniyle aleyhe bir durum ortaya çıkacaktır. Aynı sorun savcının suçun vasfını bilerek ya da bilmeyerek yanlış saptaması hallerinde seri muhakemenin uygulanmaması hallerinde de görülecektir.

Hakim/mahkemenin bu tür bir belirleme yaptığı hallerde, sanık lehine seri muhakemeyi uygulayabilmesi için CMK m. 250'ye müracaat etmesi mümkün görülmemektedir. Şekil ve yapı olarak belirli bir kalıba oturmuş olan seri muhakeme usulü ancak soruşturma sonrasında ve kovuşturma başlamadan mümkün olacağından ve savcı eksenli bir yapıda olduğundan kanaatimizce hâkimin artık bu usulü uygulayabilmesi mümkün değildir.

Bu konudaki tartışmanın devamı, seri muhakemenin savcı hatası nedeniyle uygulanmadığı hallerde, kovuşturma sırasında bunun farkına varıldığında sanık hakkında hak talebi doğurup doğurmayacağıdır. Kanunlar önünde eşitlik ilkesi gereği, muhakeme süjelerinin hatası sonucu daha ağır bir cezayla karşı karşıya kalmış olan sanıkların, bu hakkının olması gerekmektedir. Ancak bu hak kaybını onarma seri muhakemeyi kovuşturma aşamasında uygulamakla çözülebilecek gibi görünmemektedir. Kanunun hükümlerine ve sistematığıne

aykırı bir şekilde seri muhakemesinin kovuşturmada uygulanması, devamında uygulamada telafisi zor sorunlar yaratacaktır. Diğer yandan, hâkim/mahkemenin bu haksızlığı cezada 1/2 indirim yaparak telafi etmesi de “*asgari sınırın altında ceza tayin edilememesi*” nedeniyle mümkün görünmemektedir.

Basit yargılama usulünün, yaptırımın niteliğine göre uygulanıyor olması nedeniyle, seri muhakeme usulü yerine basit yargılama usulü uygulanarak sorunun çözülmesi de aynı şekilde kanunun sistematığına aykırıdır kanaatindeyiz.

7- Mahkeme Kararı-Görevli Mahkeme;

TCK. m. 250/ (9) hükmüne göre, seri muhakemenin uygulanması kararı nihai olarak mahkeme kararına bağlı bulunmaktadır.

Seri muhakeme usulünde görevli mahkemenin hangisi olduğu madde metninde yer almamaktadır. Basit yargılama usulünde bu usulün uygulanma merci olarak “Asliye Ceza Mahkemesi” belirtilmiştir. Ayrıca, madde metninde, Sulh Ceza Hâkimi denilmediğine ve mahkeme ibaresi yer aldığına göre, görevli mahkemenin 5235 s. “*Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun*”¹³⁶ hükümlerine göre belirlenmesi gerekmektedir. Bu kanunun 11. maddesi, sulh ceza hakiminin ve ağır ceza mahkemelerinin görev alanı dışındaki tüm işlere bakmakla yetkilendirilmiş olmaları nedeniyle, seri muhakemeye tabi suçlar için yasada öngörülen ceza miktarlarının ağır ceza mahkemelerinin sınırlarına girmemesi ve sulh ceza hakiminin görevi alanında sayılamamış olmaları nedeniyle, seri muhakemesi kararlarının onay mahkemesinin “Asliye Ceza Mahkemesi” olduğunu kabul etmemiz hukuka uygun bir değerlendirme şeklinde olacaktır.

8- Mahkemenin Şüpheliyi Dinlemesi;

Cumhuriyet savcısının, seri muhakeme usulünün uygulanmasına ilişkin talep yazısını mahkemeye göndermesi sonrasında, mahkemenin ilk yapacağı işlem, “*müdafii huzurunda şüpheliyi dinlemektir.*” Bu işlem, savcının talep yazısının mahkemeye gelmesi sonrasında

¹³⁶ 5235 S Kanun; Kabul Tarihi: 26/9/2004

Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 7/10/2004 Sayı: 25606

Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt:43, <https://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.Asp?MevzuatKod=1.5.5235&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=5235>, Erişim tarihi 06.12.2019

yapılacak bir işlemdir ve mahkeme ilk olarak, savcılıkça, usulüne uygun şekilde şüpheliye seri muhakeme teklifinin yapılıp-yapılmadığını ve bu teklifin müdafî huzurunda olup-olmadığı konularını inceleyecektir.

Mahkeme bu konuda bir eksiklik olmadığı kanısına varırsa, şüpheli ve müdafîni dinlemek üzere davet etmelidir. Bu dinleme işleminin duruşma açarak mı yoksa istinabe dinlemesi gibi duruşmasız mı yapılacağı konusu madde metninde belirsizdir.

Aynı şekilde, artık duruşma aşaması başladığına göre, kovuşturma evresine geçilmiş olduğu düşünülebilecektir. Kovuşturma aşamasında söz konusu olan ceza muhakemesi kurallarıyla madde metninin arasındaki çelişkiler de hukuki tahlil ve tartışma konusudur.

Mahkemece karar verileceği söylenmiş olduğundan, hâkim işlemlerinden farklı şekilde mahkemenin duruşma açarak bu kararı vermesi gerekecektir kanısındayız. Yönetmelik ve uygulama bu konuyu düzenleyecektir.

Mahkemenin şüpheli ve müdafîni usulüne uygun şekilde çağırması rağmen, şüphelinin mazereti olmaksızın, mahkemeye gelmemesi halinde seri muhakeme usulünden vazgeçmiş sayılacak ve dosya genel hükümlere göre mahkemenin devam etmesi için Cumhuriyet savcılığına iade edilecektir.

9- Karar;

a- Genel Olarak kararın niteliği

CMK m. 250/(9)'a göre mahkeme, konunun seri muhakeme kapsamında olduğu kanaatine varırsa savcının ceza talepnamesini kabul etme kararı verecektir. Eğer, “*seri muhakemeye tabi bir durum olmadığını*” düşünürse, talebi reddederek, genel soruşturmaya göre soruşturmanın sürmesi için talepnameyi ve evrakı geri gönderecektir. Dikkat edildiğinde de görüleceği gibi; madde metni, mahkemenin savcının hukuki hata yapması veya cezayı az veya çok belirlemesi, delillerin yeterli olup-olmaması vs. bir sebeple mahkemeye ret hakkı tanımamıştır.

Düzenleme, mahkemenin talepnameyi reddetmediği takdirde, “*hüküm kuracağını*” belirtmektedir. Bu hükmün, bir mahkeme hükmü niteliğinde bir hüküm mü, yoksa mahkeme hükümleri gücünde olmayan ve (kanun yolu olarak itiraz yolu da öngörülmüş olduğu da düşünüldüğünde) hâkim kararı gibi kabul edilen bir karar niteliğinde mi olduğu konusu

belirsizdir. Bu şekliyle, bu kararların, genel usule göre yürütülen ve kovuşturma sonrasında verilen hükümler gibi hukuki niteliğe sahip olduklarının kabulü, şüpheli/sanık aleyhine hukuka aykırı sonuçlar doğurabilecektir.

Anlaşıldığı kadarıyla, mahkemenin bizzat şüpheli ve müdafini dinlemesi ve bunun sonrasında karar vermesi usulünün getirilmesi, savcı işlemlerine karşı bir hâkim teminatı oluşturabilmek amacını gütmektedir. Zaten, savcıya tanınan yetkilere karşın, seri muhakemenin sonuçlanmasının mahkeme kararına bağlanması ve mahkemenin gerektiğinde ceza kararını reddedebilmesinin, son sözün gene mahkemeye bırakıldığını gösterdiği söylenebilir.

Gerçekten de son sözün mahkemeye ait olup olmadığı konusu tartışılabilir bir konudur. Mahkemenin, ret veya kabul kararlarının sebebinin seri muhakeme uygulanabilecek hallerden olup-olmamayla sınırlı olması ve “*eylemin seri muhakeme kapsamında olduğunun belirlendiği takdirde*” talepte belirtilen yaptırım konusunda hüküm kurmak zorunda olması, aslında, kanunkoyucunun sadece seri muhakemenin şekli koşullarıyla ilgili mahkemeye takdir hakkı tanıdığını göstermektedir.

b- Kabul kararı;

Mahkemenin kabul kararı vermesi halinde, Cumhuriyet savcısının talebinde herhangi bir değişiklik yapmaksızın, talepte belirtilen şekilde hüküm kuracaktır. Burada mahkemenin talepteki cezanın miktarını ve yaptırımların niteliğini değiştirebilme yetkisi bulunmamaktadır. “*Davasız yargılama olmaz*” ve devamındaki “*davayla bağlılık kuralı*”nın bir tür uzantısı niteliğinde olduğunu düşündüğümüz bu hükmün “*iddianameyle bağlılık kuralı*” etkisinde hazırlanmış olması olasılığı vardır.¹³⁷ Mahkemenin, herhangi bir şekilde takdir hakkı kullanmadan, sadece savcının talepteki aynen tekrarlama şeklinde hüküm kurması, mahkemelerin bağımsızlığı vb. çok sayıda ilkeyle çelişkiler yaratabilecek niteliktedir.

Mahkemenin, “*eylemin seri muhakeme kapsamında kaldığı konusunda ret kararı*” verildiği hallerde, “*savcılığa dosyayı göndereceği*” maddede belirtilmiş olmasına karşın, kabul kararı verdiğinde ne yapacağı belirsizdir. Gerçekten de mahkeme hüküm kurmuş olduğu için artık soruşturma dosyası mahkemenin bir dosyası haline gelmiş ve artık soruşturma kapsamı

---

¹³⁷ Davasız yargılama olmaz ilkesi ve bağlantılı haller için Bkz. KAYMAZ Seydi, “Davasız Yargılama Olmaz İlkesinin İhlal Edilmesi ve Sonuçları”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi “Durmuş Tezcan’a Armağan”, Cilt 21, Özel sayı, 2019, İzmir-2019 s. 295-326

dışına çıkmıştır. Artık bir mahkeme hükmü olması nedeniyle hükmün kesinleşmesi sonrasında infaz süreci başlamalıdır. Bu nedenle, dosyanın tekrar savcılığa gönderilmesi doğru olmayacaktır.¹³⁸ Fransız CMK'da 495/7 ve 16. fıkralar arasında belirtilen ayrıntılı düzenlemelerin CMK 250. maddesine de alınarak infaz ve diğer konularda uygulayıcılara yol gösterilmesi iyi olacaktır kanısındayız.

Bu düzenleme, aslında seri muhakemenin mahkeme tarafından kabulüyle hüküm verilmesi halini, ceza muhakemesi hukukumuzda yeni bir "soruşturmaya sona erdiren hal" olarak girdiğini göstermektedir.

c- Ret kararı ve sonuçları;

aa- Genel hükümlere göre soruşturmaya devam etme;

Mahkemenin, eylemin seri muhakeme konusu olmadığı şeklinde bir kanaate varması halinde, Cumhuriyet savcısının taleplerini reddetmesi gerekecektir. Ret kararının birinci sonucu, artık muhakeme de seri muhakeme usulünün değil genel muhakeme kurallarının uygulanmasıdır.

Cumhuriyet savcısının, soruşturma işlemleri sonunda bu usule başvurması asıl olduğundan, savcı bitmiş bir soruşturma olması nedeniyle, artık soruşturmaya sona erecek işlemleri yapabilecektir. Savcı eğer delilleri eksik topladığını, bazı belgeleri istemesi gerektiği veya şüpheliyi yeniden sorgulaması gerektiğini düşünüyorsa, bu eksiklikleri tamamlayarak sonuca gitmelidir.

Cumhuriyet savcısının, ret suretiyle iade edilen soruşturma dosyasında mutlaka kamu davası açma şartı bulunmamaktadır. Savcı, kamu davası açılması şartlarının oluşmadığını düşündüğü durumlarda, "*Kovuşturmayaya Yer Olmadığına Karar (KYOK)*" verebilmelidir. Eğer aksi kanaatte ve kovuşturmanın başlatılması şartları oluştuğu kanaatindeyse "İddianame"yle kamu davası açacaktır.

---

¹³⁸ "Bu yasal düzenlemenin metnine göre, dosyanın iadesi ancak yöntem unsuru ile ilgili olabilir. Örneğin; eylem seri yargılama yöntemi kapsamında ise, cezanın hatalı belirlendiğine, esasa veya başka bir nedene dayalı olarak dosya iade edilemeyecektir." ÇALIŞKAN Suat, "Seri Muhakeme Usulü", https://www.hukukihaber.net/seri-muhakeme-usulu-makale_7129.html, Erişim tarihi, 02.12.2019, Çevrimiçi

bb- Delil olarak kullanamama;

Ret kararının ikinci ve önemli bir sonucu CMK'nun 250. maddesinin (10). fıkrasında getirilmiştir. Bu fıkra hükmüne göre; *“seri muhakeme usulünün herhangi bir sebeple tamamlanamaması veya soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesi hâllerinde, şüphelinin seri muhakeme usulünü kabul ettiğine ilişkin beyanları ile bu usulün uygulanmasına dair diğer belgeler, takip eden soruşturma ve kovuşturma işlemlerinde delil olarak kullanılamayacaktır.”*

Seri muhakemede itiraf ve suçu kabul baskısı altında olan ve bahsettiğimiz pek çok adil yargılanma ilkesi kapsamındaki hakları ihlal edilen şüphelinin, bir şekilde seri muhakemenin sonuca ulaşamadığı durumlarda, seri muhakeme usulü sırasında verdiği beyanlarından ve bu sırada elde edilen delillerden sorumlu sayılmaması doğru bir düzenlemedir. Madde metnindeki *“takip eden soruşturma ve kovuşturma işlemleri”* ibaresiyle kastedilen, seri muhakeme usulünün söz konusu olduğu eyleme ilişkin olan soruşturma ve kovuşturma işlemleridir.

Bu madde metnini düzenlemesi olumu ancak eksik bir düzenleme olmuştur. Çünkü seri muhakeme sırasında dosyaya girmiş ikrar ve *“nemo tenetur”* ilkesine aykırı yolla elde edilmiş delil ve belgeler dosyada durduğu sürece, hâkimin takdirini etkileme gücünü taşıyacağından bir tür kanaat oluşturucu etkisi olacaktır. Madde metninde; *“bu tür beyan ve belgelerin imha edilerek dosya içeriğinden çıkarılması* konusunda hüküm olması bu sorunu çözebilecekken bu tür bir hüküm konulmaması eksiklik olmuştur kanaatindeyiz.

10- Mahkeme Kararına İtiraz;

Seri muhakeme usulünde kanunyolu olarak *“itiraz”* yolu öngörülmüştür. Bu hüküm kanunkoyucunun seri muhakeme konusunda verilen kararların hâkim kararı niteliğinde olduğunu göstermesinin yanında, kanunyolları işlemlerini de hızlı bir usule tabi tutmak istediğini göstermektedir.

CMK m. 250/ (14)'e göre; bu maddenin 9. maddesi gereği savcının talebinin kabulüne karar vererek mahkemece kurulan hükme karşı itiraz edilebilecektir. Bu fıkroda itirazı kimlerin yapabileceği ayrı-ayrı belirtilmediğinden, genel itiraz kurallarına göre, şüpheli, müdafii, Cumhuriyet savcısı ve suç mağdur ve şikayetçilerinin itiraz hakları bulunduğunu kabul etmemiz gerekmektedir.

IV- BASİT YARGILAMA USULÜ;

7188 s. Kanunla ceza muhakemesi hukukumuzda getirilmiş olan diğerk bir alternatif çözüm usulü ise “Basit Yargılama Usulüdür”. Basit yargılama usulü 7188 s. Kanun’un 24 ve 25. maddeleriyle CMK’nun Mülga 251 ve 252. maddelerinde değışiklik yapılması suretiyle düzenlenmiş bulunmaktadır.

A- Basit Yargılama Usulünün Genel Nitelikleri;

Basit yargılama usulü de sulh ceza hakiminin ceza kararnamesi karakterinde bir düzenleme olarak asliye ceza mahkemelerinin görev alanında olup, kanundaki tanımında, para cezası veya iki yıla kadar hapis cezası yaptırımını öngörülen suçlar için kabul edilmiş bir yol olarak karşımıza çıkmaktadır.

Basit yargılama, niteliğı gereğı, kovuşturma evresine özgü bir alternatif çözüm yoludur. Bu usulle, kovuşturmalarda hızlılık sağlanarak, asliye ceza mahkemelerindeki kovuşturmaların hızlandırılıp, iş yükünün azaltılması amaçlanmaktadır.

Bu usulün ceza hukukunda, ceza vermektan kaçınma eğilimi başlığı altında değerlendirilebileceğı iddia edilmektedir.¹³⁹

Seri muhakeme usulünde, suçların niteliğine göre belirleme yapan kanunkoyucu, basit yargılamaya konu uyuşmazlıkların belirlenmesinde kanunda öngörülen yaptırımın türü ve miktarını esas almıştır.

B- Basit Yargılama Usulünün Uygulanamayacağı Haller;

Seri muhakeme usulünde olduğu gibi, basit yargılamada da uygulama, sanığın kabulü üzerinde kurulmuştur. Bu nedenle de seri muhakemede kabul edilmiş haliyle, basit yargılamada da irade serbestliğı kısıtlı kişilerle ilgili olarak bu usulün uygulanamayacağı hükmü getirilmiş bulunmaktadır. CMK m. 251/ (7) hükmüne göre, basit yargılama usulü yaşı küçük, akıl hastası ve sağır dilsizler hakkında uygulanamayacaktır.

Kanunkoyucu, bir başka uygulanamayacak hal olarak; “*soruşturma ve kovuşturması izne ya da talebe bağı olanların kovuşturmalarının da basit yargılama usulüyle yapılamayacağını*” düzenlemektedir. Bu konuda, kanun koyucunun izin veya talebe bağı

---

¹³⁹ DEMİRTAŞ, s. 511

hallerde, neden bu usulü uygulamak istemediği bizce anlaşılammıştır. Burada kanunkoyucuyu bu yöne iten temel sebebin, bu tür kovuşturmaların görece olarak daha önemli olduğu düşüncesi olabileceği kanısındayız.

Kanunkoyucu son olarak; başka bir (kapsama girmeyen suçla) birlikte işlenen suçların kovuşturmalarının da bu usulle yapılamayacağını belirtmektedir. Sekizinci fıkrayla getirilen bu hüküm, ceza muhakemesi açısından, ceza muhakemesinin işleyiş şekli ve yapısı gereği, son derece doğru ve olağan bir hükümdür. Gerçekten de “kovuşturmanın bütünlüğü” ilkesinin sağlanabilmesi için, kapsam dışındaki bir suçla birlikte olan basit yargılama usulüne tabi suçun, kovuşturmasının da genel hükümlere göre diğer suçların kovuşturmalarıyla birlikte yapılması daha uygun olacaktır.

C- Şartları;

Basit yargılama usulünün uygulanabilmesi için, kanunkoyucu birtakım şartlar getirmiş bulunmaktadır.

1- “Asliye Ceza Mahkemesi”nin görev alanına giren bir kovuşturma söz konusu olmalıdır;

CMK m. 251 maddesi düzenlemesi, “*asliye ceza mahkemesince bu usulün uygulanacağını*” belirtmektedir. Asliye ceza mahkemeleri, 5235 s. Kanun’un 11. maddesi hükmü uyarınca sulh ceza hakimlerinin ve ağır ceza mahkemelerinin görev alanına girmeyen işlere bakmakla görevlendirilmişlerdir. Aynı Kanun’un 10. maddesinde düzenlenen sulh ceza hakimlikleri; “*kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, yürütülen soruşturmalarda hâkim tarafından verilmesi gerekli kararları almak, işleri yapmak ve bunlara karşı yapılan itirazları incelemek amacıyla sulh ceza hâkimliği kurularak*” faaliyet göstermektedirler. Ağır ceza mahkemelerinin görev alanını belirleyen 12. madde ise; “*kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanununda yer alan yağma (m. 148), irtikâp (m. 250/1 ve 2), resmî belgede sahtecilik (m. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflâs (m. 161) suçları, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç) ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla*” görevlidirler.

5235 s. Kanun hükümleri karşısında basit yargılama usulleri asliye ceza mahkemelerinin bakmakta olduğu ve diğer mahkemelerin görevleri alanına girmeyen 10 yıla kadar hapis gerektiren suçların kovuşturmalarına bakmakta olduğu hallere ilişkin olacaktır.

2- Kovuşturmaya konu suçun cezası para cezası veya iki yıla kadar hapis cezası olmalıdır;

CMK m. 251/ (1) madde ve fıkrası basit yargılama usulünü “kanunda yaptırım olarak para cezası veya iki yıla kadar hapis cezası” olan suçlara özgülemiş durumdadır. Bu şart, basit yargılama usulünde kanunkoyucunun cezayı ölçüt alan anlayışının sonucudur.

3- İddianamenin kabulü yapılmış ve kovuşturma başlamış olmalıdır;

Basit yargılama usulünün uygulanabilmesi için, öncelikle iddianamenin kabulü yapılmış ve usulüne göre başlamış bir kovuşturma mevcut olmalıdır. Asliye ceza mahkemesi iddianameyi kabul etmediği hallerde, doğrudan basit yargılama usulünün uygulanmasına karar veremez.

4- Asliye ceza mahkemesi hâkimi basit yargılama usulünün uygulanması konusunda karar vermiş olmalıdır;

Daha önceki anlatımlarımızda da belirttiğimiz gibi, seri muhakemeden farklı şekilde, basit yargılama usulünde mahkemeye takdir imkânı tanınmıştır. Mahkeme, basit yargılama usulünü uygulayıp uygulamama konusunda bir karar vermeli ve bunu iddianamenin kabulü kararından sonraki hazırlık (tensip) duruşması aşamasında yapmalıdır.

Mahkeme bu kararı verirken, öncelikle kovuşturma konusu suçun yaptırımının basit muhakeme uygulanabilmesi kapsamında olup-olmadığını araştırmalı, bu kapsamda olduğunu belirlemesi halinde ise kovuşturmanın genel yollarla sürdürülmesinde kamu ve sanığın menfaatinin olup-olmadığı konusunda bir kanaate sahip olmalıdır.

Mahkemenin basit yargılama usulünü kabul etmiş olması ileriki aşamalarda mahkemeyi bağlamamaktadır. CMK m. 251’in (6). fıkrası hükmüne göre, “*asliye ceza mahkemesi, basit yargılama usulünü uygulamaya başladığı kovuşturmanın her aşamasında, istediği ve gerekli gördüğü takdirde, basit yargılama usulünden vazgeçerek normal kovuşturma yoluyla duruşma açarak muhakemeyi sonuçlandırma yoluna gidebilir.*” Bu maddenin uygulamada keyfilik

yaratıp-yaratmayacağı konusu belirsizdir. Mahkemenin önce bu yola girip, bu yola güvenerek kabule yönelik sanığın beyanını aldıktan sonra, genel usullere göre duruşma açarak kovuşturmaya devam etmesi, sanık aleyhine sonuç doğurabilecektir. Mahkemenin bu yetkisinin sanık aleyhine sonuç doğurmayacak hallere özgülmesi daha doğru olacaktır kanısındayız.

Mahkemenin karar vermesi aşamasında, mahkeme yanındaki Cumhuriyet savcısından bu konuya ilişkin mütalaa(görüş) alma konusunda bir zorunluluğu bulunup-bulunmadığı konusu madde metninde yer almamaktadır. Mahkemenin beyanları aldıktan ve süre dolduktan sonra, ceza hükmü kurarken, özellikle Cumhuriyet savcısından görüş almayacağı konusunda (3). fıkrada bir düzenleme yapılmış olması, basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verme aşamasında da savcıdan görüş alınmaması gerektiği gibi bir sonuca götürebilmektedir. Bu yaklaşım genel mantığı itibarıyla doğru da sayılabilir.

Ancak, bir süredir savcı sayısının yetersizliği nedeniyle, savcılar olmadan yürütülmekte olan asliye ceza mahkemeleri kovuşturmalarının, (yeniden savcılar katılımıyla yapılması konusundaki düzenlemelerle de uyumlu şekilde) basit yargılama konusundaki takdir haklarının kullandıkları sırada, asliye ceza mahkemesi hakiminin, savcının da görüşünü almasının uygun olacağı kanısındayız. Basit yargılama usulüne karar vermeye, bu usul uygulanırken hüküm kurmanın farklı olduğu düşüncemiz ve Cumhuriyet savcılarının açtıkları davaları takip ve katılımlarının engellenmemesi gerektiği konularındaki anlayışımız bizi bu kanaate sürüklemektedir.

Mahkeme eğer kovuşturmanın genel yollarla yapılması konusunda bir takdire ulaşmışsa, bu durumda genel hükümlere göre duruşmaya devam ederek hüküm kuracaktır.

D- Basit Yargılamanın Uygulanması Usulü;

1- Taraflardan beyanda bulunmalarının, ilgililerden bilgi ve belgelerin istenmesi;

Asliye ceza mahkemesi hakiminin, basit yargılama usulünü uygulamaya karar vermesi halinde, ilk yapması gereken, “*iddianameyi sanık, mağdur ve müştekiye tebliğ etmek*” olacaktır. Mahkeme, (diğer olağan tebligatlardan farklı şekilde) taraflara yapacağı bu tebligatta, “*kovuşturmanın icrasında basit yargılama usulünün uygulanacağını ve onbeş gün içinde savunma ve beyanlarını bildirmelerini isteyecek, hükmün duruşma yapılmaksızın verileceğini özellikle tebligatta bildirecektir.*”

Asliye ceza muhakemesi hâkimi, kovuşturmayı hızlı bitirmek ama aynı zamanda da doğru bir kanaatle bitirmek zorundadır. Bu nedenle CMK m. 251 düzenlemesinde; bu tebligatın yapılmasıyla eşzamanlı olarak, mahkemece kovuşturmayla ilgili toplanması gereken belgeleri ilgili kurum ve kuruluşlardan isteyecektir.

Hâkimin maddi gerçekle ilgili olan diğer delilleri de araştırıp araştıramayacağı, tanık dinleyip dinleyemeyeceği ve keşif ve bilirkişi işlemlerinin yapılıp-yapılmaması konuları madde metninde belirtilmemektedir. Madde metnindeki “*ilgili kurum ve kuruluşlardan bilgi isteme*” ifadesiyle kastedilenin “*delil araştırma işlemi olup-olmadığı*” belirsizdir. Mevcut haliyle, sadece ilgili belgelerin istenip, diğer konularla ilgili bir araştırma zorunluluğu getirilmemesi, kovuşturmanın hızlı yürütülebilmesi için yapılmış bir düzenleme gibi görünmektedir.

2- Hüküm Kurulması;

Mahkeme, beyanları aldıktan veya bu konuda verilen süreler dolduktan sonra, duruşma yapmaksızın ve Cumhuriyet savcısının görüşünü almaksızın, CMK’nun 223. maddesinde belirtilen kararlardan birisine hüküm kuracaktır.

Maddede, hâkimin kuracağı kararlar sadece mahkûmiyet olarak sınırlandırılmamakta ve CMK m. 223’e atıf yapılmak suretiyle bu madde kapsamında belirtilen tüm kararlara hâkimin hüküm kurabileceği belirtilmektedir. CMK. 223. maddesi duruşma sonrası kurulacak hükümlerle ilgili ayrıntılı düzenlemeler içermektedir. Bu maddeye göre; “*beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararları*” hüküm sayılmaktadır. Mahkeme basit yargılama usulü sonrasında bunlardan herhangi birine hüküm kurabilecektir.

Mahkemenin mahkûmiyet hükmü kurma yoluna gitmesi halinde, kuracağı hüküm TCK. nun 61. maddesini dikkate alarak kuracağı belirtilmektedir. Seri muhakeme usulünde sadece TCK m. 61/1 madde ve fıkrası hükmünün dikkate alınacağını söyleyen kanunkoyucu, basit yargılama usulünde ceza tayininde tüm halleri dikkate alan 61. maddenin tamamı göz önünde bulundurularak hüküm kurulacağını belirtmektedir.¹⁴⁰ Hâkim mahkûmiyet hükmü söz konusu

---

¹⁴⁰5237 s. TCK; MADDE 61

(1) Hakim, somut olayda;

a) Suçun işleniş biçimini

b) Suçun işlenmesinde kullanılan araçları,

c) Suçun işlendiği zaman ve yeri,

d) Suçun konusunun önem ve değerini,

olduğunda, nihai karar verircesine tüm yönleriyle değerlendirme yapıp 61. maddenin tüm hükümlerini göz önünde bulundurarak, “normal bir kovuşturma sonunda karar veriyormuş gibi” hüküm kuracaktır.

Hâkim mahkûmiyet hükmünü kurarken, temel ceza ve yaptırım türlerini belirledikten sonra, ¼ oranında indirim yapmak suretiyle nihai cezayı belirleyecektir. Bu belirlediği nihai cezaya, kanundan doğan sonuçları ve tüm lehe hükümleri ayrıca uygulayacaktır.

Hükümde, verilen karara karşı itiraz usulü ile itirazın sonuçlarının yer alması gereklidir. Hükümün, itiraz üzerine CMK m. 252 hükümlerine göre gelişecek aşamalarla ilgili de bilgilendirme yapmasında fayda bulunmaktadır.

Maddenin 4. fıkrası, hâkime; “koşullarının oluşması durumunda, sanığa hükmedilen kısa süreli cezaları kısa süreli cezalara özgü yaptırımlara çevrilmesine, hapis cezasının ertelenmesine veya uygulanmasına da karar verebilme” olanağı getirmektedir.

---

e) Meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını,

f) Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını,

g) Failin güttüğü amaç ve saiki,

Göz önünde bulundurarak, işlenen suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirler.

(2) Suçun olası kastla ya da bilinçli taksirle işlenmesi nedeniyle indirim veya artırım, birinci fıkra hükmüne göre belirlenen ceza üzerinden yapılır.

(3) Birinci fıkrada belirtilen hususların suçun unsurunu oluşturduğu hallerde, bunlar temel cezanın belirlenmesinde ayrıca göz önünde bulundurulmaz.

(4) Bir suçun temel şekline nazaran daha ağır veya daha az cezayı gerektiren birden fazla nitelikli hallerin gerçekleşmesi durumunda; temel cezada önce artırma sonra indirim yapılır.

(5) Yukarıdaki fıkralara göre belirlenen ceza üzerinden sırasıyla teşebbüs, iştirak, zincirleme suç, haksız tahrik, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ve cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebeplerle ilişkin hükümler ile takdiri indirim nedenleri uygulanarak sonuç ceza belirlenir.

(6) Hapis cezasının süresi gün, ay ve yıl hesabıyla belirlenir. Bir gün, yirmidört saat; bir ay, otuz gündür. Yıl, resmi takvime göre hesap edilir. Hapis cezası için bir günün, adli para cezası için bir Türk Lirasının artakalanı hesaba katılmaz ve bu cezalar infaz edilmez.

(7) (Ek: 29/6/2005 – 5377/7 md.) Süreli hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı bu madde hükümlerine göre belirlenen sonuç ceza, otuz yıldan fazla olamaz.

(8) (Ek: 29/6/2005 – 5377/7 md.) Adli para cezası hesaplanırken, bu madde hükmüne göre cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesine yönelik artırma ve indirimler, gün üzerinden yapılır. Adli para cezası, belirlenen sonuç gün ile kişinin bir gün karşılığı ödeyebileceği miktarın çarpılması suretiyle bulunur.

(9) (Ek: 6/12/2006 – 5560/1 md.) Adli para cezasının seçimlik ceza olarak öngörüldüğü suçlarda bu cezaya ilişkin gün biriminin alt sınırı, o suç tanımındaki hapis cezasının alt sınırından az; üst sınırı da, hapis cezasının üst sınırından fazla olamaz.

(10) Kanunda açıkça yazılmış olmadıkça cezalar ne artırılabilir, ne eksiltilebilir, ne de değiştirilebilir.

Aynı fıkırada, sanığa tayin edilen cezada “Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması”na hüküm kurulabileceği belirtilmekte, bu usulün ancak sanığın yazılı olarak karşı çıkması halinde uygulanamayacağı belirtilmektedir. “ *HAGB uygulanmamasının, sanığın yazılı şekilde karşı çıkması halinde mümkün olacağıının*” madde metninde yer alması ilginç bir hüküm niteliğindedir. Bu hükümden, kanunkoyucunun basit yargılama usulünde asıl olanın HAGB olduğunu, HAGB uygulanmaması için özellikle sanığın yazılı olarak karşı çıkması gerektiğini düşündüğü sonucu çıkmaktadır. Bu düzenleme şekli, kanunkoyucunun, Hâkimi, HAGB vermeye zorlamaya dönük bir amaç taşıyabileceği gibi bir izlenim yaratmaktadır.

3- Basit Yargılama Usulünde Kurulan Hükme İtiraz;

CMK m. 251/(1) basit yargılama usulüyle verilmiş kararlara karşı “itiraz” kanun yolunu düzenlemiştir. Madde metninde süre belirtilmediği için, CMK m. 268/(1) madde ve fıkrasında söz konusu olan 7 günlük itiraz süresi burada söz konusudur.

İtiraz edecekler de madde metninde gösterilmediği için, sanık, müdafii, mağdur, müşteki, Cumhuriyet savcısının itiraz edebileceklerinin kabulü gerekmektedir. Cumhuriyet savcısına itiraz edebilmesi için hüküm fıkrasının tebliği konusunda herhangi bir hüküm 251 ve 252. maddelerde yer almamaktadır. Bu konunun yönetmelikle düzenleneceği kanaatindeyiz.

Tarafların yukarıda belirttiğimiz itiraz yolu için genel olarak kanunda düzenlenmiş olan 7 gün içinde itiraz etmemeleri veya mahkemenin duruşma davetine karşın duruşmaya gelmemeleri ya da duruşma öncesinde itirazdan vazgeçmeleri halinde duruşma yapılmaksızın karar kesinleşecektir. Tarafların duruşmaya gelmemeleri 2. fıkraya göre “itirazdan vazgeçme” olarak kabul edilmiştir.

İtirazın süre geçtikten sonra veya “kanun yoluna başvuru hakkı bulunmayan kişi tarafından yapıldığı”nın mahkemece anlaşıldığı veya bu kanaatin hükmü veren mahkemede oluştuğu hallerde mahkeme bu konuda herhangi bir hüküm kurmayarak, gerekli inceleme ve karar için itirazı bir üst mercie gönderecektir. Burada kastedilen bir üst merci CMK.m. 268/(2) ve (3)-c’ye göre “Yargı Çevresinde Buldukları Ağır Ceza Mahkemesi”dir.¹⁴¹ Merci sadece

¹⁴¹ 5271 s. CMK. 263;

(2) Kararına itiraz edilen hâkim veya mahkeme, itirazı yerinde görürse kararını düzeltir; yerinde görmezse en çok üç gün içinde, itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderir.

(3) İtirazı incelemeye yetkili merciler aşağıda gösterilmiştir:

c) Asliye ceza mahkemesi hâkimi tarafından verilen kararlara yapılacak itirazların incelenmesi, yargı çevresinde buldukları ağır ceza mahkemesine ve bu mahkeme ile başkanı tarafından verilen kararlar

itirazın itiraza yetkili kişi tarafından yapılıp-yapılmadığı ve süresinde olup-olmadığı konularında incelemesini yaparak karar verecek ve dosyayı asliye ceza mahkemesine karar sonrası iade edecektir. İtirazın süresinde yapıldığı veya yetkili kişi tarafından yapıldığına ilişkin karar üzerine, asliye ceza mahkemesi duruşma açarak, genel hükümlere göre karar kurma sürecini işletmek zorundadır.

Asliye ceza mahkemesinin basit yargılama usulüyle verdiği karara itiraz edilmesi sonrasında, hükmü veren mahkeme, duruşma açarak genel hükümlere göre yargılamayı sürdürecektir. (2. fıkra) Mahkeme, duruşma açması sonrasında tarafları duruşmaya çağırarak ve tarafları dinledikten sonra CMK m. 223 gereğince hüküm kuracaktır. Taraflar gelmese de 252. maddenin ikinci fıkrası gereğince tarafların yokluklarında hüküm kurulabilecektir. Bu konunun itiraz üzerine açılacak duruşma davetiyesinde açıkça yazılması zorunluluğu madde metninde yer almaktadır. Bu konularla ilgili olarak hazırlanacak yönetmelikte formlar halinde bu tebligatların içerikleri belirlenecektir. Halen Adalet Bakanlığınca bu konuda bir hazırlık yapılmış olduğu da bilinmektedir.

Mahkemenin itiraz sonrasında duruşmayı da yaparak verdiği karar, yeni bir hüküm olarak sayılmaktadır. Kanunkoyucu, itiraz halinde mahkemeyi önceki kararını vermek konusunda kısıtlamamakta serbest bırakmaktadır. Mahkeme, itiraz sonrasında, önceden verdiği cezadan daha ağır veya daha hafif bir ceza veya daha farklı bir yaptırım düzenlemesi şeklinde hüküm kurabilir.

CMK 252. maddenin (3). fıkrası, “*sanığın itiraz etmediği hallerde, daha önceden 251. maddenin üçüncü fıkrası uyarınca sanığın cezasında yapılan indirimin geri alınamayacağı*” belirtmektedir.

CMK m. 252/(4) hükmüne göre; itiraz üzerine asliye ceza mahkemesinin sanık hakkında lehe hüküm kurması ve aynı olayla ilgili olarak itiraz etmemiş sanıkların da bulunuyor olması durumunda, eğer lehe hükmün diğer sanıklara da uygulanma olanağı varsa, itiraz etmemiş olan sanıklar da itiraz etmişlermiş gibi lehe verilen karardan yararlanabileceklerdir. Bu hükümle belirtilen kanunyollarının “*genişleme etkisidir*”. Olayda birden fazla sanığın olduğu ve birisine uygulanan lehe hükmün diğerinin lehine de uygulanması olanağı varsa, hüküm kanunyoluna

---

hakkındaki itirazların incelenmesi, o yerde ağır ceza mahkemesinin birden çok dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye; son numaralı daire için birinci daireye; o yerde ağır ceza mahkemesinin tek dairesi varsa, en yakın ağır ceza mahkemesine aittir.

gitmeyen sanıklara da sirayet edecek ve hükmün etkisi genişleyecektir. Bu hükmün kabulü ceza muhakemesindeki kanunyolları genel öğretisiyle de uyumlu olmuştur.

CMK m. 252/ (5) asliye ceza mahkemesinin, itiraz üzerine, yeniden duruşma açarak vermiş olduğu hükümle ilgili olarak, genel hükümlere göre kanun yoluna başvurulabileceğini hüküm altına almaktadır. CMK'nun 272/ (1) madde ve fıkrasının “*ilk derece mahkemelerinden verilen hükümlere karşı istinaf yoluna başvurulabilir*” hükmü gereğince, asliye ceza mahkemesince duruşma açılarak itiraz üzerine verilen ikinci kararlara karşı istinaf yoluna gidilebilecek, (7188 s. Kanun 29. maddesiyle değişik) CMK m. 286. madde kapsamında kaldığı takdirde temyiz aşaması da söz konusu olabilecektir.

SONUC:

Ceza muhakemesinde suç olmaktan çıkarma akımıyla başlayan süreç, ceza muhakemesinin her olayda kovuşturma yoluna başvurulmadan da muhakemeden elde edilmek istenen sonuçların alınabilmesi düşüncesiyle getirilen alternatif çözüm usulleriyle gelişerek sürmektedir.

Özellikle 5271 s. CMK ile getirilen bir takım “uzlaştırma”, “kamu davasının ertelenmesi”, “hükmün açıklanmasının geri bırakılması” gibi alternatif yollara yenileri eklenmekte, kanunkoyucu “kamu davasının mecburiliği” kuralını yumuşatarak ceza muhakemesi işlemlerinin daha hızlı, çabuk ve masrafsız sürdürülebilmesi ve ikincillik ilkesinin hayata geçirilebilmesi, bu suretle maslahata uygunluk ilkesindeki takdirilik sınırlarının genişlemesi konusunda kararlı bir şekilde düzenlemeler yapmaktadır.

Devlet, adli sistem içerisinde, birtakım yeni kurum ve kuruluşlar, yapılar kurarak bu gelişmeye katkıda bulunmakta ve sistemsel dönüşümün yöneticiliğini yapmaktadır. Bu amaçla Adalet Bakanlığı bünyesinde kurulan “Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı” uzlaştırma başta olmak üzere yeni gelişmelerin öncülüğünü yapmaktadır. Bu birimlerin yaptığı çalışmalara ve kanun koyucuya yön göstermeleri sonrasında, ceza muhakemesi hukukumuzda 7188 s. Kanunla CMK m. 250,251 ve 252. maddelerde yapılan düzenlemelerle “seri muhakeme” ve “basit yargılama” usulleri getirilmiştir.

Seri muhakeme, soruşturma aşamasında savcıya, şüpheliyle yaptığı anlaşma sonrasında, ceza kararname benzeri bir ceza teklifi hazırlaması ve bunun hâkime onaylatılması sürecini, basit yargılama ise hâkimi iddianamenin kabulü sonrasında sanığın kabulü halinde duruşma

aşamasına geçmeden önce yaptığı ceza teklifini sanığın kabul etmesiyle muhakemeye son vermesini ifade etmektedir.

Her iki usulün hukuk sistemine katılmış olması yerinde ve isabetli olmuştur. Ülkemizde pek çok hukuki sorunun kısa zamanda çözülmesi olanağı bulunmasına karşın, kamu davasının mecburiliği kuralının katı uygulanması ve savcıya tanınan takdirilik ilkesinin sınırının sadece kamu davasının açılmasına yeter delil noktasında kalmış olmasının etkisiyle, savcılar pek çok basit suçlarda kamu davası açmak zorunda kalmakta, kovuşturmanın mecburiliği kuralı nedeniyle de hakimler açılan davaları geleneksel muhakeme usullerine göre sonuçlandırmak zorunda kalmaktaydılar. Mülga 1412 s. CMUK' nun 344. maddesinde yer alan “*şahsi dava yoluyla takip edilen suçlarda cumhuriyet savcısının kamu menfaati görmediği olaylarda takipsizlik kararı verebilme yetkisinin*” CMK ile getirilmemesi, Cumhuriyet savcılarının kamu menfaati olmayan olaylarda da şikâyete bağlı suçlarda dava açma zorunluluğu getirmiş, bu da ceza muhakemesi sistemimizi ağır iş yüküyle karşı karşıya bırakmıştır.

Bu noktada, “uzlaştırma” usulü, süreç içinde tüm çabalara karşın iş yükünün azalması konusunda etkili bir sonuç yaratamamıştır. Son düzenlemelerle, iş yükünü azaltma etkisinin oluşabilme olasılığı bulunmaktadır.

CMK m. 158/(6) hükmüyle getirilen “*Soruşturmaya Yer Olmadığı Kararı*” verme yetkisinin savcılara tanınmış olması, nispeten şartları oluşan olaylarda iş yükünü azaltma etkisi yaratabilecekse de nihai bir asıl çözüm noktasında “*seri muhakeme*” ve “*basit yargılama*” usullerinin daha etkili olacağı kanaatindeyiz.

Bu usullere giren hallerde kurulan hükümlerin tekerrüre esas olup-olmayacağı belirsizdir. Tekerrür uygulanmaması halinde özellikle seri muhakeme usulüne giren suçlarda caydırıcılığın ortadan kalkacağı endişemiz bulunmaktadır.

Seri muhakeme ve basit yargılama konusundaki düzenlemelerin örnek olarak alındığı Fransız ceza muhakemesi hukuku uygulamasında, Fransız CMK'da yer alan ve bu usullerin uygulanmasında gerekli olduğunu düşündüğümüz bir takım ek hükümlerin, kanunkoyucu tarafından, CMK m. 250, 251 ve 253'e ithal edilmemiş olması bizce bir eksiklik olarak görünmektedir. İleriki aşamalarda, ülkemiz şartları ve uygulamanın alacağı şekilde birlikte bir takım yasal düzenlemelerin ileride yapılacağı olasılığı yüksektir.

Göreceli olarak, hukukumuzda seri muhakeme ve basit yargılamaya konu suçlar diğer benzer ülke uygulamalarına göre daha dar alanlı belirlenmiştir. Birtakım ülkelerde, 5, 7 yıla

kadar olan ceza gerektiren suçlarda öngörölmüş olan bu usullerde, bizim ölkemizde basit yargılamada belirlenen iki yıllık sınırlar az gibi görönmektedir. Uygulamada başarı sağlandığı ve kamusal kabuller bu yönde olduğu takdirde, bu ceza sınırlarının ve bu usullerin uygulanacağı suçların çeşitlerinin gittikçe artacağı kanısındayız.

Almanya, İtalya ve Fransa örneklerinde olduğu gibi, özellikle para cezası gerektiren suçlar veya trafik suçlarında, bu usullerin uygulanmasının faydalı sonuçlar doğurabileceği, halen hapis cezası yaptırımı öngörölmüş olan birtakım suçların yaptırımlarının para cezalarına çevrilerek bu usullerin etkisinin artırılabilceğine inanmaktayız.

KAYNAKÇA;

ALDEMİR Hüsnü, "Ceza Yargılamasında Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri- CMK. 250-251-252", Adalet Yayınevi, Kasım-2019

AVCI Mustafa, "Osmanlı Ceza Muhakemesinde Sulh (Uzlaştırma)," Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, sayı 25/1, Ağustos-2017, s. 11-71, <https://doi.org/10.15337/suhfd.322392> , Erişim tarihi, 12.12.2019

AYGÜN EŞİTLİ, Ezgi, "Kısa süreli hapis cezası ve kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar". Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, sayı 65/1, Mart 2016, s. 63-100, https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000001806, Erişim tarihi, 11.11.2019

ATAÇ Asiye Selcen, "Alman Ceza Hukuk Sisteminde Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri", "Ceza Muhakemesi Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri Sempozyumu-18-20 Mayıs 2017", Adalet Bakanlığı Alternatif Çözümler daire Başkanlığı Yayını, 2018, s. 13-28

BALO Yusuf Yılmaz, "Çocuk Ceza Hukuku", 2. Bası, Seçkin Yayınevi, Temmuz-2015

BALO Yusuf Solmaz, ÇETİNTÜRK Ekrem, "Amerika Birleşik Devletleri Ceza Hukuku Uygulamasında Savcı-Sanık Pazarlığı ve Türkiye’de Uygulanabilirliği". Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, sayı 17/2, Ocak 2013, s.1243-1292

BAYRAKTAR Köksal, "Ceza Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma Akımı", Journal of Istanbul University Law Faculty, sayı, 50/1-4, Temmuz 2011, s. 197-212, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhfm/issue/9074/113195>, Erişim tarihi; 15.10.2019

CEYLAN ŞAHİN Şule, "Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Alternatif Uyuşmazlık Çözümü", XII Levha Yayınları, Ağustos-2009

“Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırıcı Eğitim Kitabı”, Adalet Bakanlığı Alternatif Çözümler daire Başkanlığı Yayını, Ocak-2018

ÇALIŞKAN Suat, “Seri Muhakeme Usulü”, <https://www.hukukihaber.net/seri-muhakeme-usulu-makale,7129.html>, Erişim tarihi, 02.12.2019, Çevrimiçi

DEMİRBAŞ Timur, “Soruşturma Evresinde Şüphelinin İfadesinin Alınması”, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Nisan-2018

DEMİRTAŞ, “Türk Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma ve Ceza Vermekten Kaçınma Eğilimi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi “Durmuş Tezcan’a Armağan”, Cilt 21, Özel sayı, 2019, İzmir-2019, s.491-515

DÖNMEZER Sulhi, ERMAN Sahir, “Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Cilt II”, Fakülteler Matbaası, 9. Baskı İstanbul

DİLBEROĞLU Vedat, “Cezalar ve Güvenlik Tedbirlerinin Amacı ve Niteliği (*The Purpose And Natures Of The Penal And Security Measures*)” “Ankara Ün. Hukuk Fak. Dergisi”, 65 (4) 2016: s. 1521-1524

ENGSTROM John, “ABD’de Suç İkrarında Bulunma Usulü”, Sunum, Yayınlanmamış

EREM, “TCK’da Emniyet Tedbirleri” AÜHFİM, 1943, s. 353,

FERRİ Enrico, “Cezalar ve Emniyet Tedbirleri”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 1, Ocak 1959

GÖLCÜKLÜ, Feyyaz. "Ceza Muhakemeleri Usul Hukukunda Yeni Temayüller 1957 Fransız Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, sayı 15/02, Şubat 1960

HAFIZOĞULLARI Zeki, ÖZEN Muharrem, “Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler”, 4. Baskı, Eylül-2011, U-S-A- Yayıncılık

İÇEL Kayıhan, Feridun YENİSEY: “Ceza Kanunları”, 10. Baskı, İstanbul Beta Yayınları, 1999

İNCEOĞLU Asuman AYTEKİN, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Kararları Işığında Güvenlik Tedbirlerini Düzenleyen Normların Zaman Bakımından Uygulanması (*Temporal Application of Norms on Security Measures in the Light of Decisions of the European Court of Human Rights*), Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, 2013, s.1127-1155, <http://hdl.handle.net/11424/2250>, Erişim Tarihi; 29.08.2019, Çevrimiçi,

KARSAI Krizstina, “Avrupa Ceza Hukukunda Ultima Ratio ve Katmanlı Yetki” (Çeviren: Tuba KELEP PEKMEZ), “Journal of Penal Law and Criminology”, sayı 3, yıl 2015, s. 313-328

KAYMAZ Seydi, "Davasız Yargılama Olmaz İlkesinin İhlal Edilmesi ve Sonuçları", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi "Durmuş Tezcan'a Armağan", Cilt 21, Özel sayı, 2019, İzmir-2019 s. 295-326

KIZILARSLAN Hakan, "Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Tüzel Kişilere Uygulanan Koruma ve Güvenlik Tedbirleri", Seçkin Yayınevi, Ocak-2020

KIZILARSLAN Hakan, "Soruşturmaya Yapılmasına Yer Olmadığı Kararları", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Ekim-2019, s. 15-63

KOCA Mahmut, ÜZÜLMEZ İlhan, "Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler" Seçkin Yayınevi, Gözden geçirilmiş ve güncellenmiş 4. Baskı, Ankara-2011

KÖSE, Metin, "Amerikan Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuka Aykırı Delillerin Dışlanması", Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi 9/1, Haziran 2019, 159-195. <https://doi.org/10.32957/hacettepehdf.496663>, Erişim tarihi, 15.09.2019

KUNTER Nurullah, "Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku", 7. Baskı, İstanbul, Kazancı Yayınları, 1981

KUNTER Nurullah, "Bugünün Ceza Hukukunda Emniyet Tedbirlerinin Yeri", "İÜHFİM", 1947,

KUNTER Nurullah, "Tehlike Tedbiri Genel Teorisi ve Para Cezaları İçin İhtiyati Haciz", "İÜHFİM", sayı 34, (1-4), Yayımlanma Tarihi, Temmuz 2011, <https://dergipark.org.tr/iuhfm/issue/9088/113493>, Erişim tarihi; 10.10.2019, Çevrimiçi

NUHOĞLU Ayşe, "Türk Ceza Kanunu'nda Güvenlik Tedbirleri", "Türk Ceza Kanunu'nun 2. Yılı (16-17 Haziran 2007 tarihli Sempozyum)", Türk Ceza Hukuku Derneği Yayınları, İstanbul, Nisan, 2008 s. 192-206

ÖZBEK Mustafa, "Dünya Çapındaki Adalete Ulaşma Hareketiyle Ortaya Çıkan Gelişmeler ve Alternatif Uyuşmazlık Çözümü". Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 51 / 2 (Nisan 2002): 0-0. https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000000563, Erişim tarihi, 12.10.2019, Çevrimiçi

ÖZBEK Mustafa, "Ceza Muhakemesi Kanununda Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Mağdur Fail Uzlaştırmasının Usûl ve Esasları" "Procedure And Principles Of Victim - Offender Mediation within the Framework of the Amendments made in the Criminal Procedure Act". Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, sayı 56/4, Aralık-2007, s. 123-205, <https://doi.org/10.1501/Hukfak0000000306>, Erişim tarihi, 12.12.2019, Çevrimiçi

ÖZBEK, V. Özer, "Önödeme", "Ceza Muhakemesi Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri Sempozyumu-18-20 Mayıs 2017", Adalet Bakanlığı Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı Yayını, 2018, s. 75-88

ÖZBEK V. Özer, DOĞAN Koray BACAKSIZ Pınar TEPE İlker, "Ceza Muhakemesi Hukuku," 12. Baskı, Seçkin yayınevi, Ankara-2019

ÖZEN Muharrem, Köksal Atacan, "Suçsuzluk Karinesi Bağlamında Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararı". Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, sayı; 68/1, Nisan-2019, 261-286, <https://doi.org/10.33629/auhfd.554005>, Erişim tarihi, 08.09.2019, Çevrimiçi

ÖZGENÇ İzzet, "Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler", Gözden geçirilmiş ve güncellenmiş 11. Bası, Seçkin Yayınevi, Eylül, 2015

ÖZTÜRK Bahri (Editör); ÖZTÜRK Bahri, TEZCAN Durmuş, ERDEM M. Ruhan, SIRMA Özge, KIRIT Yasemin F. Saygılar, ÖZAYGIN Özdem, AKÇAN Esra Alan, ERDEN Efser, VİLLEMİN Derya ALTINOK, TOK Mehmet Can, "Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku", 13. Baskı, Seçkin Yayınevi, Temmuz-2019 Ankara

RENDE Domenico; "Yeni İtalyan Ceza Kanununda Cezalar Emniyet Tedbirleri ve Bunların Şahsileştirilmesi", (Çeviren; Burhanettin KÖNİ), "İÜHFİM", 1944, s. 65-101

SEVÜK Handan YOKUŞ, "Çocuk Yargılamasında Ön Ödeme ve Sulh Hakiminin Ceza Kararnamesi", "TBB Dergisi", sayı 52, 2004, s. 66-88

SOYASLAN Doğan, "Ceza Hukuku Genel Hükümler", Güncelleştirilmiş 5. Baskı, Yetkin yayınları, 2012,

ŞAHİN Cumhur, "Ceza Muhakemesi Hukuku II", 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ocak-2016

ŞAHİN, Cumhur, "Sanığın Savunmasını Hazırlamak İçin Gerekli Zamana ve Kolaylıklara Sahip Olma Hakkı (İHAS 6/3-b)", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi", sayı 8/2, Haziran-2004, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuhfd/issue/48132/608809>, Erişim tarihi, 10.11.2019, Çevrimiçi

ŞAHİN İlyas, " A Brief Summary Of Criminal Procedure Process At The United States Judicial System-Amerika Birleşik Devletleri'nin Yargısal Sisteminde Ceza Yargılaması", "Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi", sayı 0/5 (Ekim 2015, s. 707-725

ŞEN Ersan, "Ceza Muhakemesinde Seri ve Basit Yargılama Usulleri", <https://www.Hukukihaber.net/ceza-muhakemesinde-seri-ve-basit-yargilama-usullerimakale,7039.html,df> Erişim tarihi; 30.11.2019, Çevrimiçi

ŞIK Hüseyin, "Suçsuzluk Karinesi ve Savcı", "Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi", sayı 0/9 Haziran 2017, s. 427-452

TOPÇU Namık Kemal, "İngiliz Ceza Muhakemesi Hukukunda Soruşturma Evresi", Adalet Yayını, Kasım-2018

TOROSLU Nevzat, FEYZİOĞLU Metin, "Ceza Muhakemesi Hukuku", Savaş Yayınevi, 9. Baskı, Ankara, Ocak-2012

TOSUN Öztekin, “Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri Cilt I, Genel Kısım” Dördüncü Baskı, İstanbul-1984

ÜNVER Yener, HAKERİ Hakan, “Ceza Muhakemesi Hukuku, 1. Cilt”, Adalet Yayınevi, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara-2012

“Yargı Reformu Stratejisi”, Adalet Bakanlığı Yayını, Mayıs-2019

YAVUZ Hakan, “Ceza Adalet Politikası Bağlamında Alternatif Çözüm Yöntemleri, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırıcı Eğitim Kitabı”, Adalet Bakanlığı Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı Yayını, Ocak-2018, s. 225-252

YAYLA Mustafa, “İngiliz Ceza Hukuku Sisteminde Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri”, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırıcı Eğitim Kitabı”, Adalet Bakanlığı Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı Yayını, Ocak-2018, s. 31-50

YENİSEY Feridun, “Hazırlık Soruşturması ve Polis”, Beta yayınevi, İstanbul-1987

YENİSEY Feridun, “Suçların Azaltılması ve Ceza Hukuku- Ultima Ratio” (Kitap İncelemesi), İstanbul Barosu Dergisi, 1994, C.68, sayı 1-11-12, s. 370-385

YENİSEY Feridun, "Ceza Muhakemesi Süjelerinin İradelerinin Ceza Muhakemesinin Yürüyüşüne Etkisi Sorunu", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 19 / 2, Aralık 2013, s. 453-470

YENİSEY Feridun, NUHOĞLU Ayşe, “Ceza Muhakemesi Hukuku”, Güncellenmiş 7. Baskı, Seçkin Yayınevi, Eylül-2019, Ağustos-2019

YENİSEY Feridun, OKTAR Salih “Alman Ceza Muhakemesi Kanunu- Strafprozeßordnung-StPO), Beta Yayınevi, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Eylül-2015

YENİSEY Feridun, NUHOĞLU Ayşe, OKTAR Salih, “Proaktif Yetkiler ve Soruşturma İşlemlerindeki Evrim Konulu Açıklamalar Eşliğinde Kolluk Müdafî ve Vekil İçin Soruşturma Evresi Mevzuatı TCK, CMK, PVSK” 2. Baskı, Kutup Yıldızı Yayınları, Şubat -2019

YILDIRIM, Akif, "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumunun Aklanma Hakkı Açısından Değerlendirilmesi", Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, sayı 0 / 3 Mart 2013): 130-160

YURTCAN, Erdener, “Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi”, 9. Bası, Seçkin Yayınevi, 2019

YURTCAN, Erdener, “Ceza Yargılaması Hukuku”, Beta Yayınevi, 2. Bası, 1982

YURTCAN, Erdener. "Önödeme ve Sulh Yargıcının Ceza Kararnamesi", Journal of Penal Law and Criminology, sayı 1/1, Ocak-2012, s. 46-48

ZAFER Hamide, “Emniyet Tedbiri Muhakemesinin Özellikleri”, “İÜHFM”, C LXII, s.1-2, s. 263-314

https://ledroitcriminel.fr/la_legislation_criminelle/code_de_procedure_penale/code_de_procedure_penale_legisl_2.htm, Erişim Tarihi 15.11.2019, evrimii

https://ledroitcriminel.fr/la_legislation_criminelle/anciens_textes/code_penal_25_09_1791.htm, Erişim tarihi, 12.12.2019, evrimii

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1072.doc>, Erişim tarihi, 06.12.2019, evrimii

<https://mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.6831.pdf>, Erişim tarihi; 07.12.2019, evrimii,

<https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k7188.html+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=>, Erişim tarihi, 05.12.2019, evrimii